

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

HACI ÖMER HÜDA-İ BABA'NIN ESERLERİ VE
TASAVVUFİ GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç.Dr. İhsan SOYSALDI

HAZIRLAYAN
Karani ARDA

Elazığ, 2015

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TASAVVUF TARİHİ BİLİM DALI

HACI ÖMER HÜDA-İ BABA'NIN ESERLERİ VE TASAVVUFİ GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç.Dr. İhsan SOYSALDI

HAZIRLAYAN
Karani ARDA

Jürimiz,/01/2015 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulmuştur.

Jüri Üyeleri:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Hacı Ömer Hüda-i Baba'nın Eserleri Ve Tasavvufi Görüşleri****Karani ARDA****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı****Tasavvuf Tarihi Bilim Dalı****Elazığ-2015, Sayfa: VII + 143**

Kur'ân'ın ana konularından biride kıssalardır. Yüce Allah, Kur'ân-ı Kerim'de peygamberlerin, velilerin, ariflerin hayatlarından örnekler vererek bu kıssalârdan bizler için dersler verir. Bunlardan ibret ve dersler çıkarmamızı sağlar. Bütün bir ümmet, Resulü Ekrem'i ve Kur'ân'da geçen bu ulu'l azim insanların hayatını örnek almışlardır.

İşte tasavvuf, Allah'a daha layık bir kul olmak için nefisle yapılan mücadelenin adıdır. Efendimiz'e benzeyerek İlâhi muradı yakalamak için nefisle mücadelelerinde zirve olmuş şahısların hayatlarını örnek alır. Bunun için dinini en güzel şekilde yaşayan bu insanların hayatları, ibadetleri, anlayışları merak edilmiş ve yaşamları incelenmiştir.

Bizde bu çalışmamızda hayatını; zühd, takva ve irşad vazifeleriyle geçirmiş Hacı Ömer Hüda-i Baba'nın hayatını, divanını ve tasavvufi anlayışını, nefisle mücadelelerini, kerametlerini, Kadirilik zikir ve usüllerini anlatmaya çalışarak; maddi ve manevi alanda eğitiminden istifade etmeye çalıştık.

Hazırladığımız bu çalışmada hal ve sözleriyle, usul ve yöntemleriyle dünya ve ahiret mutluluğunun eğitimini veren, yetiştirdiği halifeleri ve talebeleriyle de büyük bir rehber ve mürşid olan Hacı Ömer Hüda-i'nin Allah ve Resulüne olan bağlılığı ve sevgisi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Allah, Resul, Kur'ân-ı Kerim, veli, arif, zühd, takva, irşad, tasavvuf, insan, Ömer Hüda-i,

ABSTRACT

MASTER

The Life Sufistic Insight Of Hacı Ömer Hüdai Baba

Karani ARDA

The University of Firat

Social Sciences Institute

The Department of Basic Islamic Sciences

History of Sufism Department

Elazığ-2015, Page: VII + 143

The one of the main topics of the Koran is anecdotes. The high-minded Allah gives advice to us in the Koran by giving examples of the Prophet, Dervish, and Wise Humans' life. It provides us to take as a warning and profit from their experience. All religious communities see the Prophet, Sublime and Determined Human's life as a model.

We understand with the help of casting light on this subject that Sufism is the name of struggle with desire in order to be more deserving of Allah. Taking the Prophet as a model, it gives importance to human's life who reached the top by struggling with their soul in order to attain their desire. Because of this, the insights, worships and lives of humans living their religious life exquisitely were wondered and their life was examined carefully.

In this study, we try to benefit from the side of earthly and sentimental education by expressing the life, divan, the insight of Sufism, his soul struggle, miracles, dignity, illusion and process of Hacı Ömer Hüdai Baba who lived his life with the surrendering to the boons of life, abstinence from sin, and guidance.

In this study, we examine the faithfulness and heartiness of Hacı Ömer Hüdai who gives education about earth and day of judgement's happiness with the help of behaviour and speech, way and process and who was also a spiritual teacher and important guide by training disciples and students.

Key Words; Allah, Prophet, Koran, Dervish, Wise Person, The surrendering to the boons of life, The abstinence from sin, Guide, Sufism, Human, Ömer Hüdai

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖNSÖZ.....	VI
KISALTMALAR.....	VII
GİRİŞ.....	1
1. TASAVVUFUN ANLAMI VE KAYNAĞI	3
1.1. Anlamı	3
1.2. Tasavvufun Kaynağı ve Ehl-i Beyt	7
1.2.1.Ehli Beyt.....	10
1.3.Ömer Hüdai Baba ve Kadirilik.....	12
1.3.1.Pir Abdulkadir Geylâni	12
1.3.2. Kâdirilik.....	14
1.3.3. Kâdiriliğin Kolları.....	14
1.3.4.Hâlisiyye Kolu	15
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. HACI ÖMER HÜDAİ BABA KÖVENGİ'NİN HAYATI (v.1323/1905).....	16
1.1. Hayatı.....	16
1.1.1. Dede Osman Avni Baba'ya Ulaşmaları.....	20
1.1.2. Aileleri.....	24
1.1.3. Hacı Ömer Hüdai Baba'nın Şemali	24
1.1.4. Vefatı.....	24
1.1.5. Türbeleri	25
1.1.6. Halife ve Evlatları	25
1.1.7.Ah Minel Mevt.....	26
1.2. Oğulları Ahmet Cemali Hazretleri (v. 1895)	26
1.3. Hacı Muharrem Hilmi Sırrı.....	29
1.4. Mürşidi Dede Osman Avni Baba Urfevi (v.1300/1883)	29
1.4.1. Hilafet Usûlü ve Merasimi	33
1.5. Şeyh Abdurrahman Halîs Talâbanî Hazretleri (v.1275/1858)	34
1.5.1. Hâlisiyye Şûbesi Silsilesi	37

1.6. Halifesi Seyyid Hacı Muhammed Baba Kürki (ks) v.(1348/1929).....	39
1.6.1. Manevi Tasarrufları.....	39
1.7. Seyyit Hacı Mustafa Hayri Baba (Öğüt) (v.1400/1979).....	42
1.7.1. Hacı Muhammed Baba'ya Ulaşmaları	44
1.7.2. Tasavvuf Mektebi	45
1.7.3. Milli Mücadele Yılları.....	47
1.7.4. Doğruluk Bin Kerametden Daha İyidir	48
1.7.5. Hayri Babanın Zikir Usulü	49
1.7.6. Bizim Hayri	50
1.7.7. Hayri Baba'nın Vefatı	50
1.8. Hakkında Yapılan Çalışmalar	52
1.9. Silsile-i Kadiriyye.....	54
1.9.1. İkinci vasıta.....	55

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÖMER HÜDAİ BABA'NIN TASAVVUFİ GÖRÜŞLERİ.....	56
2.1. Tevhid	56
2.2. İrşat	63
2.3. Velayet	65
2.4. Vesile	67
2.5. Züht.....	69
2.6. Zikir	70
2.7. Manevi Terbiye	75
2.8. Tasarruf.....	80
2.9. Divan-İhüda-i	83
2.9.1. Divan-i Hüda-i den Seçmeler	83
2.10. Vasiyyetname-İ Hüdayi	108
2.11. Risale-İ Hüdayiye	115
SONUÇ	127
KAYNAKLAR	128
EKLER	131
ÖZGEÇMİŞ	143

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, genel çerçeveyi belirlemek için öncelikle tasavvufun İslam'daki yerini, Kur'ân-ı Kerim'den takva ve zühd ayetleri incelenerek, Resulullah'ın Ehl-i Beyt'inin ve ashabının hayatlarından yola çıkarak bu büyük sufinin yaşayış biçimini inceledik.

Daha sonra klasik tasavvuf kitapları incelenerek bu konuda H. Kâmil Yılmaz'ın **Ana Hatlarıyla Tasavvuf**, M.Necmettin Bardakçı'nın **Sosyo-Kültürel Hayatta Tasavvuf**, Selçuk Eraydı'nın **Tasavvuf ve Tarikatlar**, Süleyman Ateş'in **Hacı Ömer Hüdai Divanı ve Tasavvuf**, Necmettin Kübra'nın, **Tasavvufi Hayat, Kuşeyri**'den, Ebu Nasr Serrac Tusi'nin **El-Luma** adlı eserlerinden istifadeyle, tasavvuf terimleri için Safer Baba, Ferit Develioğlu, ve Ethem Cebecioğlu'nun **tasavvuf eserlerinden ve lügatlarından** istifade ettik.

Hacı Ömer Hüdai kimdir? Öncelikle din ve ibadet hayatı nasıldır? Divanı ve divanındaki tasavvuf anlayışı nedir? Anadolu'ya maddi ve manevi katkıları neler olmuştur? Eğitim ve İrşad yönü nasıldır? İnsan hayatını ve toplumsal hayatı düzenleyecek eğitiminin genel ilkeler nelerdir?

Divanından, risalesinden ve vasiyetnamesinden çıkan tasavvufi görüşü incelenerek, divanından örnekler vererek, risalesi ve vasiyetnamesini verdik.

Divanından kimi şiirlerini günümüz Türkçesiyle yine şiir formatını bozmadan ifadeye çalıştık. Risalesini günümüz Türkçesiyle verdik. Tasavvufi hayatı, irşad yönü, eğitim özellikleri, takvası, zühdü ve tasavvuf görüşlerini inceledik.

İşte hem yol ve soy olarak Ehl-i Beyt'in evladı olan bu büyük Allah dostunun hayatını ve tasavvuf yaşantılarındaki ışıltılarına bir parça ayna olmaya çalıştık.

Rabb'im himmet ve şefaatlerine ümmeti ve bizleri nail kılsın.

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
a.s	: Aleyhi selam
a.s.m.	: Allahumme salli alâ Muhammedîn ve alâ ali Muhammed
b.	: Bin
c.	: Celle celalühü
der.	: Derleyen
haz.	: Hazırlayan
H.z.	: Hazretleri
k.s.	: Kaddesallahu sırrahu
r.	: Radiyallahu anh
r.aleyh	: Rahmetullahu aleyh
sad	: Sadeleştiren
s.	: Sayfa
s.	: Sallallahü aleyhi ve sellem
trc.	: Tercüme
v.b.	: Ve benzerleri
v.s.	: Ve saire
yay.	: Yayınevi

GİRİŞ

Mutasavvıflar en temel manada Allah'ın rızasını ve muradını yakalamak için Resulü Ekrem'in ahlakıyla ahlaklanmaya çalışmış, bunu hayatına geçiren dostları rehber edinmişlerdir. Yine Kur'an-ı Kerim'den hareketle Ehl-i Beyt'in üstün özelliklerini kavramış ve itretin yolunu esas almışlardır.

Tasavvuf; dinin daha güzel yaşanmasında en özel yolu arayarak Allah'a vasıl olmak için, Allah'a kulluk noktasında zirveyi yaşamının adıdır. Nasıl namaz dinin emri ise; namazı gözyaşlarıyla kılmanın, hac nasıl dinin emri ise haccı yaparken Allah'a yaklaşmanın, ihlâsı yaşamının, hülâsa bütün ibadetleri Allah'ı görüyormuşçasına yapmanın hazzını yaşamaktır tasavvuf. Bunu da sünneti hayata geçirerek başarmıştır.

Kur'an-ı Kerim, Hz. Hızır'ı ulu'l azim peygamberlerden biri olan Hz. Musa'ya mürebbi kılar. Peygamber olmayan mağara arkadaşlarının (Ashabı Kehf) hikâyesinden, Hz. Hızır'dan, Hz.Zülkarneyn'den, Hz. Lokman'dan, Hz. Meryem'den ve birçok Allah'ın dostu olan bu sevgili kullarından örnekler verir. Hz.Musa, "ilmi ledünnü öğretmen koşuluyla sana tabi olayım mı?" der, Hz. Hızır'a. Bunlardan anlaşılın şudur: Kur'an'ı iyi anlamak ve Allah'ın muradını kavramak için bir dost edinmek Kur'an bir metottur, yani Adetullah'tır.

"Allah dostları için korku yoktur, onlar mahzunda olacak değillerdir." (Yunus,10/62) dediği bu insanlar Allah'ın rızasına nasıl varmışlardır? "Ey, mutmain olmuş nefis, sen Rabb'inden razı, Rabb'in senden razı. Gir iyi kullarımın arasına, gir cennetime." (Fecr,89/27) dediği kullar kimlerdir ve nasıl Rabb'in rızasını kazanabilmişlerdir? Öyle ki Allah' a vasıl olma yolunu öğrenmişlerdir?

Allahû Teâlâ'nın muradını kavramak ve Kur'ânî hayatı yaşamak üzere Efendimizin (asm) nuruna, Efendimizin nurundan o sonsuz umman ülkesinden nasiplenmek için de Ehl-i Beyt kapısından -yani velayetin şahı İmamı Ali'den - istifadeden geçer. "*Ben ilmin şehriyim, Ali ise onun kapısıdır.*" (Tirmizi, el- Cami'us-Sağir 1/415, Sevaiku'l-Muhrik73; Tehzibu't-Tehzib 6/320; Müstedrek-i Hâkim 3/126)Bu kapıyı açmak için de yine onların evlatları olan On iki İmamlar da bu kapıya adeta anahtar olmuşlardır. Onlara varan dostları, yarenleri, müntesipleri, talebeleri, halifeleri de bu yolun tariklerini oluşturur.

Hacı Ömer Hüdai Baba da hem yol olarak, hem soy olarak Ehl-i Beyt nurundan ziyadesiyle beslenmiş, onlarca kâmil mürşit yetiştirmiş, sayısız talebeleriyle bir gönül üstadı ve eğitmeni olarak zamanına mührünü vurmuştur.

Sosyolojik açıdan ele aldığımızda ise; yaşadığı dönem, halkın Harput'tan ovaya yerleştiği Elazığ'ın -o zaman ki adıyla Mamurat'ül Aziz olan beldenin- kurulma yıllarına rastlar. Halk fakrû sefalet içerisine ovaya yani Mamurat'ül Aziz'e (Elaziz'e) yerleşirken onları terbiye ve irşat vazifesini üstlenmiş adeta yeni imar olunan bu şehrin manevi mimarı olmuştur.

Anadolu'nun yetiştirdiği bu büyük Allah Dostu: "*Biz hayatımızda kındaki kılıç gibiyiz, mematımızda kından çıkmış gibiyiz.*"¹ diyerek; âlemşümül olan yüce tasarruflarını izhar etmişlerdir. Eğitim açısından büyük bir mürebbi ve irşat sahibidir. Hırsızların, şakilerin, ayyaşların, eşkıyalârın nazarıyla, eğitiminin geçerek evliya olduğu destansı hayat gerçekliklerini yansıtır.

Divanıyla, risalesiyle, vasiyetnamesiyle, tasavvufi anlayışıyla, usul, zikir ve devranıyla, Kadirilik yolu esaslarıyla taliplerini irşat eden Hacı Ömer Hüdai, Anadolu'nun Hoca Ahmet Yesevi'den kalan mimarlarının 20.yy üstadıdır.

İslami ilimlerdeki büyük derinliği, takvası, züht hayatı, teslimiyeti ve Allah aşkı ile büyük bir mahfiyet içindedir. Onun hayatında Rabb'ine kul olma, Resulüne itaat ve insanları kurtarma gayretinden başka amaç görülmez.

Bu yüzden Hacı Ömer Hüdai'yi gönül mimarı, insan mimarı, büyük bir coğrafyanın mimarı yönleriyle tanırken, Erzurum'dan Arapgir'e, Harput'tan Medine'ye Erzincan'dan Merv'e yetiştirdiği 60'tan fazla kâmil velilerinden tespit edebildiğimiz şunlar olmakla beraber; irşat vazifesi ve halifelliğini **Kürklü Hacı Muhammed Baba(ks)** yapmıştır :

Oğulları Ahmet Cemali (ks)

Göllü Mustafa Baba(ks)

Hamza Baba(ks),

Hüseyin Visali (ks)

Şükrü Baba(ks),

Tepecikli Mehmet (ks),

Perçençli Mehmet (ks),

Boranlı Abdullah (ks),

¹ Korkmaz, H.Hüseyin. *Altın Zincir*, s.432.

İzolulu Muhammed Emin (ks),

Abdullah Efendi (ks)

Dahi bu görevde Anadolu'yu imar etmişlerdir.

Günümüzde halâ onlarca yetişmiş veli, Hacı Ömer Hüdai Baba Hazretlerinin kaynağından beslenerek hem Elazığ çevresinde hem de bütün Türkiye'de bu yolun salikleri mevcut olup; tariki aliyyesi ve tasarrufu devam eden büyük bir gönül ve mana mimarıdır.

1. TASAVVUFUN ANLAMI VE KAYNAĞI

1.1. Anlamı

Giriş kısmında da belirttiğimiz üzere; Tasavvuf, dinin daha güzel yaşanmasında en özel yolu arayarak Allah'a vasıl olmak için Allah'a kulluk noktasında zirveyi yaşamının adıdır. Nasıl namaz dinin emri ise; namazı gözyaşlarıyla kılmanın, hac nasıl Rabbin emri ise haccı yaparken Allah'a yaklaşmanın, ihlâsı yaşamının, hülâsa bütün ibadetleri Allah'ı görüyormuşçasına yapmanın hazzını yaşamaktır tasavvuf. Bunu da sünneti hayata geçirerek başarmıştır.

Sünneti hayata geçirirken -tıpkı mezhepler gibi- farklı kültür ve coğrafyaların insanlarını farklı etkilenerek, etkileyerek farklı meşrepler doğurmuştur. Bu durum meşreplerin daha yayılmasını sağlamış, farklı coğrafya insanlarını aynı sevgi ve amaç içinde yoğurmuştur. Zaman zaman farklı niyet kişi ve gruplar bu kurumları farklı amaçlar doğrultusunda kullanmak istemişse de tasavvufun yöntem ve tekniği buna engel olmuş bu kişi ve gruplar uzun soluklu olamamışlar veya zaman içerisinde ayıklanmışlardır ve de ayıklanmaya devam edilecektir.

Kur'ân ve sünnete dayanan İslami ilimler içinde tasavvufta mevcuttur. Diğer İslami ilimler zahiri konulara ehemmiyet verip onları ele alırken, tasavvuf, İslam'ın manevi, ruhi, batini ve ahlaki yönü üzerinde durmaktadır.²

Cenab-ı Hakk'ın zahiri ve batini vardır. Zahiri bu dünya, batini öbür dünyadır. Ancak bu dünya sonunda harap olacaktır.³ İnsanlığın ortak mirası olan inanç sistemleri içerisinde “zahir”, “batın” arasındaki ayrımı kuvvetle vurgulayan tek inanç sistemi, belki de İslam'dır. Bu iki alanın başka bir ifade şekli “Şeriat” ve “Hakikat” biçimindedir. Şeriat herkesin geçebileceği genel bir giriş kapısıdır. Buna karşılık

² Soysaldı, İhsan, “Ağlar Baba ve Tasavvufî Anlayışı”, TBDD yay, İst, 2013 s.58.

³ Hünkar Hacı Bektaş-ı Veli, “Makalât, Alevi- Bektaşî klasikleri”. 17b, s. 109 T.D.V, Ank, 2007.

Hakikat ancak seçkin hayırlı kulların erişebileceği bir amaçtır. Bu ayrım engelleyici ve tekelci değildir. Tersine eşyanın tabiatı gereği olan, yani varlık âleminde genel geçer prensipleri gözönünde tutup sonuçlarını onaylayan bir ayrımdır.⁴

Tarikat ile hakikatın her ikisine birden tasavvuf adı verilir. Tasavvuf özel bir mezhep değildir. Çünkü o mutlak hakikattir. Yani tek ve ortaksız olan Allah'ın birliği ve ortaksızlığını ifade etmeye götürür.⁵

Buna vasıl olmak için "Allah Resulünde sizin için güzel örnekler vardır"⁶ ayeti mucibince, en temel manada Allah'ın rızasını ve muradını yakalamak için Resulü Ekrem'in ahlakıyla ahlaklanmaya çalışmış bunu hayatına geçiren dostları rehber edinmiştir. Yine Kur'an'ı Kerim'den hareketle Ehl-i Beyt'in üstün özelliklerini kavramış ve itretin yolunu esas almıştır.

Kur'an-ı Kerim tüm zamanlar, mekânlar ve bütün mahlûkat için bir hidayet ve ışık rehberidir. Ve yine Kur'an-ı Kerim'den hareketle peygamberlere uymak şart, Hatemül Enbiya Hz. Muhammed Mustafa'yı (s) da kabul etmek imanın ön şartıdır. Yani Kur'an mürşidi Resul mürşidine ulaştırarak ondaki güzel hasletlerden edinmemizi sağlar. "Peygamber ne verdiyse alın neyden sakındırdıysa ondan sakının"⁷ Bana Kur'an ve bir o kadarı (sünnet) daha verildi. Yakında karnı tok, koltuğuna yaslanmış birisi, "Size Kur'an yeter; onda neyi helal bulursanız onu helal kabul ediniz, onda neyi haram bulursanız, onuda haram biliniz " diyecek. Şunu iyi bilinki, Allah Resulünün haram kıldığı da Allah'ın haram kıldığı gibidir."⁸ Allahu Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de buyuruyor: "Resulüne itaat eden Allah'a itaat etmiş olur."⁹Allahu Teâlâ ayrıca Peygamberin getirdiğini kabul etmeyi emretmiş bulunmaktadır. Yine Allahu Teâlâ, Kur'an-ı Kerim'de buyuruyor: "Allah'a itaat edin Resulümede" aynı ayetin diğer bir meali de "O'na (Peygambere) itaat ederseniz, hidayete ulaşırsınız."¹⁰ Emrine karşı çıkanlar ise acıklı bir azapla tehdit edilmiştir. Onun (Resulüne) emrine karşı çıkanlar başlarına bir fitne ve acıklı bir azabın gelmesini sakınsınlar."¹¹"De ki: Allah'ı seviyorsanız, bana tabi

⁴İmam Gazali, "El minkuzu mine'd delal ve Tasavvufi İncelemeler" Haz. Mahmud, Abdulhalim, Kayıhan Yay. İst.1990. s. 252.

⁵İmam Gazali, "El minkuzu mine'd delal ve Tasavvufi İncelemeler" Mahmud, Abdulhalim, Kayıhan Yay. İst.1990. S.253.

⁶ Ahzap s. 21/33.

⁷ Haşr s. 59/7.

⁸ Ebu Davut, Sünne:5.

⁹ Nisa 4/80.

¹⁰ Nur 24/54.

¹¹ Nur 24/63.

olun ki, Allah da sizi sevsin."¹², "Allah'ın Resulünde sizin için güzel bir örnek vardır."¹³ Hülâsa ***Kur'an'a uyan fakat Allah Resulünün sünnetine tabi olmayan kimse, Peygambere tabi olmamakla Kur'an'a da karşı çıkmış olur.*** Hz Aişe (r.) validemizden Onun ahlakı sorulduğunda o: "Onun ahlakı Kur'an'dı."¹⁴ Bu sözüyle O'nun canlı Kur'ân olması Kur'an'ın müşahhas yönünü teşkil eder. Güzel ahlâk" adı altında toplanan bu güzel vasıfları "örnek insan" olarak en mükemmel şekilde yaşayan insan, Peygamber Efendimiz'dir. Onun ahlâkı o kadar yücedir ki, Cenab-ı Hak, ona hitap ederek şöyle buyurur:

"Hiç şüphesiz senin için bitmez tükenmez bir mükâfat vardır.Ve hiç şüphesiz sen pek büyük bir ahlâk üzerindesin."¹⁵

Yine Kur'an'da Peygamberimiz için "Allah'ın Resulü'nde sizin için güzel bir örnek vardır" ¹⁶

Kur'ân-ı Kerim, Hz. Hızır'ı ulu'l azim peygamberlerden biri olan Hz Musa'ya mürebbi kılar. Peygamber olmayan mağara arkadaşlarının (Ashabı Kehf) hikâyesinden, Hz. Hızır' dan, Hz.Zülkarneyn' den, Hz. Lokman'dan, Hz. Meryem'den ve birçok Allah'ın dostu olan bu sevgili kullarından örnekler verir." Musa, O'na, sana öğretilen gerçek bilgidan bana da öğretmen şartıyla sana uyayım mı? dedi."¹⁷ Der. Bunlardan anlaşılın şudur: Kur'an'ı iyi anlamak ve Allah'ın muradını kavramak için bir dost edinmek Kur'anî bir metottur, yani Adetullah'tır.

Şüphesiz ki peygamberler masumdur yani günahsızdırlar, Allah dostları ise mahfuzdur yani gûnahtan korunan, korunmuşlardır. "Allah dostları için korku yoktur, onlar mahzunda olacak değİllerdir."¹⁸ Dediğı bu insanlar Allah'ın rızasına nasıl varmışlardır. "Ey mutmain olmuş nefis, Rabb'in senden razı sen Rabb'inden razı. Gir iyi kullarımın arasına, gir cennetime!"¹⁹ Dediğı kullar kimlerdir ve nasıl Rabb'in rızasını kazanabilmişlerdir? Öyle ki Allah'a vasıl olma yolunu öğrenmişlerdir.

Yine Yüce Allah(cc) Fatiha suresinde "bizi doğru yola ilet, nimet verdiklerinin yoluna" diye her gün beş vakit kırk rekâtlık namazda her müslümana bunu söylemeyi farz kılmıştır. "Nimet verdiğı bu kulların, Nisa suresi 5/69ayetinde sıddıklar, şehitler ve

¹² Al-İ İmran 3/31.

¹³ Ahzap.33/21.

¹⁴ Müslim. Müsafirin, 139.

¹⁵ Kalem 68/3-4.

¹⁶ Ahzâb 33/ 21.

¹⁷ Kehf S 18/66.

¹⁸ Yunus s. 10/62.

¹⁹ Feccr s. 89/27-28.

veliler olduğunu açıklamıştır. Öyle ise bu siddıklar ve velilerin yolundan Allah'a vasıl olmak şarttır. "Onlar Allah'ın hidayet ettiği kullardır onların hidayetine uy."²⁰ Diyerek, Allah bu kullara uymayı emretmiştir.

Ahmet bin Hanbel: Hz. Peygamberimiz "Bu ümmet içerisinde kırk kişi İbrahim meşrebi üzerinde, yedi kişi Musa meşrebi üzerinde, üç kişi İsa meşrebi üzerine bulunur. Bunlar meşrebine göre insanların efendileridir."²¹ Hz. Peygamberin hadisin devamında belirttiğine göre bunlar ile yağmur yağdırılır, Allah bunlar vasıtasıyla belayı defeder ve bunlar yüzü suyu hürmetine insanları rızıklandırır."²² Ashabın "Peki bunları nasıl tanıyacağız, Ya Resûlullah?" sorusu üzerine; Efendimiz "Onlara baktığımız zaman Allah'ı hatırlarsınız." Necmeddin Kübra da Allah tarafından mahfuz olması velinin alâmetlerinden olduğunu söyler.²³

Allah'ı hatırlatan Allah'ın dostlarını rehber edinmek Kur'ani bir emir ve Peygamberi bir metot olduğuna göre ve amaç Allah'ın rızasını kazanmak olduğu için insanlar kâmil bir rehber bulmak ve bu sayede "Gir, iyi kullarımın arasına"²⁴ dediği kullarından olabilmek için gayret sarf etmişlerdir.

Bu temel prensipten sonra tüm inananlar Allah'a vasıl olma yolunda gayret sarf etmişler ve Allah'a vasıl olan bu sevgili insanların hayatlarını hayatlarına tatbik etmişler ve onları mürşit edinmişlerdir.

İstinbat, Allah'ın Kitabına, Resulünün sünnetine zahiren, batınen ittiba edenlerin kitap ve sünnetten çıkardıkları hükümlerdir, Onlarla zahiri ve batini amel etmektir. Böyle kimselere Allah bilmediklerini öğretir. Nitekim Hz. Peygamber "Bildikleri ile amel eden kimseye Yüce Allah bilmediklerini öğretir."²⁵ Der.

Hünkâr *Makalât* adlı eserinde İlim ve İrfan'ı şöyle açıklar:

İlim yıldızlara benzer. Ve yine dünyada iki deniz var: biri tatlı biri acı; birbirine karışmaz. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "İki denizi birbirine kavuşmak üzere salıvermiştir."²⁶

Gözyaşı acı, gözbebeği yaşı tatlıdır. Eğer gözyaşı acı olmasa göz kokardı. Ve eğer gözbebeği yaşı tatlı olmasa göz görmez olurdu. Ve yine dünyada bulut ve yağmur

²⁰ Enam s. 6/ 90.

²¹ Müsned, c.5, s.322; Keşfü'l-Hafa, c.1, s.23, h.35.

²² Cami'us sağir h. 3674; Kenzü'l- Ummal, h.20343; Müsned, c.6, s. 256, Ayrıca bkz. Ateş, Süleyman 'Sülemi ve Tasavvufî Tefsiri', İstanbul, 1969, s. 200.

²³ Necmüddin Kübra, "*Tasavvufî Hayat*". (Haz. Mustafa Kara), Dergah Yay. 1980 s. 153.

²⁴ Fecri s. 89/29.

²⁵ Ebû Nuaym, HilyeX,15.

²⁶ Rahman, 55/19

var. Bundan dolayı tasa buluta benzer. Gözyaşı yağmura benzer. Ve yine gönül kuşa benzer. Kuş uçarken bazen şaşırır. Fakat gönül şaşmaz. Zira gönül ile Allah arasında bir engel yoktur. Ve yine cennet içinde ırmaklar vardır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

“İçinde ırmaklar vardır.” Ve yine padişah var, başında tacı, sırtında kaftanı var. Ferman, taht, ülke, halk vardır. Tevhit taçtır, ibadet gerdanlıktır, Müslümanlık kaftandır. Ferman, taht, ülke ve halk İslam’dır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: “Allah katında din İslam’dır.” Şimdi o halde ey can! Halk ve ülke, imanınfermanı, marifetin tahtıdır. Arifler, o taht üzerinde oturup Cenab-ı Hakk’a dua ederler.²⁷

1.2. Tasavvufun Kaynağı ve Ehl-i Beyt

Allah'a ulaştıran tek yol Nübüvvet yoludur ki bu yol Hatem’ul Enbiya Hz. Muhammed Mustafa (s) ile son bulmuş; İmam Ali Mürteza (AS) velayetiyle kıyamete kadar devam edecektir. Allahu Teâlâ’nın muradını kavramak ve Kur’ani hayatı yaşamak üzere Efendimizin (asm) nuruna, Efendimizin nurundan o sonsuz umman ülkesinden nasiplenmek için de Ehl-i Beyt kapısından -yani evvela velayetin şahı İmamı Ali'den- istifadeden geçer. "*Ben ilmin şehriyim Ali onun kapısıdır.*²⁸*Evlere kapılarından girin.*²⁹*O halde kim ilim istiyorsa ona kapısından girsin.*³⁰ Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ona bu makamda ortaklıklar. Bu kapıya açmak için de yine onların evlatları olan On İki İmamlar da bu kapıya adeta anahtar olmuşlardır. Onlardan sonra bu ulvi vazife Abdulkadir Geylâni'ye verilmiştir. Onlara varan dostları, yarenleri, müntesipleri, talebeleri, halifeleri de bu yolun tariklerini oluşturur.

Bu konuda veda hutbesinde Peygamberimiz şöyle buyurmuştur. Size iki şey bırakıyorum; onlara uyarsanız necat bulursunuz: biri Kur’ân, biri Ehl-i Beyt’imdir.³¹ diyerek sünnetini yaşamamanın koşulunda adeta Ehl-i Beyt’ini sevmek, onu yaşamak ve ona sahip çıkmakta var olduğunu bildirmiştir. "*Sizden risaletime karşılık herhangi bir ücret istemiyorum, yakınlarıma sevgiden başka.*³² Ayeti kerimesi Efendimizin risaletinin tasdiki, kabulü ve ona olan borcumuzun delilidir. İmamı Şafi’nin ve sair ulemanın icması ile O'nun Ehl-i Beyt’ini sevmek farzdır, farzı ayindir.

²⁷Hünkar Hacı Bektaş- ı Veli, “*Makalât, Alevi- Bektaşî klasikleri*”. 16a, s. 102 T.D.V, Ank, 2007.

²⁸el- Cami’us-Sağır 1/415, Sevaiku'l-Muhrika 73; Tehzibu't-Tehzib 6/320; Müstedrek-i Hâkim 3/126.

²⁹Bakara s. 2/185.

³⁰Yenabiül Mevedde s. 65.

³¹Tirmizî, Menâkıb: 31; Müsned, 3:14, 17, 26.

³²Şura s.42/ 23.

Kur'ân, sünnet ve Ehl-i Beyt üçgeninden doğan ve şekillenen tasavvufu bundan başka dogma bilgiler ve kültler ile izahı mümkün değildir. Bundan harici görüşler batıl ve İslam'ın ruhunun ve mantalitesinin dışındadır. Kur'an'ı, sünneti onların kıyamete kadar ayrılmayacağını söyleyen Ehl-i Beyt'ini referans almayan yaşam biçimleri konumuz dışında olmakla beraber, bunlar tarih içerisinde, İslam dairesi içerisinde görülmemiş ve çoğunlukla kaybolup gitmişlerdir. Kur'an'ı anlamaya çalışırken sünneti, sünneti yaşamaya çalışırken Ehl-i Beyt'i yaşamayan bir tasavvuf ekolu var olamaz.

“Bu ümmet de yetmiş üç fırkaya ayrılacak, biri hariç hepsi cehennem girer.”³³

Her grup kendini kurtuluş adresi olarak göstermekte ve bilhassa bu konuda maalesef tutucu bir tavır ve koyu bir taassup göstermektedirler. Cemaat, grup, birey, meşrep ve mezheplerin ortaya çıkışıyla günümüzdeki algısı maalesef örtüşmemektedir. Kendisinden olmayan gruplar öğrenilmeden, tetkik edilmeden ötekileştirmek kimsenin haddine olmamalıdır. Özellikle Ehl-isünnet ve'l cemaat geleneği diye geniş bir paradigma oluşmuştur. Kendisini böyle tabir etmeyen cemaat, meşrep veya mezhepler sapkın görülmüş ne dediğine dahi bakılmadan Ehl-isünnet ve'l cemaatin dışında denilip dışlanmışlardır. Elbette Kur'an'a ve sünnete uyanlar kurtuluşa erenlerdir. Burada farklılık Kur'an'ı ve sünneti yaşama biçimi olarak aldıkları referanslardır. Ancak bunun da referansı Kur'ân ve sünnet olmalıdır ki bu referansı hem Yüce Allah, hem de Efendimiz söylemiştir.

Ancak Kur'ân-ı Kerim'de Ehl-isünnetveya şii veya alevi-sunni diye bir tabir yoktur. Ve 73 fırkanın sadece birisi necat fırkası olduğu halde ve yine Efendimiz kurtuluş gemisinin Ehl-i Beyt gemisi olduğunun müjdesini verdiği halde bu birliktelik maalesef sağlanamamıştır. Ayrıca burada ayetler ışığında hadis hadisi tefsir etmiştir.

“Seni sona bırakmakla kendime kardeş yapmak istedim. Senin, benim yanımdaki konumun, Harun'un Musa'nın yanındaki konumu gibidir (şu var ki benden sonra peygamber gelmeyecektir) ve sen benim varisimsin.” diye cevap verdi. Ali (r.a) “Ya Resûlullah! Senden miras alacağım şey nedir?” diye sorunca, “Peygamberlerin bıraktıkları miras türü şeyler, Onlar Allah'ın kitabı ve Peygamberlerinin sünneti...” diye cevap verdi.³⁴ Bu hadis rivayetinden anlaşılıyor ki, “Ehl-i Beyt” ile “sünnet” arasında sıkı bir ilişki vardır. Sünnetin asıl taşıyıcıları Hz. Ali(r.a) ve onun riyaset ettiği ve

³³ Ebu Davud, Sünnet, 1; Tirmizî, İman,18; İbn Mace,Fiten, 17; İbn Hanbel, 2/332.

³⁴ Taberanî,-el-Kebîr/Şamile, 5/163.

neslinin başını çektiği Ehl-i Beyt'idir." diyerek sünnetini yaşamının koşulunda adeta Ehl-i Beyt'ini sevmek, onu yaşamak ve ona sahip çıkmakta var olduğunu bildirmiştir.

Az evvel de bahsettiğimiz gibi Kur'ân, sünnet ve Ehl-i Beyt üçgeninden doğan ve şekillenen tasavvufu bundan başka dogma bilgiler ve kültler ile izahı mümkün değildir. Bundan harici görüşler batıl ve İslam'ın ruhunun ve mantalitesinin dışındadır. Kur'ân'ın Ehl-i Beyt'iyile kıyamete kadar ayrılmayacağını söyleyen Ehl-i Beyt'ini referans almayan yaşam biçimleri konumuz dışında olmakla beraber bunlar tarih içerisinde var olmakla beraber İslam dairesi içerisinde görülmemiş ve çoğunlukla kaybolup gitmişlerdir. Kur'an'ı anlamaya çalışırken sünneti, sünneti yaşamaya çalışırken Ehl-i Beyt'i yaşamayan bir tasavvuf ekolü varolamaz. Ancak günümüzde bu sevgi üçgenin bağı zayıflatarak tahripkâr tutumlar her tarafa sızmıştır. Tasavvufu mistisizmle, panteizmle, hümanizm ile veya çeşitli felsefi akımlarla açıklamaya çalışmak veya ruhbanlık ile bağdaştırmak; tasavvuftan bin sene sonra doğan kendilerini yeniden anlamlandırmak isteyen batı felsefesi ile veya onun mistik anlayışlarıyla izahı mümkün değildir. Beslendikleri hatta yarım yamalak çaldıkları tasavvufi akımın yerine tasavvufu tarif eden yerli ilahiyatçıların onları referans göstererek bu tarife girmeye çalışmaları ise tuhaftır. Aslında bütün mezhepler de meşreplerde Ehl-i Beyt'e ulaşmak için var olmuşlardır. Bugün maalesef müntesipleri bunu unuttur hale getirmişlerse de öz itibarıyla tüm mutasavvıflar Ehl-i Beyt'in nurundan ışıktan var olmuşlardır.

Efendimiz Kurtuluş gemisini Ehl-i Beyt'i olarak adres göstermiştir. Farklı isimlerle farklı gruplara, fırkalara ayrılmanın, helakımızı hazırlamaktan başka anlamı olamaz. Hem burada cemaat, cemiyet mezhep ve meşrep taassubu yoktur. Birey veya grupta yoktur. Seven sevilen, necat olan, kurtuluş olan Fırka-i Naciye olan tek yol Rasül-u Ekremin yolu yani Ehl-i Beyti vardır. Hacı Ömer Hüdai Baba meşreb olarak da, nesep olarak da temiz soyu baba tarafından Hz. Hüseyin'e yani Ehl-i Beyt'e dayanmaktadır.

1.2.1.Ehli Beyt

Ehl-i Beyt; Efendimiz 'in (asm) abası altında olan beş kişinin, Kur'ân-ı Kerimde de Allahu Teâlâ tarafından övülmüş kadronun adıdır. " *Yüce Allah ancak ve ancak siz Ey Ehl-i Beyt'den her türlü çirkinliği defetmek ve sizi tertemiz kılmak ister*"³⁵

Bunlar Kâinatın Efendisi, âlemlere rahmet Hazreti Muhammed Mustafa (sav), Ümmü Ebiha Hazreti Fatıma 'tüz-zehra, Velayetin şahı, Allah'ın aslanı İmam-ı Mürteza Hazreti Ali, İmam Hasan'ül Müctaba ve şehidi kerbela İmam Hüseyin'dir.

Az evvel belirttiğimiz Şura suresi 23. ayette Allah, Resulüne şunu söylemesini emrediyor: "*Size tebliğ ettiğim dine karşılık herhangi bir ücret istemiyorum, ancak Ehl-i Beyt'imi sevmenizi istiyorum.*" Abdullah b. Abbas, "Bunlar Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'dir" diyor. Ali İmran suresi 61. ayet-i kerimede "*Sana gelen bilgidenden sonra kim bu konuda seninle tartışacak olursa de ki; 'Geliniz, evlatlarımızı ve evlatlarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendinizi ve kendimizi biraraya çağıralım; sonra karşılıklı lânetleşerek Allah'ın lânetinin yalâncıların üzerine olmasını dileyelim.*" emri üzerine Efendimizin Ehl-i Beyt'i'ni alıp çıkmasıdır. Kimlerin Ehl-i Beyt oldukları hiçbir şüpheye mahal bırakmayacak şekilde bu ayetle açıkça belirtilmiştir. Ehl-i Sünnet müfessirleri konuyla ilgili onlarca ayet belirtirler.

Hiz. Aişe validemiz diyor ki; "Bir sabah vakti Peygamber evden çıktı. Üzerinde keçi kılından dokunmuş nakışlı bir mırtı bulunuyordu. Hasan geldi, onu içine aldı, Hüseyin geldi, onu da içine aldı, daha sonra Fatıma geldi, onu da içine aldı, en son Ali geldi, onu da mırtısının içine alâarak şu ayeti okudu: Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden, (rics'i) sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor."³⁶

Abdullah b. Abbas'tan rivayet ettiği hadis-i şerifte, Efendimiz şöyle buyurmuştur: "*Allah size nimetler verdiği için Allah'ı sevin. Allah'ı sevdiğiniz için de Beni sevin. Beni sevdiğiniz için de Ehl-i Beyt'imi sevin.*"³⁷

İmam Beyhaki'nin Şu'ab el-İman'dan (2/189-1505) rivayet ettiği hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor: "Bir kimse Beni kendi nefsinden, akrabalârımı ve Ehlimi de kendi akrabalârından fazla sevmedikçe imanı kemale ermez."

Ebu Zerr el-Gifari'nin rivayet ettiği hadis-i şerifte, Ebu Zerr diyor ki: "Beni tanıyanlar, zaten beni tanıyor, tanımayanlara diyorum ki: Ben Ebu Zerr'im, Peygamberin şöyle söylediğini işittim: Şunu bilin ki! Ehl-i Beyt'imizin misali Nuh'un

³⁵ Ahzap. 33/33.

³⁶ Ahzap.33/33.

³⁷ İmam Tirmizi, Sünen-i Tirmizi , 3722.

gemisi gibidir. Kim ona binse kurtulur. Her kim dışında kalırsa boğulur." ³⁸ (Yani onlarla beraber olanlar kurtulur, onlarla beraber olamayanlar ise helaka gider).

İmam Buhari, Sahih'i'nde (3712,4036,4241) Hz. Ebu Bekir'den şunu rivayet ediyor: "Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, benim için Peygamber'in akrabalârına iyilik etmek, kendi akrabalârıma iyilik etmekten daha sevimlidir."

Hz. Ebu Bekir'den şunu rivayet ediyor: "**Muhammed'in** (s.a.a.)akrabalârının hakkını gözetin (haklarını koruyun)."³⁹

İmam Tirmizi'nin, Sünen 'inde (3130) rivayet ettiği hadis-i şerifte Enes b. Malik (r.a.) şöyle diyor: "Resûlullah sabah namazına çıkarken altı ay Fatıma'nın kapısından geçerek onlara şöyle sesleniyordu: Ey Ehl-i Beyt, namaza, "Ey Ehl-i Beyt, Allah sizden murdarlığı giderip sizi tertemiz kılmak diler." ⁴⁰

Resulullah (s.a.a): "Ben sizin aranızda iki paha biçilmez emanet bırakıyorum; o ikisine sarıldığınız müddetçe asla dalalete düşmezsiniz; Allah'ın Kitabı (Kur'an) ve Ehl-i Beyt'im olan itretimi. Hiç şüphesiz, bu ikisi (Kevser) havuz(u) başında bana varıncaya dek, hiçbir zaman birbirinden ayrılmazlar. Bakın benden sonra onlara nasıl davranacaksınız?"⁴¹

Ayrıca bu konuda müdellel eserler ortaya koyan Prof. Dr. Haydar Baş Bey'in Ehl-i Beyt Külliyyatında Ehl-i Sünnet âlimlerinden derlenmiş yüzlerce ayetin, Sünni kaynakların ve binlerce hadisin metnine ulaşabilirsiniz.

Yine mezhep imamlarımızın hepsi Ehl-i Beyt taraftarı ve İmam Ali yandaşıdır. İmam Ca'fer-i Sâdık mezhep imamlarının ilki ve hocası ve aynı zamanda Ehl-i Beyt imamlarının altıncısıdır. İmam Azam Ebu Hanife, Ehl-i Beyt'i sevmek ve tarafında olma uğrunda şehit düşmüş, "İmam Ca'fer'e talebe olmasaydım helak olurdu" demiştir. İmam Şafii, Ehl-i Beyt'i sevmenin ve onlara uymanın farz olduğunu (Al-i İmran 61. ayeti delil göstererek) belirtmiş ve kendisinin Rafizi olmadığını ancak Ehl-i Beyt'i sevmek Rafizilik ise kasekle rafizi olduğunu söylemiştir. İmam Malik ve İmam Ahmet Hanbel hep bu istikamet üzere bulunmuşlar, eserler vermişler ve böyle talebeler yetiştirmişlerdir.

³⁸ El-Hakim en-Neysaburi el-Müstedrek , 3/163-4720.

³⁹ İmam Buhari, Sahih-i Buhari, 3713, 3751.

⁴⁰ Ahzab, 33/33.

⁴¹ Sahih-i Müslim, c.4, s.1874 Hadis: 36-37; Sünen-i Tirmizî, c.5, s.662, Hadis: 2786-2788; Ayrıca Bz.Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.4, s.30-36-54, c.7, s.84, c.8, s.118-138-154; Sünen-i Darimî, c.2, s.889, Hadis: 3198; Müstedrek'üs-Sahihayn, c.3, s.118; et-Tabakat'ül-Kubra, c.2, s.196; el-Mu'cem'ül-Kebir, c.3, s.65-67; es-S.aik'ul-Muhrika (İbn-i Hacer), s.226.

Bizlerin Müslüman oluşu Ehl-i Beyt imamlarının sekizincisi olan İmam Rıza'nın Merv şehrine ziyareti ve Türkleri irşadıyla başlar. Yani Türkler Emevi zulmüne ve kavmiyetçiliğine karşı Ehl-i Beyt tarafında bulunmuş, Ehl-i Beyt kanalıyla Müslüman olmuş, İslam'a ve İmam Rıza'ya gönülden bağlanmış ve bu sevgiyle yoğrulmuştur. Ve yine meşrep imamlarımızın da hepsi Ehl-i Beyt'e taraftarı ve İmam Ali yandaşıdır. Hoca Ahmet Yesevi, Horasan erenleri, Hacı Bektaş Veli ve Alperenler bunun ispatıdır. Kocaman bütün Anadolu bunun ispatıdır. Ancak bu kadar ayet, hadis ve Ehl-i Sünnet kaynakları ve koca bir tarihimiz varken bu topluma bin yıllık bu aşk nasıl unutturuldu da, Nuh'un gemisine binmeyerek kurtuluşa ermekten vazgeçti, sanırım bu da günümüz birlik ve beraberliğinin cevabıdır.

1.3.Ömer Hüdai Baba ve Kadirilik

1.3.1.Pir Abdulkadir Geylâni

Tarikatlar dinin kurallarına bağlılık esaslarına uygun, İslam dininin yaşanmasında ruhani bir zevk ve Allah'a yakınlık kurma çerçevesinde disiplinle hareket eden, madde ve mana yönünü birlikte ele alıp, tevhit inancını zikir, rabita, tefekkür, nefis terbiyesi gibi metotlarla eğitime tabi tutan kurumlar olagelmışlerdir.

Bütün tarikatlar arasında bir ayniyet olmasa da maksat Allah'a vasıl olmaktır. Genellikle on iki tarikat bilinip yaygın olsa da Haririzade'nin "Tıbyanu Vesaili-Hakayık" eserinde iki yüz kadarının ismi tespit edilmiş, İslam ansiklopedisinin tarikat maddesinde verilen bilgilere nispetle 400 civarında tarikat bulunduğu söylenebilir. On ikili tasnif On İki İmama dayandırılmış çünkü Ehl-i Beyt ve On İki İmam tasavvufun menşei olagelmışlerdir. Bunlara vasıl olan ve adeta On İki İmamın manevi bütünlüğünü; hem soy bakımından hem de yol bakımından evladı olan ve imamet ve velayet anlayışını sistematize eden, Kadiriyye tarikatının kurucusu olan Pir Abdulkadir Geylâni (471-562) Hazar denizinin güneyinde yer alan Gilan'a bağlı Nefy köyünde doğdu. Tam adı Muhiddin Ebu Muhammed Abdulkadir b. Ebu Sâlih Mûsâ ez-Zahit el-Geylâni el-Hanbelî'dir. Abdulkadir Geylânî 470(1077-1078)'te Hazar Denizi'nin güney batısındaki Geylan'da doğdu. Geylan bugünkü İran sınırları içindeki bir bölgenin adıdır. Abdülkadir Geylânî bu bölgedeki Neyf kasabasının Bûştir köyünde dünyaya gelmiştir⁴².

Nesebi baba tarafından Hz. Hasan'a; anne tarafından Hz. Hüseyin'e dayanır.18 yaşlarında ilim tahsil etmek üzere Bağdat'a gelmiş ilmini tamamlamıştır. Şeyh Hammad

⁴² Dilaver Güner, "Abdülkâdir Geylânî, Hayatı, Eserleri, Görüşleri", İstanbul, 1999, s.56.

Debbas ile tasavvuf yoluna girmiş, Ebu Said el Mübarek Ali el-Mahzumiye intisap etmiş, Ebu'l Vefa ve Ebu Salih gibi zatlarla sohbet etmiştir.⁴³ Hocası Ebu Said Mübârek el-Muharrimî'nin kendisine tahsis ettiği medresede h.571/m.1127'de ders vermeye başladı. Aynı zamanda ribatında vaaz ve irşatla uğraşıyordu. Müderris ve vâizliği geniş çevrelerce tanınmasını ve kabul görmesini sağlamıştır⁴⁴.

Abdulkadir Geylâni dört hanımla evlilik yapmıştır. Rivayetlere göre bu evliliklerden 22'si kız 27'si erkek olmak üzere toplam 49 çocuk dünyaya gelmiştir⁴⁵.

Tekkede oturup halktan hediyeler ummayı tenkit eder. Sufi olabilmek için bir takım kıyafetlerle, aç kalıp zayıflayarak yüzü sarartmakla, menkıbe anlatıp sadece tesbih çekerek değil, kalbi masivadan arındırmayı Allah'ı samimi olarak aramayı şart koşar. Bu itibarla masivadan arınmak bedenle değil, gönülle olur.⁴⁶

Abdülkadir Geylâni uzun ve verimli bir ömrün sonunda ağır bir hastalığa yakalânır. Birkaç gün sonrada ruhunu teslim eder. Vefât tarihi 8.4.561/16.2.1766 Cumartesi'dir. Cenazesi izdiham yüzünden ancak gece defnedilir. Kabri Babu'l-Ezc'deki medresesi içindedir⁴⁷.

Önceleri Şafi mezhebindeyken Hanbeli mezhebinin kaybolmasını önlemek ve kendi meşrebine uygun bulduğu için bu mezhebin savunucusu oldu.

Hanbeli mezhebine geçmesi daha sonra gelen İbni Teymiyye gibi tasavvuf aleyhtarının bile onun hakkında takdirkâr sözle söylemesine sebep olmuştur. İbni Teymiyye de Hanbeli olduğundan Abdulkadir Geylâni, Cüneyd ve Haris Muhasibi gibi zatların tevhit ve şeri hükümlere hassasiyetle bağlı bulduklarını görmezden gelemez.⁴⁸

⁴³ Hocaazade Ahmet Hilmi, hadiketül Evliya'dan silsilerül meşayihil Kadiriyye, İst., 1318, s, 32,33

⁴⁴ Nihat Azamat, "Kadiriyye" , *DİA*, 24, 131, Hüseyin Vassaf, *Sefine-i Evliya*, çev. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, Seha Meşriyat, İstanbul 1990, 1,s. 130.

⁴⁵ et-Tâdifî, Muhammed b. Yahyâ, *Kalâidü'l-Cevâhirfi menâkibi's Şeyh Abdülkâdir*, Mısır 1303 h.

⁴⁶ Abdulkadir Geylâni, El Fethur Rabbani ve Feyzur Rahmani Cize tarihsiz, 54-55.

⁴⁷ Dilaver Güner, a.g.e.,s.74.

⁴⁸ Yılmaz, Hasan. Kamil "Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar" Erkam Yay., İst. 1997,s,241.

1.3.2. Kâdirilik

Abdulkadir Geylânî, Gazali tarafından sistematize edilen tasavvuf anlayışını geliştirmiş, adına izafiyetle sistemleştirdiği bu anlayış Kadiriye veya Geylâniye adıyla anılmıştır. Bugün en geniş ve yaygın tarikat olarak kabul edilen Kadirilik, Türkler arasında yayılıp bir Türk tarikatı hüviyetine bürünmesine neden olmuştur.⁴⁹

Kâdirî tarikatı gerek Pîrinin zamanında gerekse daha sonraları İslam âleminin farklı bölgelerinde toplum içinde birleştirici rol üstlenmiştir. Anadolu, Yemen, Irak, Kuzey Afrika, Hindistan ve daha pek çok yerde Kâdiriyye'nin etkilerine rastlanmaktadır.

Kadiriliğin Anadolu'ya gelişi H. Bayram Veli'nin damadı olan Piri Sani diye anılan Eşrefoğlu Rumi'dir.(ö.834/1470) İstanbul'a gelişide Tophane kadir hanesinin kurucusu İsmail Rumi (v.1041/1631)vasıtasıyladır.

Kadiriliğin genellikle evradı hamdele, selatü selam, tevhit ve İsmi Celal ileidir. Silsile itibariyle Şah-ı Velayet Hz. Ali'ye ulaşır. Zikri cehri, tertibi devrandır.

Tasavvufun müesseseseleşmesi sürecinde ilk sırada gelir. Kâdiriyye günümüze ulaşan en eski tarikattır. Aynı zamanda en yaygın olan tarikatların başında gelir. Bunun en önemli sebebi Abdülkadir Geylânî'nin şahsiyetidir. O çok geniş dinleyici kitlesine hitap eden bir vâizdir, ribat sahibi bir sūfîdir, ehl-i sünnet inancında bir zâhir âlimidir, kalâbalık bir ailenin reisidir, bir müellifdir, aynı zamanda “pîr”, “gavs”, “kutub” gibi mânevî özelliklere sahip bir mürşittir.⁵⁰

Hayatında ve eserlerinde Kur'ân'a ve sünnete aykırı olan, farklı yönlere çekilecek davranış ve yönler rastlanmaz. O, bu özellikleri sayesinde tasavvuf tenkitçileri tarafından bile övülmüştür. Evlatları ve müritlerinin onun mirâsına sahip çıkmaları da tarikatın yayılmasında önemli etkenlerdir. Abdulkadir Geylânî'den bir asır sonra meydana çıkan Moğol istilası da ailesinin farklı bölgelere göç etmesine sebep olmuştur. Böylece Kâdiriyye daha hızlı yayılmıştır.

1.3.3. Kâdiriliğin Kolları

Kâdiriyye en eski tarikat olması hasebiyle farklı zaman ve farklı bölgeler de ayrı bir kola rastlanmaktadır. Dilâver Gürer bu kolların sayısını 45 olarak verir. Bazı kollar ayrı bir tarikat olarak kabul edilmekle beraber silsilesi AbdülkadirGeylânî'ye ulaşır. Pek

⁴⁹ M. Necmettin Bardakçı, "Sosyal ve Kültürel Hayatta Tasavvuf", (Haz. Mustafa Kara), Dergah Yay. 1980.s,190.

⁵⁰ Dilaver Gürer, a.g.e.,s.331.

çok Şeyh'in Abdulkadir Geylânî'yi "Sultânu'l Evliyâ" diye vasıflandırması bu sebepten olsa gerektir. Tezimizin asıl konusunu oluşturan Hâlisiyye de Kâdiriyyenin kollarından biridir.

1.3.4.Hâlisiyye Kolu

Ömer Hüdai Baba'nın Şeyh'inin hocası Ziyâeddin Abdurrahman Hâlis Talâbânî'ye (1210-1274/1797-1859) nispet edilir.⁵¹ Kurucusunun seyr u sülûkü; kelime-i tevhid ve lafza-i celâle kasr etmek sûretiyle bir tarikat içtihadı yapmasından dolayı bu kol tesis edilmiştir. Ayrıca Abdurrahman Hâlis'in Bağdat'taki Kâdirî dergâhında yönettiği devranda ilk defa kudüm ve mazhar çalınmasına izin verdiği kaydedilir.⁵² Abdurrahman Hâlis Talâbani ile Kerkük ve civârında yayılan halîfeleri vâsıtasıyla Anadolu'ya gelmiştir. Bu vesile ile Ehl-i Beyt'in evladı olan, Kadiriliğin Halisiyye kolundan Hacı Ömer Hüdai Baba'yı, yaşamını ve tasavvufi görüşlerini tanıyalım.

⁵¹ Abdülaziz Cumhuri, *Sultânu'l-Evliya Hz. Abdülkâdir Geylânî*, İstanbul, 1981, s.102; İsmet Zeki Eyüpoğlu, *Bütün Yönleriyle Tas.vuf Tarikatler Mezhepler Tarihi*, Der yayınları İstanbul, 1997, s. 211.

⁵² Hüseyin Vassaf, *Sefine-i Evliya* (çvr. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz) İstanbul, 1990, I,129-130; Muhammed Sadık Vicdânî, *Tomar-ı Turûk-ı Âliyye: Tarikatler ve Silsileleri* (Haz. İrfan Gündüz) İstanbul, 1995, s.136.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HACI ÖMER HÜDAİ BABA KÖVENĞİ'NİN HAYATI (v.1323/1905)

MÜNACAATI

Ey Hüdâ İltica ettim sana
Ey Kerim-i zül celal cürmümü af eylesin
Ruz-i Mahşerde çekmeyem asla melal
Ruz-i şeb feryad eder ağlarım
Son kelimimi Tevhid ile ihtam eylesin

Pür kusurumuzdur daima Cürmü günah
Muterifiz lütfun ile af kıl ey Padişah!
Çün Muhammed ümmetiyiz koyma bizi tamuya
Ey Hüda-i halikından et temenni çekme ah!
Bu zayıf cismimi azad eyle tuzaktan Ya İlahi...⁵³

Bu bölümde Hacı Ömer Hüdai Babanın hayatını, almış olduğu eğitimini, hocalarını, icazetini aldığı Dede Osman Avni Baba ve onun da hocası olan Abdurrahman Halis Talabaniyi, yetiştirmiş olduğu talebelerini, Halifesi Hacı Muhammed Babayı ve onunda halifesi Hacı Mustafa Hayri Baba yı tanıtmaya çalışarak, yaşamının faziletli hallerini inceledik.

1.1. Hayatı

Aslen Elazığ'ın merkeze bağlı eski adı "Mürü" yeni adı "Yünlüce" köyünde doğmuştur. Çocukluğu ve gençliği bu köyde geçer.⁵⁴ Bazı Kaynaklarda 1811(1226) yılında doğduğu da kayıtlıdır.⁵⁵

Hacı Ömer Hüdai Baba, 1821 (1237) yılında Harput'un Mürü köyünde doğmuştur. Babası Kaymazzade İbrahim Efendi'dir. Nesilleri Hz. Hüseyin vasıtasıyla

⁵³ Arda, Karani Erciyes Üniv. Lisan tezi. "Seyyid Ahmet el-Hüseyini (Çapakçuri) nin Hayatı, Dini Kişiliği ve İrşad Mektupları", 2000, s. 26.

⁵⁴ Aydoğmuş, , Günerkan Harput Kültüründe Din Alimleri Manas Yay,S. Elazığ, s.200-201.

⁵⁵ Albayrak, Mehmet. " Halisa ve seçkinleri" s.11.

Peygamber Efendimize (s.a.v.) ulaşmaktadır. Lakapları, "Kaymakamzade veya Kaymazzade" diye söylenir.⁵⁶ İlk gençlik çağlarında Kur'ân-ı Kerim'i hatmetmiş ve Peygamberimizden ve salihlerden etkili dualâr ve delaili şerif okumaya devam ederek, maneviyat önderlerinin sohbetlerinden feyz ve ilham almıştır.

Olgunluk seviyesine varınca Kur'an-ı Kerim'i okuyup hatmettikten sonra Peygamberimizden ve Salihlerden gelen etkili dualar ve delaili şerif okumaya devam etmişler ve sonunda duydukları manevi bir zevk ile ülkenin salih zatlarıyla görüşüp sohbetlerinde saçılan manevi kıvılcımlar ile ünlü şeyhimizin mutlu kalbindeki sevgi ve ilahi aşk tutuşmuş, o kadar ileri varmıştır ki sonunda şeyh hazretleri müthiş bir aşk ateşi ile yanmaya başlamıştır. Oluşan ruhsal zevk kendilerini halsiz bırakarak olgunluğa erdirmiştir.⁵⁷

Genç yaşta gönüllü olarak Erzurum Askerlik Ocağı'na kaydoldu. Kısa zaman sonra "kırk serdarlığa" kadar yükseldi. Askerlerine iyi davranır, rahat yerlerde yatırırdı. Sabahlara kadar gözlerine uyku girmezdi. Cenab-ı Hakk'ı zikrederek durmadan ağlardı. Kendisi de düşman bildiği nefsiyle mücadeleye giriştiği için çakıl taşlarının üzerinde yatardı. Kaputunu başına çeker, sabaha kadar Cenab-ı Hakk'a taat ve ibadette bulunur, durmadan ağlayıp, zikrullah ile meşgul olurdu.⁵⁸

Hz. Allah'(c.c.) sık sık şöyle dua ederdi:

"Ey ulu Rabb'im! Senin merhametin sonsuz deryadır. Şu yatan kullarının hüznü ve kederlerini bertaraf eyle. Onları hüznü ve kederlerini ben mücrim kulun kerem kıl... Ey Âlemlerin Rabb'i olan Allah'ım! Onları ve cümle kullarını cevr ü cefadan uzak eyle. Kulların her iki dünyanın iyiliklerini ve güzelliklerini lütuf ve ihsan eyle. İki cihanda zevkü ve sefalâr içinde yaşamalarını nasib eyle."⁵⁹ Diyecek kadar dua eden büyük bir gönüle sahiptir. İlk dönem ashabın ve zahitlerin yapmış olduğu dua gibidir. Bu dua öyle azımsanacak boyutta olmayıp Hacı Ömer Hüdai Baba'nın daha talebelik yıllarındaki yüceliğinin bir ispatıdır. Rabb'im himmet ve şefaathlerine erdirsin...

Bir gece uykusunda üç manevi kişi görünerek zahir hizmetlerinin sona erdiğini, manevi hizmetlerle görevlendirildiğini, bu mana yolunda ilahi feyzlere ereceği gibi nice nice Allah aşklarına kılavuz olup mana yolunda yürümelerine, böylece feyzinin

⁵⁶ Ayten, Yunus, "Hacı Ömer Hüdai Baba Köğengi", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, 9.S.269.

⁵⁷ Hacı Ömer Hüdai, *Hacı Ömer Hüdai Divanı*, Der. Hacı Muharrem Hilmi, Sad. Süleyman Ateş, Yeni Ufuklar neş.2007, İst, s.73.

⁵⁸ Ayten, Yunus, a.g.e. S.269.

⁵⁹ Korkmaz H.Hüseyin, "Altın Zincir" S.419 AyrıcaBkz. Ayten, Yunus, a.g.e.,S.269.

dünyaya yayılacağına emir ve işaret ederek gözden kaybolmuşlardır.⁶⁰

Hacı Ömer Hüdai Baba, Erzincan'a askerlik görevini yaparken o zaman askerlik teşkilatı olan Kır veya kırk serdarların başına reis olur. Terzi Baba'nın sohbet ve vaazlarında bulunurdu. Bir gece rüya âleminde kendisine "bu kadar zaman paşalık yaptım. Bundan sonrada manevi paşalık yapsan olmaz mı?" diye hitap edilir.⁶¹ Bunun üzerine derhal Muhammed Vehbi Hayyat (Terzi Baba)'nın dergâhına gider. Rüyayı ona anlatır. Terzi Babada onu irşat ve sülukunu tamamlamak için halifesi Arapgirli Ömer Nurani (Ruhani) Hazretlerine gönderir. Askerlik görevinden ayrılarak Arapgir'in yollarına düşen Hacı Ömer Hüdai Baba Hazretleri, yıllarca Ömer Nurani Hazretlerine hizmette bulunur.⁶²

Yolda giderken kaynayan aşk ve sevginin yüksek etkisiyle güçsüz kalmış ve içtenlikle yardım istemek için "imdat ya Gavs-ı Azam" demiş ansızın görünen iki korkunç kurt kendisine doğru gelerek ayakların yüzlerini sürerek hal diliyle bir takım işaretlerde bulunarak saygılarını sunmuşlar ve devletlinin yüce bir makama ulaşacağını hal diliyle anlatarak gitmişlerdir.⁶³

Kır serdarı Hacı Ömer Hüdai Hazretleri zaten bu sırada köyünü, annesini ve babasını da özlemiş bir durumdadır. Kafasından köyüme Arapgir yoluyla giderim diye düşündü. O sırada şiddetli bir kış havası hüküm sürüyordu. Soğuk, kış, canavar demeden yalnız başına yollara düştü. Bir gün ve gecede Arapgir'e vardı. Ömer Efendi'yi bulup ona intisap etti.

Yıllarca kusursuz ve eksiksiz hizmetinden dolayı, Şeyh'inin feyiz ve himmetinden ziyadesiyle istifade eder, nazar ve teveccühlerine nail olur.

İki yıl kadar zikir ve vird ile meşgul olmuş, hocasından usulü, virdi, zikir ve yolun adap ve usullerini öğrenmiş,⁶⁴ Yedi yıl kadar Anadolu'yu dolaşmış dağlarda ot ile beslenmiş, münzevi bir hayat sürmüş, yüce Allah'ın hususi tasarrufuna ulaşmıştır. Hz. *Hızır ona Merv'de Ebu Müslim Teberder ile görüştüreceğine söz vermiş, böylece Merv'in yolunu tutarak Ebu Müslim ile görüşme saadetini ermiştir. Hz.Hızır (a.s)(Rüyasında) ağzına üflemiş, böylece manevi sırlar (ilmi ledün) kapıları da*

⁶⁰Hacı Ömer Hüdai, *Hacı Ömer Hüdai Divanı*, Der.Hacı Muharrem Hilmi, Sad. Süleyman Ateş, Yeni Ufuklar neş.2007, İst, s.74.

⁶¹Celal Mısır Hocanınnotlarından

⁶² Ayten, Yunus, "*Hacı Ömer Hüdai Baba Köğengi*", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, 9.S.269.

⁶³ Hacı Ömer Hüdai, *Hacı Ömer Hüdai Divanı*, Der. Hacı Muharrem Hilmi, Sad. Süleyman Ateş, Yeni Ufuklar neş.2007, İst, s.75.

⁶⁴Hacı Ömer Hüdai , a.g.e 76.

*açılmıştır.*⁶⁵

Ömer Ruhani Baba, çok zengin birisi olmasına karşılık tasavvuf yoluna girip Terzi Baba'nın talebesi sonrada halifesi olma yolunda malının tamamını muhtaçlara dağıtmış, Hak uğruna tüm servetini dağıtmıştır. Birgün Ömer Ruhani'nin hanımı Rukiyye (Okuş) Hatun bu durumdan şikâyetçi olmuş ve evde eğirecek pamuk olmadığından dolayı pamuk istemiş, diğer taraftan Ömer Hüdai de Şeyh'inin hasretinden tutuşarak sırtına bir batman pamuk alarak kapısına varınca "Hızırıydın? Yetiştin ya Hacı Ömer" diyerek Hac müjdesi de vermiş ve öyle bir nazar etmiş ki Ömer Hüdai yere yıkılmış ve yirmidörtbin peygamberle pirinç pilavı yemiş ve İlahi tecellilere ulaşmıştır.⁶⁶ Böylece hocasından icazetname almıştır.

Şeyh'i tarafından irşada memur edilir. Harput'a gelir, ardından Perçençten Kövenk(Güntaşı) köyüne taşınır, Oraya yerleşir. Kövenk, Elazığ'ın 20 km. güneydoğusunda bulunmaktadır.⁶⁷

Bu arada Arapgir'den dönerken, Keban'a varmadan Saraycık köyü yakınlarında bulunan Malatya yol ayrımında bir kafilde yolda kalmıştır. Bu Tali paşa komutasında bir birliğin kafilesidir. Görevliler yaylı tabir edilen bir arabayla uğraşmaktadırlar. Durumu bir süre uzaktan seyrederek. Tamir ettikleri tekeri bir türlü yerine takamazlar. Hüdai Baba dayanamayıp yanlarına gelir, arabanın altına sokularak, "destur" deyip koca yaylıyı omuzladıktan sonra Paşa'nın yanındaki görevliler tekeri yerine takarlar. Bu olayı seyreden Tali Paşa "Sofu biz Hicaz'a gidiyoruz, şayet gelmek istersen senide götürelim" der.⁶⁸ Hüdai Baba, Tali Paşa'nın beklenmeyen teklifiyle Hac farızasını da yerine getirmiştir. Hicaza giderken Şeyh'inin "Hacı Ömer" hitabının anlamını düşünmüş, sırrına vakıf olmuş ve Şeyh'inin kerameti yerine gelmiştir.

Bir gün Şeyh'i Ömer Ruhani Hazretlerini görmek için Arapgir'e gitti. Fakat Şeyh'i ona kapıyı açmadı. Ne kadar ısrar ettiyse de çare olmadı. Hacı Ömer Hüdai, Şeyh'inin eşğine kapandı, yalvardı, yakardı. Bu hale dayanamayan Arapgirli Ömer Baba onu içeri alıp dedi ki, "Evlat, artık benim yapabileceğim bir şey yoktur. Ben seni getirebileceğim yere kadar getirdim. *Buradan öteye seni ancak Dede Efendi götürür.*

⁶⁵Hacı Ömer Hüdai, a.g.e.,s.77.

⁶⁶Hacı Ömer Hüdai, "Hacı Ömer Hüdai Divanı, Der. Hacı Muharrem Hilmi", Sad. Ateş, S. Yeni Ufuklar neş.2007, İst, s.78-79, Göletderevi M.Y. Miftahul İrşad, s.434.

⁶⁷Hacı Muharrem Hilmi," Divan-ı Sırrı", Haz.Ateş, Süleyman, Mas Matbaacılık A.Ş., Mart , 2012, İstanbul. S.18.

⁶⁸Aydoğmuş, , Günerkan "Harput Kültünde Din Alimleri" Manas Yay, Elazığ, s.203.

Var git nasibini ve feyzini Urfa'da ara." der.⁶⁹

Ayrıca Hacı Ömer Hüdai Hazretleri Arapgirli Şeyh'i Ömer Efendi'ye hizmeti sırasında, Sevgili Peygamberimiz ve Pirimiz Abdulkadir Geylâni Hazretlerinden aldığı manevi bir işaretle Şeyh'i onu Urfalı Dede Osman Avni Baba'ya intisap etmesini söyler.

Arapgirli Ömer Baba ona “ Hacı Ömer, vakit tamam. Benden alacağın kalmadı, ilmin kemale uşatı bir tek feyzin eksik. Onun anahtarı da Urfa'dadır. Gidip Osman Dede' den alacaksın. Var git işine, Allah dostun, Hızır yoldaşın olsun.” der ve ikisi de gözleri yaşlı birşekilde birbirlerinden ayrılırlar.⁷⁰

1.1.1. Dede Osman Avni Baba'ya Ulaşmaları

Arapgirli Ömer Nurani Baba Halifesi Ömer Hüdai'ye icazetname vermesine, Bekabillah makamına ermesine ve irşat vazifesinde olmasında rağmen "Hamdım, piştım, yandım." makamlarının üst basamaklarına ulaşması için aynen devrin Mevlana'sı gibi Şems'ini bulmak üzere onu tam yakacak büyük ve kâmil mürşit Meşayih-i Kadriyye'den Dede Osman Avni Baba Urfevi' ye gitmesi gerektiğini, manevi tahsilinin geri kalan kısmını onun tarafından ikmal edileceğini işaret ve tavsiyede bulundu.

Ömer Hüdai Baba bu emre istinaden Dede Osman Avni Baba'yı bulmak için derhal Urfa'ya gitti.

Sokağın birinden geçerken bir evden zikir sesi duyar, bir süre sesi dinler ve içeri girer. Gözleri ağma bir bir veli zat zikri yönetmektedir. Zikir bittikten sonra "misafimiz şöyle gelsin" der. Ömer Hüdai Baba'ya bir takım sualler sorar. Kendisinin imtihanında olduğunu hisseder ama sesini çıkarmaz. Bu yaşlı veli "Senin herşeyin tamam ama bir şeyin eksik."der. Hacı Ömer Hüdai Baba "Nedir o eksik olan?" diye sorar "Senin feyzin eksik."der. Hacı Ömer Hüdai Baba"Onu da sen ver" diyerek hiddetlenir. "Niye kızıyorsun Hacı Ömer? Senin nasibin Urfa'da, feyzini de Dede Osman'dan alacaksın demediler mi?" deyince Dede Osman Avni Baba'nın hemen eline sarılarak af diler. Dede Osman "Merak etme Hacı Ömer, feyzini tez alıp gideceksin." diyerek müjdeler.⁷¹

Bir müddet sonra Dede Osman Avni Baba, Ömer Hüdai Baba'yı hacca gönderir. Borlu Kuddusi Baba ile Halep, Şam ve Hicaz yollarında Şeyh'inin teveccühüyle çok

⁶⁹ Baş, Haydar. Şifai sohbetlerinden.

⁷⁰ Aydoğmuş, , Günerkan “*Harput Kültünde Din Alimleri*” Manas Yay,S. Elazığ, s.204.

⁷¹ Aydoğmuş, , Günerkan “*Harput Kültünde Din Alimleri*” Manas Yay,S. Elazığ, s.204-205.

defalâr manevi fütuhatlara nail olur.

Hacc farızası için Arafat'ta bulunduğu sırada bir gece rüyasında Hz. Fatıma anamızı gördü. "Ya Ömer, git de baban Resulullah'ın kabristanından akan rahmet suyundan iç, ellerini yüzünü yıka" dedi. O da: "Ey Nebiy-yi Zi-şan'ın Kızı Resülüllah'ın kabristanında rahmet suyu yoktur ki içeyim." cevabını verir. Hacı Ömer Hüdai Baba'nın ellerinden tutan Hz. Fatıma (r.) Validemiz, onu doğruca babası Fahri-i Kainat Efendimizin Kabr-i Saadetlerine götürdü. Hüdai Baba, türbeye girince hayretler içinde kaldı. Çünkü Resülüllah (s) 'ın kabrinin ayak dibinde nurani bir su akıyor, bakanların gözlerini kamaştırıyordu. Fatıma Validemiz, eğilip avuçladığı suyu Hacı Ömer Hüdai Baba'ya içirdi. Onun ellerini ve yüzünü yıkadı. Sonra: "Yavrum, Ömer, nasibini aldın." der ve ortadan kaybolur, aynı anda uyanan Şeyh, vücudunun titrediğini, içinin ferahlamış olduğunu, dilinin "Allah" esmasını zikrettiğini gördü.⁷²

Hüdai Baba, Şeyh'i için derdi ki: "Zahirden gözleri görmezdi ama manen mü'minlerin hallerini sezer, onların durumlarını bilirdi. O, devrinin Kutbu idi."⁷³

Günlerden birgün bir âlimin Mekke'ye geldiğini, Kâbe de halka vaaz ettiğini duydu. Akın akın o tarafa giden halkla Beytullah'a gitti. Gördü ki hakikaten çok büyük bir âlim o kadar güzel vaaz ediyor ki dinleyenler coşkunluk içindeler. Kimi ağlıyor, kimi baygınlık halinde, kimisi de kendinden geçmiş bir halde. Avam tabakasındaki halktan, yukarı doğru âlimler, şeyhler ve şehir eşrafı büyük âlimi dinlemek için Kâbe'de bulunuyorlardı. Yüzü yeşil bir nikapla örtülü olan âlim zat, gittikçe coştı, halkı da o derece coşturdu. Sohbetin ardından Beytullah ta bulunanların cümlesi o kadri yüce zata intisap ettiler. Hacı Ömer Hüdai ise bir köşeye çekilmiş, hiç sesini çıkarmadan duruyordu. Onun bu hali sohbet eden zat tarafından anlaşılacak ki, Hüdai Baba Hazretlerine yaklaşmış sordu:

- Ey asasına dayanmış kişi, seni tek kanatlı bir kuş gibi görüyorum. Bana biat edersen seni çift kanatlı yaparım. Diye manidar bir sual sordu. Hiç beklenmedik bu sual karşısında:

- Efendim benim de sizin gibi bir sultanım var. O beni layık bulursa isterse alil eder, isterse zelil eder. Size bir kusur işlediysen affedin beni mazur görün. Bana dua buyurun yeter.

Bu sadıkane cevap üzerine Dede Osman Avni Baba yüzündeki nikabı kaldırır.

⁷² Ayten, Yunus, "*Hacı Ömer Hüdai Babının Hayatı*", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, 270.

⁷³ Korkmaz, H.Hüseyin. *Altın Zincir*, s.424.

Müridin bu sadık cevabı üzerine ona teveccüh edip nazar buyurdu. Nice manevi mertebelerden geçirip onu maksuduna erİştirdi.⁷⁴

Dede Osman Avni Baba vefat edene kadar Urfa'ya gidiş gelişini hiç kesmez. Dede Efendi, aldığı manevi emir üzerine, Hacı Ömer Hüdai'ye(ks) hilafet verip, hırkasını ona giydirmiş, On iki İmam Hazeratına nispetle adlandırılan on iki tasavvuf ekolünde de İrşat makamına erİştirmiştir. Elazığ'ın Köğenk Köyü'ne gelip yerleşti. Halkı irşada başladı. Güzel huyu, takvası, kerametleri ile şöhret buldu. Hacı Ömer Hüdai Baba, herkese hoşgörölü, güler yüzlü, mütevazı, çok cömert bir zattı. Bütün nassa maddi ve manevi ihsanda bulunurdu. Mübarek nazarlarına mazhar olanların onun cezbesine kapılmamaları mümkün değildi. Devlet ricali halli zor müşküllerini gelip ona danıştırlardı.

Hacı Ömer Hüdai Baba Urfa'da Kıbarı meşayıhtan Dede Osman Avni Baba'dan on iki tasavvuf yolunda İrşat makamını ahzetmiştir.

Hacı Ömer Hüdai Baba'nın en son feyz aldığı şeyhi Dede Osman Avni Baba'dır. Zikri ise Kadirilik üzerinedir.⁷⁵

“Anadolu'nun yetiştirdiği bu büyük *Allah dostu*, Hacı Ömer Hüdai Baba; *‘İhtiyacı olup da bizden istemeyenin bir yüzü kara, biz yardıma yetişmezsek iki yüzümüz kara olsun.* Biz hayatımızda kındaki kılıç gibiyiz, mematımızda kından çıkmış gibiyiz.” diyerek âlemşümul olan yüce tasarruflarını izhar etmişlerdir.⁷⁶ Mübarek nazarlarına mazhar olanların onun cezbesine kapılmaları mümkün değildi. Devlet ricali halli zor müşküllerini gelip ona danıştırlardı.

Oğulları Ahmet Cemal genç yaşta vefatı ve bu mübarek zatın definleri sırasında birçok olağanüstü manevi haller yaşanmıştır. Onu yıkayan İmam Mustafa Efendi taharet için edep yerlerini yıkarken Ahmet Cemali'nin edep yerlerini sıkıca tutması ve bırakmaması üzerine babası Şeyh'e haber verirler. Ömer Hüdai Baba etrafi iyice kapatıp örttürdükten sonra oğlunun kulağına eğilip "Evladım, Allah'ın şeriatını uygulayacağız, izin ver." demesi üzerine ellerini bırakır ve gusül işi tamamlanır. Allah (c.) Hazretleri sırrını aziz kılsın. Himmeti bizimle olsun.⁷⁷ Bu durumu oğulları Ahmet Cemali bölümünde daha geniş değerlendireceğiz.

Hacı Ömer Hüdai Hazretleri buyurmuş ki: “Mematimde kabrimi ziyaret edene

⁷⁴Korkmaz, H.Hüseyin. *Altın Zincir*, s.423-424.

⁷⁵Aydoğmuş, , Günerkan *Harput Kültünde Din Alimleri* Manas Yay, S. Elazığ, s.205.

⁷⁶Korkmaz, H.Hüseyin. *Altın Zincir*, s.432.

⁷⁷Kaynak kişi: Celal Mısır Hocaefendinin notlarından alınmıştır. Bkz.Albayrak, Mehmet. “ Halisa ve seçkinleri” s.16.

halk hacı demez, ama Cenab-ı Hak (c.) İnşaallah ona bir hac sevabı yazar. Ben hayatta iken kılıfındaki kılıç gibiyim. Mematımda kılıfından çıkmış kılıç gibiyim.” Beni yardıma çağırın müridime mematımda daha çabuk ulaşırım. Bir insan hayatta iken ruhu cesetten ayrılıp geliyor, fakat vefat edince cesetle alakası kalmayıp cesetten ayrılıp gеме gibi bir sorunda kalmıyor. “Çağrılan yere daha çabuk gelir” buyurmuşlardır. Ve tasarrufum beş yüz sene geçerlidir. Hacı Ömer Hüdai Baba Hz. lerin devrisaadetlerinde yaşamış olan ehli hal kimseler tarafından, bu zatı yani Hacı Ömer Hüdai Baba Hz. lerini kastederek devrinin Gavsıdır.”⁷⁸

Bu dünya darı gaflettir,
Rahatı hep yalândı ha
Bilimisin ahir fani
Vefasız bir cihandır ha.

Bilir misin duhul eden,
Hüdai cennete kimdir,
Tutup emri ilahiyi
Kulağına koyandır ha.

Hacı Ömer Hüdai Hazretleri mensup olduğumuz tarikatın ikinci kol piri mesabesinde dir.

İlk haccından dönüşünde Elazığ'ın göl yakınlarından geçerken Göllü Mustafa Efendi de bu hac kafilesini alıç ağacı dibinden seyretmektedir. Aradan bir kaç gün geçince Göllü Mustafa Efendi köyün imamı ile birlikte gidip ellerini öperler. Köyün imamı Hüdai Baba'ya: "Efendi, bizim Mustafa sizden ders almak istiyor." der. Hüdai Baba Mustafa Efendi'ye bakar: "Biz ona alıç ağacının altında dersini verdik." der. Gerçekten Göllü Mustafa Baba, Hacı Ömer Hüdai Baba'nın ileri gelen müritlerinden ve halifelerinden biri olur. Hüdai Baba ona hep "**gezici çavuşum**" diye hitap etmiştir.⁷⁹

⁷⁸ Albayrak, Mehmet. “ *Halisa ve seçkinleri*” s.18.

⁷⁹ Aydoğmuş, , Günerkan “ *Harput Kültünde Din Alimleri*” Manas Yay,S. Elazığ, s.204.

1.1.2. Aileleri

Hacı Ömer Hüdai'nin hanımı Penbe hanımdır, Memnune(Meymene), Saadet, Hafize isminde üç kızı, Ahmet Cemal isminde bir oğlu dünyaya gelmiştir.⁸⁰

1.1.3. Hacı Ömer Hüdai Baba'nın Şemali

O'nun (ks) Şemal-i Şerifleri , "*Hacı Ömer Hüdayi Kuddise sırrahul Ali Hazretleri 'ninTercüme-i Hali ile Menakıb-ı Alileri*" adlı risalede şöyle anlatılır. "Şemal-i Şerifleri gayet gökçek ve mütenasib idi. Şöyle ki, orta boylu olup, cemaat içinde mümtaz ve seçkin görünürdü. Yüzleri gayet güzel ve sevimliydi. Vücudu dolgun olsa da zat tecellisinden zayıf düşmüştü. Benzi beyaz olup, biraz bal rengine çalardı. Gözleri siyah ve turuncu olup gayet cazib ve güzeldi. Sakal-ı şerifi ak ve uzunca idi. Saçları ak ve üçer örük sağ ve sol memelerine kadar sarkardı. Özetle Rabb'i onu gayet sevimli ve ölçülü olarak yaratmıştı. Mübarek başlarında keçeden bir sivri külah kor, üzerine yeşil sarık sarardı. Başına bazen Kadiri tacı takardı.

Müridesi Hoğulu Hacı Hanım; Ömer Hüdai Baba için kibleye oturur, besmele çekip üç ihlas okuyup bir iğne batırır ve tam bir yılda giysiyi tamamlayıp Şeyh'ine hediye etmiştir. Bugüzel hizmetlerinden ötürü feyz sahibi olarak muradına ermiştir.⁸¹

Hacı Ömer Hüdayi (ks) Köğenk'te nasın irşadı ile meşgul olmuş, güzel huyu, takvası, kerametleri ile şöhret bulmuştur. Hacı Ömer Hüdayi (ks) güler yüzlü, mütevazı, çok cömert bir zattı. Bütün nas, maddi ve manevi ihsanlarda bulunurdu. Mübarek nazarlarına mazhar olanların onun cezbesine kapılmamaları mümkün değildi. Çok şefkatli ve cömertti.

Erzurum'dan Arapgir'e, Harput'tan Medine'ye Erzincan'dan Merv'e yetiştirdiği 60'tan fazla kâmil veli yetiştirmiş olmakla beraber irşad vazifesini ve halifelliğini Kürklü Hacı Muhammed Baba(ks) yapmıştır.

1.1.4. Vefatı

Şeyh Seyyid Hacı Ömer Hüdai Baba, Dede Osman Avni Baba'nın seçkin halifelerindendi. Onun vefatından sonra makam-ı irşat oturmakla müşerref oldu.

⁸⁰ Hacı Ömer Hüdai, *Hacı Ömer Hüdai Divanı*, Der.Hacı Muharrem Hilmi, Sad. S. Ateş, Yeni Ufuklar neş.2007, İst, S.92.

⁸¹ Hacı Ömer Hüdai, *Hacı Ömer Hüdai Divanı*, Der.Hacı Muharrem Hilmi, Sad. S. Ateş, Yeni Ufuklar neş.2007, İst, s.83.

Tarikat-ı Aliyye-i Kadriyye'nin Halissiye kolunun birinci vasıttadan 34. ikinci vasıttadan da 32. meşayih-ı kiramıdır.

Hüdaî Baba'nın "Hüdaî" mahlasıyla arifane ve âşıkane söylediği şiirler pek meşhurdur. Müridanından Muharrem Hilmi Efendi, Şeyh'in şiirlerini Divan-ı Hüdaî ismiyle bir araya toplamıştır. Hacı Ömer Hüdaî Baba, bir kurban bayramı üzeri 85 yaşında vefat etti. (h.1323/ m.1905)⁸²Allah tasarruflarından istifade edenlerden, himmet ve şefaathlerine erenlerden eylesin.

1.1.5. Türbeleri

Merkeze bağlı Kövenk köyünde medfundur. Elazığ-Bingöl karayolunun 15. Km'sinden sağa doğru ayrılan asfaltlı bir yoldan bir km kadar gittiğinizde, Hacı Ömer Hüdaî Baba türbesine ulaşırsınız. Bu türbe çağdaş bir mimari tarzda yapılmıştır. Birbirinden ayrıymış gibi görünen üç kubbeli mekandan oluşur.⁸³

Bu Türbelerin içerisine ortada Hacı Ömer Hüdaî Baba'nı kabri ve sandukası mevcut olup, sağ üst taraftan geçişi bulunan kubbede; halifesi Hacı Muhammed Baba'nın kabri ve sandukası, alt taraftaki kubbede Şükrü Baba ve Mustafa Göllü Babanın yanyana kabirleri vardır. Ayrıca türbelere bitişik ancak girişi bağımsız küçük bir mescid de bulunmaktadır. Bu türbe ve mescid Prof. Dr. Haydar Baş Hocanın öncülüğünde kurulan Hacı Ömer Hüdaî Baba Derneği tarafından 1991 de yapılmış olup son yıllarda aynı dernek türbenin tam karşısına misafirhane ve Kur'an kursuda yaptırmıştır.

1.1.6. Halife ve Evlatları

Kürklü Hacı Muhammed Baba (ks)

Oğulları Ahmet Cemali Efendi (ks)

Göllü Mustafa Baba (ks)

Hamza Baba (ks),

Hüseyin Visali (ks)

Şükrü Baba (ks),

Tepecikli Mehmet Baba (ks),

Perçençli Mehmet (ks),

⁸² Göletderevi M.Y. *Miftahul İrsad*, s.440.

⁸³ Aydoğmuş, , Günerkan "Harput Kültünde Din Alimleri" Manas Yay,S. Elazığ, s.200.

Boranlı Abdullah (ks),
 İzolulu Muhammed Emin (ks),
 Abdullah Efendi (ks)

1.1.7. Ah Minel Mevt

Bu manzume Şeyh'in vefatından sonra Zeki isimli müridi tarafından vefat tarihi not düşürülerek yazılmıştır

*Budur kabri müiniri ol Cenab-ı Hazreti Şeyh'in
 Hakikat ilmüne vakıf şehir Pir Ömer Baba
 Ziyaret kıl hulus eyle dilersen feyzyab olmak
 Olur maksuduna nail eden bir Fatıha ihda
 Edüp rahmetle yad anı ederse kim istidad
 Ulaşır himmeti Şeyh'in muin olur ana Mevla
 Diriğa halka-i zikrinden ayrılmış müridanı
 Firakiyle yanan diller ziyaretle olur itfa
 Dü destim ref edip dedim Zeki tarih vefatına
 Mukim-i cenneti ulya ola ya Rab Ömer Baba*

1.2. Oğulları Ahmet Cemali Hazretleri (v. 1895)

Ahmet Cemali (Visali) namı ile tanınan bu zat 1875 yılında dünyaya gelmişlerdir. Hacı Ömer Hüdai'nin ali teveccühlerine mahzar olup onun hulefası arasında yer almış ancak genç yaşta, bu dünyadan Cenab-ı Hakk'a vuslat etmişlerdir.

Ahmet Cemali evlenmiş, bir kızı dünyaya gelmiş, çocuk daha kırk günlük olmadan vefat etmiş, ardından yirmi gün sonra da hanımı vefat etmiş, bundan sonra dünyadan elini eteğini çekmiş, tüm halini ve vaktini Allah'ın (cc) zat tecellilerine açmış, büyük feyz ve cezbeye ulaşmış, muradına ermiştir. Babasına da "bir evde, bir post iki veli" diyerek, Rabb'ine niyaz ederek Hakk'a vuslat etmiştir. İlahi aşka daldığı aşağıdaki kendi yazdığı dizelerden anlaşılmaktadır.

Aşk şarabın içmişem
 Gülşen-i aşka göçmüşem
 Aşkınla dolup kalmışam
 Ben mest-ü müdam olmuşam⁸⁴

Hentüz 20 yaşında olan bu genç veli zat; İlahi tecellilere mazhar olmuş, halifelik makamına ulaşmıştır. Vefatında Pir-i Azam Abdulkadir Geylâni ve silisle büyükleri hazır bulunmuş devrin birçok uleması ve hulefası da katılmıştır. Ömer Hüdai Baba da bu durumu ve vefatını ebce hesabı ile *manzumesinde* not etmiştir.

Kıbar-ı evliyallah
 Hem aktab-ı ricaullah
 Kamu merdan-ı ehlullah
 Şerafetle nüzul etti
 Tecelli-bağı sultanı
 Pir-i Kandil-i nurani
 Abdulkadir Geylâni
 Saadetle nüzul etti
 Ahmed bu fenadan geçti
 Bu mihnet-haneden göçtü
 Fenadan azm edip Ahmed
 Dedi ya Vahid-i samed
 İhvanıma eyle meded
 Deyip Hakk'a niyaz etti
 Tecelli kapısı küşad
 Olup durmaz gider Ahmed
 Şikest oldu nice bin kad
 Bu ahvale keder etti
 Peder mader-ü ihvanı

⁸⁴Hacı Ömer Hüdai, Hacı Ömer Hüdai Divanı, Der. Hacı Muharrem Hilmi, Sad. Süleyman Ateş, Yeni Ufuklar neş.2007, İst, s.93.

Kamu ahbab-u yararı
 Ettiler ah-ü efganı
 Semaya dek suüd etti
 Yanıma gelen ihvana
 Fatiha okuyan cana
 Cemi-i ehl-i imana
 Selametle dua etti
 Reh-i vuslat göründü çün
 Gitti dünyadan meh-cebin
 Gaipten geldi mürğ-i tin
 Tarihini beyan etti⁸⁵

Hacı Ömer Hüdai Hazretlerinin tek erkek evladı olan genç yaşta vefat eden Ahmet Cemali, Hacı Ömer Hüdai Hazretlerinin manevi seviyesine yükselir. Aynı seviyede iki evliya olmayacağı gerekçesiyle ricali gayıptan üç evliya gelip oğlu için “bu daha genç”, Hacı Ömer Hüdai Hazretleri için “bu daha olgun bir yaşta” diyerek zaten Rabb’ine naz ve niyaz eden oğlunun ölümü için karar verirler. Genç yaşta Allah'ın rahmetine kavuşan bu yüksek şahsiyeti yıkamak isterler. Onu yıkayan İmam Mustafa Efendi taharet için edep yerlerini yıkarken; gasledenler (yıkayıcılar), bir türlü iç çamaşırını çıkaramazlar. Durumu Hacı Ömer Hüdai Baba’ya haber verirler. O da gelir, bakar ki mahreme tam dikkat edilmeyen bir halde yıkamak istiyorlar. Şer-i şerife uygun olmayan, çevreden mahrem görünen, perdelerde açıklıklar var. Der ki, "Tabi külotunu vermez, açıkta yıkanır mı? Götürün bir kapalı yere!" Etrafi iyice kapanılır ve uygun hale getirilir, Hacı Ömer Hüdai Baba oğlunun kulağına doğru eğilir ve o, "Oğlum Allah'ın şeriatini uygulayacağız, şeriata teslim ol" der ve Ahmet Cemali ellerini külotundan çeker, çamaşırını çıkmasına müsaade eder. Allah (cc) Hazretleri sırrını aziz kılsın. Himmeti bizimle olsun.⁸⁶

⁸⁵ Mürğ-i tin (ruh kuşu) ebced hesabıyla Ahmed Cemali'nin vefat tarihidir.

⁸⁶ Albayrak, Mehmet. “ Halisa ve seçkinleri” s.16. Ayrıca Celal Mısır Hocaefendinin notlarından alınmıştır

1.3. Hacı Muharrem Hilmi Sırrı

1878 yılında Elazığ'ın merkeze bağlı Sarılı Köyünde dünyaya gelmiştir.

Hacı Ömer Hüdai Baba bir gün Hacı Muharrem Hilmi'nin bulunduğu Sofular köyüne gelir. Henüz on beş yaşında olan Muharrem Efendi büyük bir saygı ve tazim ile elini öpüp ona bağlanır ve Şeyh'i ayrılırken onu nasıl bulacağını sorar. Ömer Hüdai Baba: "Benim bir çengelim var, senin kalbine onu takar, seni getiririm." diyerek ordan ayrılır. Aradan bir hafta geçer, hocasını hasretle özlemeye başlar bakar ki genç Muharrem bir çengel yok, yola koyulur ve Köğenk'e gelir. Evinin kapısında bekleyen Ömer Hüdai Baba: "Gel müridim, gel. Nasıl da çengeli takıp seni getirttim buraya?" diyerek gülümser.

Muharrem Efendi, intisabından sonra kendinde büyük değişiklikler görür, çeşitli ruhani haller geçirmeye başlar. Artık nerede ne zaman olursa olsun yaz veya kış, gece veya gündüz şeyhi aklına düştümü derhal ona koşar. 7-8 saat mesafede bulunan şeyhini gördükten sonra evine döner. Hayatında geçen bütün olayları bir kâğıda yazıp şeyhine verir. Hacı Ömer Baba bu kağıdı, başucundaki duvara asar, gelenler okusun, edep öğrensini diye. İşte bu teslimiyetiyle Hacı Ömer Baba'nın sır kâtibi olur. Kendisi şöyle derdi:

Bende teslimiyet vardı. Şeyhimden hiçbir şey gizlemezdim, her şeyimi ona anlatırdım. O da beni severdi. Herkes gelip diz çöker, ta kapının yanında saatlerce otururdu ama ben gittiğim zaman beni yanına çeker, bağdaş kurup oturmama müsaade ederdi. Onun sır kâtibi idim. İri, sülüsle yazdığım şu beyiti alıp duvara astı:

Hüdai Baba ey şahım kasr-ı cennette bir güldür,

Muharrem Sırrı kâtibi ana her demde bülbüldür.⁸⁷

1.4. Mürşidi Dede Osman Avni Baba Urfevi (v.1300/1883)

Seyyid Osman Avni Baba, Urfa'da yetişen büyük mütefekkir ve mutasavvıflardandır. Doğum tarihi bilinmemektedir. Babasının adı Abdal Muhammed (ks), dedesinin adı Eyyub (ks), büyük dedesinin adı Bekir'dir (ks). Seyyid olup, bütün fertleri mutasavvıf olan bir ailenin çocuğu olarak bu dünyaya teşrif etmişlerdir. Hayatını Urfa'da Mevlid-i Halil dergâhında, insanları irşat ile geçirmiştir. O zamanlar Halep

⁸⁷ Hacı Muharrem Hilmi,"Divan-ı Sırrı" Haz. Ateş, Süleyman. Mas Matbaacılık A.Ş. Mart, 2012, İstanbul. S.18.

vilayetinin Urfa Sancağında bulunan Mevlid-i Halil Tekkesi Vakfından kendilerine senelik 1500 kuruş tahsisat ayrılmıştı.1814 yılında babası Ebdal Muhammed (ks), bu fani âlemden göçtü. Mevlid-i Halil Dergâhında bulunan kabirlerin ikisinin, kardeşlerine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan biri, 1814 yılında vefat eden Eyyub Efendi (ks), ikincisi, 1867 yılında vefat eden Sofi Muhammed Efendi'dir. 1883 yılında bu fenayı terkeden Dede Efendi (ks), cedlerinin de bulunduğu, Hz. İbrahim (as) dergâhının avlusundaki küçük kabristana defnolunmuştur. Hayatını zühd ve takva ile geçiren Dede Osman Avni'nin (ks) vefat ettiği zaman çocuğunun bulunmadığı kaynaklardan anlaşılmaktadır. Mübarek cedlerinin ve hulefasının metfun bulunduğu bu küçük kabristan, Hz. İbrahim'in (as) dünyaya teşrif buyurdıkları mağara ile dergâh hücreleri arasında, Mevlid-i Halil Camisi avlusunun güneyinde yer almaktadır. Bu kabristanda sekiz kabir vardır. İki kabirde mükerrer defin yapılmıştır.⁸⁸ Eserin sonunda kabri şeriflerinin fotoğrafı mevcuttur.

Dede Osman Avni Baba Hazretlerinin türbe-i saadetleri Urfa'da Halil Camii'nin avlusuna girişin karşısında ki öndeki kabir Dede Osman Avni Baba'ya aittir. Öbürleri de yakınlarına aittir. Urfa Belediyesi, Dede Osman Avni Baba Hazretlerinin kabri saadetlerinin baş tarafına "Kadiri Hulefalârından Dede Osman Avni Baba Hazretleri" diye yazdırmıştır.⁸⁹

Dede Osman Avni Baba Hazretleri Urfalılar tarafından çok sevilip sayılıyordu. Onların devrisaadetlerinde Ermenilerle Müslümanlar beraber yaşarlarmış.

Dede Osman Avni Baba Hazretleri, Cenab-ı Hakk'a bu ümmet-i Muhammedin işlemiş olduğu günahları görüp dayanamadığından şöyle bir duada bulunmuştur:

*"Ey merhameti bol Rabb'im! Sen işinin hâkimisin Ümmet-i Muhammedin günah işlemesine, bu dünyanın çirkefine tahammül edemiyorum, Gözlerimin ışığını sen alda onları görmeyeyim."*⁹⁰ Bu duayı okuyup tamamladığı an, gözlerinin hali duası gibi oldu. Gözleri mahlûkatı göremez hale gelmişti. Yalnız basiret gözü ile müminleri sezebiliyordu.

Yanı başındaki camide sabah, yatsınamazından sonra hatmi Kadiri yapılır.

⁸⁸ Müridan.Com Dede Osman Avni Baba'nın Hayatı 10.06.2013.

⁸⁹ Ayten, Yunus "Dede Osman Avni Baba Urfevi", *Sahâbeden Günümüze Allah Dostları*, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, s. 120. Hayatı hakkında geniş bilgi için ayrıca bakınız: M. Karakaş, *Şanlıurfa Evliya ve Âlimleri*, Şanlıurfa, 1996, s.10-50; B. Alpay, *Şanlıurfa Şairleri*, Şanlıurfa, 1986,s.70-110.

⁹⁰ Ayten, Yunus, " Dede Osman Avni Baba Urfevi ", *Sahâbeden Günümüze Allah Dostları*, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX,119.

Himmet ve dualârı bereketiyle yine o caminin yanında bir bölüm de Dede Osman Avni Baba Hazretlerine ait mübarek Sancağı Şerifi, Tacı Şerifi, Tespihi, kullandığı diğer eşyalâr bulunur.

Dede Efendi, Halisiyye kolunu Anadolu'ya taşımıştır. Halisiyye kolu, Anadolu'ya Dede Efendi vasıtası ile girmiş, Kögenkli Hacı Ömer Hüdai Baba ile yayılmıştır. Dede Efendi'nin halifesi, kutsal gönüllü veli Hacı Ömer Hüdai Baba ve onun da önde gelen halifesi, Halisiyye kolunun büyük velisi Hacı Muhammed Baba'dır. Dede Osman Avni Baba, ömrünün büyük bir bölümünü mürşidi ile aynı çağda geçirmiştir. Abdurrahman Halis Baba, 1275 yılında; Dede Efendi, yirmi beş yıl sonra 1300 yılında vefat etmişlerdir.

Bu konuda önemli bir kaynaktaki Hacı Muharrem Hilmi Efendi'nin "Kadiri yolu Salıklarının Zikir Makamları" adlı eseridir.

Bu eserde Hilmi Efendi, Kadiri silsilesini şöyle vermektedir.

"Bu fakir-i pür taksir dahi, usul-i zikir ve tarik-i Kadiriye'yi, Şeyh Hacı Ömer Hüdai (ks)'den, oda Seyyid Dede Osman Ruhani (ks)'den, oda Abdurrahman Halis (ks)'ten, oda Ahmet Talâbani (ks)'den, oda Mahmut ez-Zengeni (ks)'den, oda Ahmet-i Hindi el-Lahori (ks)'den ahz ve telakki etmişlerdir." ⁹¹

Mübarek cetleri Dede Eyyub Urfevi (ks)'nin vefat tarihine bakılırsa çok küçük yaşta bu yolu ceddinden ahzettiği ve çocukluk devresinin dahi tasavvufî atmosferde geçtiği söylenebilir. Dede Eyyub (ks) vasıtası ile Hz. Abdulkadir Geylânî'ye ulaşan silsiledeki mürşitlerin hepsi Hz. Pir'in soyundan gelmekteydiler. Bağdat'ta yaşayan bu seyyid ve şerifler ailesindeki kâmil zatlara "Nakib'ul Eşref" adı verilmiştir.

Nakip: Lügatte halkın iyisi, kethüda, kefil, müfettiş, idareci, temsilci gibi anlamlara gelir. Osmanlı Sultanları, Hz. Abdulkadir Geylânî'nin neslinden gelenlere son derece hürmet ve itibar göstermişlerdir.⁹² Kanuni Sultan Süleyman Han, Bağdat'ı (h.941)'de fethettiğinde Hz. Pir'in torunlarından büyük Zeyneddin'i nakil tayin etti. Seyyid Zeyneddin(ks)Hz. H.891 yılında Bağdat'ta doğmuştur. Kanuni Seyyid Zeyneddin'e ordunun önünde teşekkürlerini bildirdi. Sonra bir fermanla Seyyid Zeyneddin'e (ks) nakiplik payesini verdi. Böylece nakiplik başlamış oldu. İlk nakip Seyyid Zeyneddin (ks) oldu. Bundan sonra gelen nakipler adet üzere Geylânî ailesinden

⁹¹ Hilmi, Hacı Muharrem, "Kadiri Yolu Salıklarının Zikir Makamları", Naşir.S.Ateş, Ank.Pars Matb.s.50

⁹² Bağdadi, İbrahim Derubi, El-Bazüleşeb, Naşir.M.Yuluğ, Uluçınar Yay.İstanbul 1976.s. 184

gelen halef arasından seçilirdi.⁹³

İşte Dede Osman Avni Baba'dan Ebubekir Abdulaziz Hazretlerine uzanan tasavvuf zinciri, nakip olan bu yüce şahsiyetlerden müteşekkildir.

Kadiri silsilenamesinde, bu kolda bulunan kâmiller şöyle sıralanmıştır.

- 1) Piri tarikat, Gavsü Rabbülalemiyn, Abu Muhammed Muhyiddin Abdülkadir Geylâni El Haseni, El Hüseyini
- 2) Ebubekir Adulasin
- 3) Muhammeden-il Haddak
- 4) Şemseddin
- 5) Şerafeddin
- 6) Zeyneddin (Büyük Zeyneddin)
- 7) Veliyeddin
- 8) Nureddin
- 9) Hüsameddin
- 10) Yahya
- 11) Ebubekir El-Bağdadi
- 12) Muhammed Derviş
- 13) Zeyneddin (Küçük Zeyneddin)
- 14) Mustafa El-Bağdadi
- 15) Süleyman El-Bağdadi
- 16) Aliyyul Bağdadi
- 17) Eyyüb Urfevi
- 18) Dede Osman Avni Baba Urfevi

Bu zatlar Hz. Abdülkadir Geylâni'nin soyundan geliyordu ve Bağdat'ta Nakibul Eşraf olarak yüce cedlerine hizmet ediyorlardı. Dede Efendi bu kolu Eyyub Urfevi 'den (ks), ol dahi Nakibul Eşraf Aliyyul Bağdadi'den ahzetmiştir. Hz. Pir'in oğlu Ebubekir Abdülaziz, Musul'da (hıyal) adında bir beldede vefat etmiş, oraya defnolunmuştur. Bağdat'taki nakipler onun soyundan gelmektedir. El-basül eşheb de Nakibul Eşraflar Şemsettin (ks) 1498'de vefat etti. Mehmet Şerafettin (ks) mütteki ve fadıl bir zattı. 1535'te vefat etti. Zeyneddin (ks) ilk nakiptir.1566'da vefat etti. Bütün mallarını Kadiri medresesine vakfetti. Hz. Pir'in türbesini onarttı. Kabri Hazret-i Geylâni'dedir.

⁹³Bağdadi, a.g.e. s.184

Veliyeddin (ks):1612'de vefat etti. Zeyneddin'in oğludur. Hz.Geylâni'de medfundur. Nureddin (ks)1960'ta vefat etti. Veliyeddin'in oğludur. Zahid bir zat idi. Hazreti Pir'in camiinde imamlık yapardı. Hüsameddin(ks)1748'de vefat etti. Nureddin'in oğludur. Zahid bir zat idi. Muhammed Derviş(ks)1760'ta vefat etti. Zeyneddin(ks)1777'de vefat etti. Küçük Zeyneddin diye bilinir. Muhaddis ve fakihti. Mustafa el-Bağdadi(ks) Zeyneddin'in oğludur.1768'de vefat etmiştir. Selman'ül Bağdadi (ks) Mustafa'nın oğludur. Hem Nakibul Eşraf hem de kadiri vakfı mütevellisidir.1829'da vefat etmiştir. Aliyyul Bağdadi Selman'ın oğludur. Nakip ve ve Kadiri vakfı mütevellisidir. H.1289'da vefat etmiştir.⁹⁴

Seyyid Dede Osman Avni Baba, ariflerin önderi, salıkların sığınağı, sırların hazinesi, tarikatın delili, hakikatin tercümanı idi. Mutasavvıfların büyüklerinden, ilimde derin, kerametler sahibi ve makamlara sahipti. Sırrı açık, basireti kuvvetli, duası makbul, himmeti yüce, zamanındaki mutasavvıfların imamı, zühd ve takvada bir inci idi. Genç yaşında Abdurrahman Halis Talabani'den ders almış, irfan deryasına dalmıştır.

1.4.1. Hilafet Usülü ve Merasimi

Tacın etrafına emame sarılırdı. Kırmızı, yeşil, beyaz, siyah gibi renkli emameler vardı. Mürşidin öğrencisine bir taç ve bir hırka giydirmesindeki mana, ona bütün iyi huyları giydirmektir.

Bir tasavvuf yolunda zikir ve taat ile irşat makamına yükselenlere, mürşidleri icazetname denilen mühürlü bir belge verir, başlarına da törenle taç giydirdi.

Yüce kadiri yolunda, taç ve hırkanın giydirilmesi töreninde, mürşid, Fatiha süresini okur, Allahu Tealâ'dan ve Peygamber Efendimizden niyabet kastederek kendi eliyle hırkayı öğrencisine giydirdi. Daha sonra "Benim mürşidim olan bu zat bana mübarek elleriyle giydirdi. Ona da şu zat giydirdi." der, bu şekilde kendisi ile Peygamber Efendimiz arasındaki kâmillerin isimlerini tek tek beyan ettikten sonra, "Ben dahi mürşidimin giydirdiği şekilde sana giydiriyorum." deyip icazetnameyi okurdu.

Dede Osman Avni Baba (Ks), Âşık Paşa'nın teklif ettiği **Garibnâme** adlı el yazması tasavvufi bir eseri Mevlid-i Halil Medresesine vakfetmiştir. Kitabın vakfiyesinde şöyle yazılıdır.

⁹⁴ a.g.e. s. 136-137-135.

“Âşık Paşa ismindeki bu kitabı Cedd’ül Enbiya makamının hizmetçisi, Şeyh Dede Osman El-Kadiri Er-Ruhavi (k.s), Cenab-ı Hakk’ın rızası için, Mevlid-Halil Medresesine vakfetmiştir. Okumak isteyen bundan men edilmemelidir. Ve buradan dışarı ancak kuvvetli bir rehin ve kefil karşılığında çıkarılabilir.”

Keşif ve kerâmet sahibi olmakla, Allah’ın yanında makbul kul olunmayacağını söylerdi. “Hikmet, hak ile batılı en ince noktasına ve en derin teferruatına kadar birbirinden ayıran ilimdir. Onun için hikmeti talep etmek lazımdır.”⁹⁵

Hacı Mustafa Hayri Baba, Dede Efendi için şöyle derdi:

“Dede Efendi’nin manevi elbisesinin her tarafı terfilerle doluydu. Hatta almış olduğu manevi terfilerden dolayı elbisesi görülmez olurdu.”⁹⁶

1.5. Şeyh Abdurrahman Halîs Talâbanî Hazretleri (v.1275/1858)

Abdurrahman Hâlis Talâbanî, Kâdiriyye tarikatının Hâlisiyye kolu kurucusudur. 1212/1797 tarihinde Kerkük’te doğdu.⁹⁷ Kerkük’e bağlı Taleban köyünde ikameti sebebiyle “Talâbanî” künyesiyle tanınmıştır. Asıl adı Abdurrahman, diğer bir künyesi Kerkükî, mahlası Hâlis’tir. Daha sonraki nesli “Talâbanî”yi soyadı olarak almıştır.⁹⁸

Abdurrahman Halis Baba, 1212 yılında doğmuş altmış üç yıl yaşamıştır. Dede Efendi’nin doğum tarihinin bundan daha evvel olduğunu tahmin etmekteyiz. Dergâhlardaki Kadiri silsilenamelerinde, Dede Osman Avni Baba’nın yüce Kadiriyye yolunu, iki ayrı koldan ahz ettiği, birinci kolun, Dede Eyyüb vasıtası ile Hazreti Abdulkadir Geylânî’nin oğlu Ebubekir Abdulaziz’e ulaştığı, ikinci kolun ise Abdurrahman Halis Baba vasıtası ile Hazreti Pir’in diğer oğlu Abdurrezzak Hazretlerine ulaştığı belirtilmektedir.

Dedesı Molla Mahmud Zengine Aşireti mensubu (ya da reisi) Yusuf Ağa’nın oğludur. (Ağa, o yörede seyyid manasında kullanılır.)

Molla Mahmut 1130(1718)’de Karadağ’da doğdu. Kakasurî zürriyetindedir. Şeyh Mahmud çocukluk yaşından evleninceye kadar ilim tahsil etmiştir. Evlendikten sonra öğrencilere ders verme ve çevresindeki insanları uyarma ile vaktini geçirmiştir.

⁹⁵ Ayten, Yunus, " *Dede Osman Avni Baba Urfevi* ", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, 119.

⁹⁶ Ayten, Yunus, " *Dede Osman Avni Baba Urfevi* ", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, 120.

⁹⁷ Abdülkerim Muhammed el-Müderri, *Ulemâünâ fi hidmet-i ilm-i ve 'd-Dîn*, (neş. Muhammed Ali el-Kurra Dâinî, Bağdat, I, 1983, s. 271.

⁹⁸ Nihat Azamat, a.g.m., s.134; Hüseyin Vassaf, s. 130; Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyyetü'l-ârifîn esmâü'l-müellifîn veâsârü'l-musannifîn*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1951, 1,558; Sadık Vicdânî, a.g.e., s.136.

Herhangi bir tasavvuf kurumuna intisap etmemiştir.⁹⁹ 1195 (1781)'de Hindistanlı Şeyh Ahmed-i Hindi'l-Lahorî beraberinde iki müridi ile Bağdat'a oradan da Tekke köyüne gelerek Molla Mahmud'a misafir olur. Aralarında geçen görüşmelerden sonra Molla Mahmud Şeyh Ahmed'in ilmî seviyesini takdir ederek Kâdirî tarikatına girer. Şeyh Ahmed'i birkaç ay evinde misafir eder. Şeyh Ahmed kendisine on iki tarikatten icâzetnâme verir.¹⁰⁰

Babasından da hilâfet hırkası giymesi sebebiyle kendisine “zü'l-cenâheyn” denilmiştir Şeyh Abdurrahman babasının vefatından sonra Kerkük'e yerleşmiş, kardeşlerini de irşat için farklı bölgelere göndermiştir.¹⁰¹

Kerkük'ün en büyük Şeyh'i sayılan Abdurrahman Hâlis'in şöhreti çok geniş topraklara yayılmıştır. Cömertliğiyle ünlü olan Şeyh, sohbetleriyle de birçok insanı irşat etmiştir. Müntesipleri arasından her tabakadan insana rastlanmaktaydı. Tekkesinde her gün fakir, kimsesiz insanları doyurup, barındırmıştır. Aynı zamanda talebeleri arasında valiler, paşalâr ve üst düzey insanlar vardı. Sultan Abdülmecid'in haremi Sultâne Hâtun, gördüğü rüyalâr sebebiyle Şeyh Abdurrahman'ın mürîdesi olmuştu. İstanbul müzelerinde saklı bulunan bir “Buhârî-i Şerîf” kitabını mühürleyerek içinde Peygamberimiz (s.a.v.)'in mübarek sakal-ı şerifinin de bulunduğu pek çok hediyeyle beraber Kerkük'e göndermiş ve irâde-i seniyye (padişah emri) ile Şeyh'e yüz kuruş aylık bağlamıştır. 17 Zilkâde 1264 Cemâziye'l-âhir tarihli irâde-i seniyyede belirtildiğine göre Şeyh'in postnişîn olduğu Gavsıyye Hânkâhı yolculara ve fakirlere açıktı. Her akşam yüzlerce derviş ve yolcu barınırdı. Bu sebeple Şeyh'in isteğiyle Şeyh Abdülkadir Geylânî vakfından ayda beş yüz kuruş emrine tahsis edilmiştir. Bu tahsisler Sultan Mecid devrinden itibaren çeşitli vesilelerle yapılmıştır. Şeyh Abdurrahman tekkeye gelen paraların tamamını yoksullara harcar, kendisi tam bir kanaat içinde yaşardı. Şeyh'in hoşgörüsü, cömertliği, tasavvufun inceliklerine vukûfiyeti, güzel ahlâkı Hayderî-zâde İbrâhim Efendi tarafından *Tasavvuf* dergisinde uzun uzadıya anlatılmıştır.¹⁰²

⁹⁹Yunus Ayten, “*Mahmûde'z-Zengineyi't-Talebânî*”, *Sahâbeden Günümüze Allah Dostları*, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, VIII, s.459; İsa Çelik, “Kâdirîyye Tarikatı Hâlisiyye Şubesinin Kurucusu Şeyh Abdurrahman Hâlis Kerkûkî”, *A.Ü. Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sy38(Erzurum 2008), s.160

¹⁰⁰ İsa Çelik, a.g.m., s.161; Yunus Ayten “*Şeyh Ahmed Et-Talebânî el-Kerkûkî*”, *Sahâbeden Günümüze Allah Dostları*, Şule Yayınları, İstanbul 1996, IX, 91-92.

¹⁰¹ Yunus Ayten, “*Ziyâüddîn-i Abdurrahmân-ı Hâlis Talâbânî*”, *Sahâbeden Günümüze Allah Dostları*, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, s. 129.

¹⁰² Ünsal, Hatice, Yüksek Lisans Tezi, “*Abdurrahman Halis Talâbani ve Behcetül-Esrar Tercümesi*” Adli eseri, s.15. İst, 2010.

Hanefî mezhebine salik olan Halis, ayrıca Kadiri tarikatına mensup Talâbani aşiretinin de bir ferdi olarak bu unvan ile de tanındı. Öte yandan iki meşhat makamına oturmakla da Zülçenaheyn ünvanını aldı.

Babasının samimi dostu bulunan Şeyh Maruf Köse Hazretleri bir defa "Ya Şeyh!" dedi. "Allah (cc) bizi bu dünyada evlattan mahrum bıraktığı halde sizlere on bir tane erkek evlat ihsan buyurmuş, zekât şeran lâzım gelmez mi?" Şeyh, Ahmet, bu zatın ne demek istediğini anladı. Oğlu Abdurrahman'ı onun hizmetine verdi. Şeyh Maruf Köse, vefatının yaklaşması üzerine Şeyhlik hırkasını Şeyh Abdurrahman'a giydirek postinişinliği kendisine devretti. Bunun üzerine Halis, yeniden babasının yanına döndü. Babasından da hilâfet hırkası giymesi sebebiyle kendisine "zü'l-cenâheyn" denilmiştir Şeyh Abdurrahman babasının vefatından sonra Kerkük'e yerleşmiş, kardeşlerini de irşad için farklı bölgelere göndermiştir.¹⁰³

Abdurrahman Halis Talâbani, mensubu bulunduğu Kadiri tarikatının önderliğini yapmış, temiz kalpli, ince görüşlü muhterem bir zattı. O halkın tekkeye bağışladığı nesnelere memleket yoksulları arasında pay etti. Devlet tarafından tahsis edilen parayla da aç ve perişan kimselerin bütün ihtiyaçlarını görmeye çalışırdı. Kendisi tam bir kanaat içinde yaşadığı herkes tarafından bilinmekteydi. Bu sebepten dolayı halkın tekkeye bağlılığı sağlam ve kuvvetli idi.

Şeyh'e Halis'in taşıdığı üstün vasıflardan biri de meclisine gelen kimselerin zenginlik yoksulun bir nazarda görmesi idi. Onun müntesipleri meczup insanlar, veliler, paşalar arasında pek çoktu.

Sultan Abdülmecit haremî Sultane Hatun gördüğü rüyaların tesiriyle Şeyh Abdurrahman'ın müridesi oldu. Ona karşı sevgi ve hürmeti pek büyüktü. Hatta İstanbul müzelerinde saklı bulunan Buhari Şerif kitabına kendi mührünü bastı. Başka bazı hediyelerle birlikte Kerkük'e gönderdi. Ayrıca irade-i eniye ile büyük Şeyh'e yüz kuruş da aylık bağlattı. Tekkede sabah akşam din farkı gözetilmeden birçok muhtaç kimse bulunurdu. Abdurrahman Halis Talâbani (ks) hakkında bilgi veren Türkçe kaynakların hemen hepsinin atıfta bulunduğu kaynak, Osmanlı Şeyhülislamlarından Haydarizâde İbrahim Efendi'nin tasavvuf dergisinde halis (ks) hakkında yazdığı makaledir. Sefine

¹⁰³ Yunus Aytan, "Ziyâüddîn-i Abdurrahmân-ı Hâlis Talabânî", Sahâbeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, s. 129

yazarı Hüseyin Vassaf, bu makaleden alıntı yaptıktan sonra, Halis(ks)in tercüme-i hâlini mükemmel bir şekilde bu makalede bulabileceğimizi ifade eder.¹⁰⁴

İbn'ul Emin Mahmut Kemal İnal'ın son asır Türk şairleri adlı eserinde, Halis(ks)hakkında verdiği bilgilerin tamamına yakın bir bölümü yine aynı makalenin kısmen aktarılmasından ibarettir. “**Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**” adlı eserde, Halissiye maddesinde verilen bilgilerin esas kısmı da, Haydarizade'nin bu makalesinden alınmıştır. “Kerkük Şairleri” adlı eserde aynı makale ana kaynaklar arasında zikredilmektedir.

Haydarizade'nin bu makalesi ağır bir edebi üslup ile yazılmıştır. Makalenin yazarı Haydarizade İbrahim Efendi hakkında kısa bir malumat vermek ve makalenin metnini edebi üslubunun bozulmaması açısından sadeleştirmeden vermek faydalı olacaktır.

Bu makalenin yayınlandığı Tasavvuf dergisi Urfa Mebusu Saffet Efendi tarafından çıkarılmıştır. Adı geçen makale bu derginin 4.sayısının 4-5.sayfalârında yer almaktadır.

Şeyh Hâlis 1242/1846 yılında Kerkük'teki tekke içindeki camiye yaptırmış, ibadet ve zikir meclisi olmanın yanı sıra edebiyat ve dini mûsikî merkezi haline getirmiştir. Nitekim Kerkük'ün tanınmış makam-şinasları burada dînî havalar ve yerli hoyratlar (Güneydoğu Anadolu'da ve Kerkük'te çok yaygın olan bir uzun hava türü) terennüm ederler. Usta bir oyuncu olan Molla Veli ve masum hoyratlarıyla tanınan Hame Pîr gibi sanatçılar Şeyh'in himayesinde yetişmişlerdir.

Şeyh Abdurrahman 63 yaşında 1275'te vefat etmiştir. Kabri Tekke'de aile mezarlığındadır.¹⁰⁵ Şeyh Abdurrahman Hâlis'in; Ali, Abdulkadir, Abdülvâhid, Rıza ve Hasan isminde beş erkek Fatmahan, Esmâ, Âmine, Hanife, Kibriya ve Halime olmak üzere altı kız evladı vardır.¹⁰⁶

1.5.1. Hâlisiye Şûbesi Silsilesi

Tarîkat silsilesi kurucu Pîr Abdulkadir Geylânî'den itibaren şu şekildedir:

1. Pîr-i Tarîkat Abdulkadir Geylânî (k.s)
2. eş-Şeyh Seyyîd Abdurrezzâk (k.s)

¹⁰⁴ Hüseyin Vassaf, a.g.e. ,s.131.

¹⁰⁵ Sadık Vicdânî, a.g.e.,s. 139;Yunus Ayten, “Ziyâüddîn-i Abdurrahmân-ı Hâlis Talâbânî”, Sahâbeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, s. 129; İsa Çelik, a.g.m., s. 161.

¹⁰⁶ Yunus Ayten, a.g.e.,s.131.

3. eş-Şeyh Osman el-Geylânî (k.s)
4. eş-Şeyh Yahya el-Basrî (k.s)
5. eş-Şeyh Nûreddin eş-Şâmî (k.s)
6. eş-Şeyh Abdurrahmân el-Hasenî (k.s)
7. eş-Şeyh Burhaneddin ez-Zencerî (k.s)
8. eş-Şeyh Seyyid Muhammed Ma'sum el-Medenî (k.s)
9. eş-Şeyh Seyyid Abdurrezzak el-Hamevî (k.s)
10. eş-Şeyh Seyyid Muhammed Hüseyinî'l-Ezmirânî (k.s)
11. eş-Şeyh Ahmed el-Hindî el-Lâhorî (k.s)
12. eş-Şeyh Mahmud ez-Zengenî Talâbânî (k.s)
13. eş-Şeyh Ahmet et-Talâbânî el-Kerkûkî (k.s)
14. eş-Şeyh Ziyaeddin Abdurrahmân et-Talâbânî ¹⁰⁷

Seyyid Abdurrahman Hâlis Talâbânî'den sonra silsile biri eş-Şeyh Abdülkadir Kâmil diğeri eş-Şeyh Aliyyü'l-Bağdadî olmak üzere iki koldan eş-Şeyh Dede Osman Avni Baba'ya gelir ve ondan sonra şu şekilde devam eder:

- eş-Şeyh Dede Osman Avni Baba Urfevî (ks)
- eş-Şeyh Hacı Ömer Hûdâ-î Baba Kövengî
- eş-Şeyh Hacı Muhammed Baba Kürkî
- eş-Şeyh Mustafa Hayri Baba Malâtyevî (Öğüt)

Hayri Baba Malatyevî'nin vefatından önce manevî mirası Prof. Dr. Haydar Baş'a bırakmıştır. ¹⁰⁸

Şeyh Abdurrahmân Hâlis Talâbânî Hazretleri, daha genç yaşta iken fevkalâde bir ilmî seviyeye yükselmiş, devrindeki tüm ilimlere vakıf olmuştur. Türkçe, Arapça ve Farsça'ya tüm incelikleriyle hâkim olmuş, bu dillerde şiirler yazmıştır. Abdülkâdir Geylânî Hazretlerinin hayatını ve menkıbelerini anlatan Arapça olarak kaleme alınmış olan "Behcetü'l-Esrâr" adlı eseri, daha 19 yaşındayken Türkçe'ye çevirmiş olması onun ilmî ve edebî yönünün en güzel kanıtıdır. ¹⁰⁹

¹⁰⁷ Vassaf, a.g.e.,s. 129-130.

¹⁰⁸ Ünsal, Hatice, Yüksek Lisans Tezi, "Abdurrahman Halis Talâbani ve Behcetül-Esrar Tercümesi" Adlı Eseri,s.12. İst, 2010.

¹⁰⁹ Ünsal, Hatice, Yüksek Lisans Tezi, "Abdurrahman Halis Talâbani ve Behcetül-Esrar Tercümesi" Adlı Eseri,s.12. İst, 2010.

1.6. Halifesi Seyyid Hacı Muhammed Baba Kürki (ks) v.(1348/1929)

Hacı Muhammed Baba Elâzığ'ın Hazar Gölü kenarında Kürklü köyünden Gafur oğullarından Ahmet'in oğludur.¹¹⁰

Hacı Muhammed Baba, kendi köyündeki gayrimenkulü satarak manen olduğu gibi zahiren de Şeyh'ine yakın olmak için Köğenk'e taşınmayı arzu eder. Bu talebi Hacı Ömer Hüdâî Baba tarafından kabul edilir. Kendisine Köğenk'te bir parça arazi satın alınır. Böylece oraya, Şeyh'inin daha yakınına yerleşir.¹¹¹

Hacı Ömer Hüdâî Baba'nın birçok halifesi olmasına rağmen Hicazdan döndükten sonra birçok manevi makama eren Hacı Muhammed Baba; Hacı Ömer Hüdâî'nin irşat makamına oturmayı hak etmiş, evliyanın büyüklerinden ve Kadirilik'in önde gelen mürşitlerinden olmuştur. Hacı Muhammed Baba (ks), Hazar Gölü kenarında bulunan "Kürk" isimli beldede doğmuş, bu sebepten "Kürki" şöhreti ile tanınmıştır. Nesilleri Resul-i Ekrem Efendimize ulaşmaktadır. Babası, Gafur oğullarından Ahmed Ağa'dır. Asrının en büyük kutbu Köğenkli Hacı Ömer Hüdayi Baba'nın (ks) cemal âlemine göçmesinden sonra manevi bir işaretle Hicaz'a gitmiş, Medine-i Münevvere de yedi yıl Hz. Resulullah'a (as) kurbiyetle, kulluk deryasına olmuşlardı. Vazifesi bitince tekrar Köğenk'e dönüp, aziz mürşitlerinin yüce dergâhında hakikat yolunun feyzlerini neşr buyurmuş, temiz ruhları naim cennetlerine kanat açıncaya kadar burada, insanların irşadı ile meşgul olmuşlardı.¹¹²

1.6.1. Manevi Tasarrufları

Hacı Muhammed Baba Hazretleri ihvanları kast ederek şöyle der: "Oğlum Hayri bunlar, hanımlarını sevdikleri kadar beni sevseler, onları Allah'a vasıl ederim".¹¹³ Hacı Muhammed Baba, şöyle buyurmuştur: "Bir şeyh kendisine intisap etmek üzere gelen bir müridin o zamana kadar ne durumda olduğunu, ondan sonra ne durumda olacağını bilmezse o şeyh şeyhlik yapamaz"¹¹⁴ demiştir.

Bir gün Hacı Muhammed Baba dostları ile yolda giderken, başından tacı düşer. Yere düşen tacı almak için eğildiğinde, taç kendiliğinden yukarıya kalkar. Hacı Muhammed Baba tacı alır, yerer vurur, taca kızar ve şöyle der: "Ben böyle birşey

¹¹⁰ Albayrak, Mehmet. " Halisa ve seçkinleri" s.23.

¹¹¹ Ayten, Yunus, "*Hacı Muhammed Baba* ", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, 9.S.365.

¹¹²Göletderevi,M. Y. Miftahul irşad s.441-443.

¹¹³Baş Haydar. Şifai sohbetlerinden

¹¹⁴ Celal Mısır Hocaefendi'nin notlarından alınmıştır.

istemiyorum, ben eğilir, alırım." Bu kalâbalık huzurunda alenen zuhur eden kerameti kabullenmeyip keramete ehemmiyet vermediğini bu şekilde gösterir. Bazı sohbetlerinde keramete kiremit diye söylerdi. "Eğer kiremitlerim olsa itlere atarım." derdi. "Hayri, senin hemşehrilerin Malatyalı evliyalar, Medine'de sen asker olunca o zamanın giyimi olan Enveriye diye anılan kayak şeklindeki şapkayı giyip Medine'ye geleceğin anlaşılınca "Koca Vaaz'in torunu olan kişi Alman şapkasını giyip huzuru Resulullah' a gelecek bu olmaz" dediler. Manen yolculuk esnasında önümüzdeki tehlikeleri keşfettikleri için 'sahip çıkmayalım varsın ölsün, telef olsun' dediler. Ben de "olmaz, zaman gelecek o bana mürid olacak, halifem olacak ümmet-i Muhammed ondan faydalanacak." diye bu karara karşı çıktım." Trenin berhava olmasında, Arab'ın elindeki cembiyenin inmemesinde, elimden silahın düşmesinde, bedevilerin kendilerini öldürmemelerinde ve havadan bombardıman yapılmasında kurtulmasında Allah'ın izni ile Hacı Muhammed Baba Hazretlerinin dua ve himmeti olduğu anlaşılır.¹¹⁵

Bunun üzerine Hayri Baba Hazretleri, Hacı Muhammed Baba Hazretlerine "Efendim, siz beni nerden tanıyorsunuz?" deyince "Ben seni ana karnına düşmeden tanırım, ben Şeyh'im Hacı Ömer Hüdai Hazretlerine hizmet ederken birgündizginlerini tutuyordum. Hacı Ömer Hüdai Baba Hazretlerinden bana öyle bir nazar oldu keşfim açıldı. Bana mürid olacak bütün ruhlar gelip biat ettiler, senin ruhun da geldi. Bu da Kocavaiz oğlu Hayri'nin ruhu dediler. İçlerinde hakikate ulaşan tek senin ruhun oldu. Fakat bana da çok zahmet verdin" dedi. "Hatta beni de üç gömlek ileri geçtin." buyurdu."¹¹⁶

Hacı Muhammed Baba, "Cenab-ı Hakk'la aramızda bulunan yetmiş bin perdenin hepsini geçtim. Sadece üç perde kaldı, üçüncüyü de araladım" dedi. Malum bu perdeler manevi perdelerdir.¹¹⁷

Muhammed Baba, "Hayri, sende seyitlik var sana himmette bulunmuşlar."dedi. Yine bu mevzuda Hayri Baba Hazretleri birgün rüyasında İmam Ali Efendimizi görmüş. İmam Ali Efendimiz, Hayri Baba Hz.lerine, "Senin gözün Evlad-ı Resulün gözüne benziyor." deyip; kendi gözünün birini çıkarıp Hayri Baba Hazretlerine, Hayri Baba'nın gözünün birini de çıkarıp kendi boş kalan gözüne takmış ve bu şekilde kendisine çok iltifat ve teveccühte bulunmuştur.¹¹⁸

¹¹⁵ Mustafa Hilmi Yıldırım'ın notlarından alınmıştır.

¹¹⁶ Mustafa Hilmi Yıldırım'ın notlarından alınmıştır

¹¹⁷ Albayrak, Mehmet. " Halisa ve seçkinleri" s.31.

¹¹⁸ Albayrak, Mehmet. " Halisa ve seçkinleri" s.34

Hayri Baba anlatıyor: "Malatya'ya Van tarafından Şeyh Seyit Enver Efendi isminde bir zat geldi. Herkes bu zata hizmet edip bir duasını, himmetini almak istiyor. Ben de Rıza-ı Bari için elimden gelen hizmeti yapıyorum. Bir akşam Zikrullah sonunda, Şeyh Enver Efendi Hazretleri beni göstererek, " Bu genci çok seviyorum." dedi ve ilave etti: "Siz diyeceksiniz ki, seviyorsan seviyorsun, açıklamanın sebebi nedir?" Bir hadis-i şerif okudu, "Resulullah (sav) Efendimiz, "Sevginizi izhar ediniz." buyurmuştur. "İşte ben de bunun için açıklıyorum." dedi. Sonra devam etti. "Bu sohbeta yüz feyiz geliyorsa doksanı bu gence, onu da aranızda paylaşıyor." dedi. Ben meclisten ayrılınca, "Efendim, bu genç çok asil ve çok kabiliyetli, fakat Şeyh'i kâmil değil." diye arkamdan laf ettiler. Bir akşam Şeyh Efendiye yemek götürdüm. Bu görüşmemizde Şeyh'i de bana" senin mürşidin kâmil değilmiş, sen bana intisap et" diye ima etti. Ben de, "Efendim, her şeyh her Şeyh'i tanır mı?" diye sordum» "Şeyh var tanır, şeyh var tanımaz" dedi, örnek verdi, "Meselâ minare kırk merdiven olsa, yirminci merdivende olan bir evliya şerefiyede olan evliyayı tanımaz, kendinde aşağıda olan evliyaları tanır" dedi. O zaman ben de, yüzüne beraber, "Öyleyse benim Şeyh'im şerefiyede sen nereden tanıyacaksın?" dedim. Bunu sesli söylemedim ama o anladı. Bir daha da bu hususta bana birşey söylemedi".¹¹⁹

Hayri Baba Hazretleri anlatıyor : "Birgün Şeyh'im Hacı Muhammed Baba Hazretleri beni aldı, Urfa'ya Dede Osman Avni Baba Hazretlerine götürdü. Dede Osman Avni Baba Hazretlerine hayran kaldım. Bana çok iltifat etti ve himmet etti. Allah ondan razı olsun."

Halifesi Hacı Mustafa Hayri Baba Hazretleri anlatıyor: Bir sebepten dolayı Hacı Muhammed Baba ile beraber bir yere gidiyorduk. Giderken birden durdu, bir tarlaya girdi. Bir avuç arpa başağı alıp elinde iyice öğüttü. Sonra da "Ya Allah" deyip elindeki ekin kılçıklarını üfledi. Saman parçaları uçup gözden kayboldular. Kocatepe-Haymana Harbinin devam ettiği zamanlardı. Ertesi günkü gazetelerde, Kocatepe-Haymana'daki düşman askerlerinin gözlerine ekin kılçıklarının battığı, düşmanın heder olduğu yazılıydı.¹²⁰

Bazen Hacı Muhammed Baba'ya sıtmaya müptela olan hastaları getirirler, şifa bulması için Hazreti Allah'a dua etmesini isterlerdi. Hacı Muhammed Baba Hazretleri

¹¹⁹ Kaynak kişi: Celal Mısır Hocaefendinin Notlarından alınmıştır.

¹²⁰ Göletderevi, M. Yaşar, Miftahul irşad. s.443.

de gelen adamlara, saçının dalından bir kıl koparıp verir, onlarda suya koyup içince sıtma hastalığından kurtulurlardı.¹²¹

"Hanımlarınızı sevdiğiniz kadar bizi sevseniz, sizi Allah'a ulaştırırım." derdi.

Şeyh Hacı Muhammed Bba Kürki, Tarikat-ı Aliyye-i Kadiriyye'nin Halisiye kolunun birinci vasıttan otuzbeşinci, ikinci vasıttan ise otuzüçüncü meşayih-i kiramıdır.¹²²

Hacı Muhammed Baba H.1348/M.1929 yılında Mevla'nın yakınlık meclisine rihlet etmiş, iahi lütuflara mazhar olmuş yüce ruhları Ravzayı cihana uçmuşturvuslat etmişlerdir. Kendinden sonra irşat makamı Hacı Mustafa Hayri Baba Malâtyevi'ye geçmiştir. Kögenk'te mürşidinin yanı başında bulunan nurlu kabirleri, aşk ve muhabbet taliplerinin ziyaretgâhıdır. Ariflerin kâmillerinden ve Kadiriye'nin önde gelen mürşitlerinden olan Hacı Muhammed Baba, Pir Abdülkâdir Geylânî Hazretlerinin irfan bahçesinde yetişmiş bir gül-i ranidi. O da, mürşidi Hacı Ömer Hüdâî Baba gibi on iki tasavvuf yolundan da irşat makamını ahz etmiştir.¹²³

Kabirlerinin yanındaki kitabede;

"Saadetle gelen gelsin bu dergâh-ı refi' şahane
Maarif şem' ini yaksın, bu lazımdır her insane"

Mübârek kabirleri Elazığ'ın Kögenk köyünde Hacı Ömer Hüdai ile aynı türbededir. Makamları hâlâ ziyaret edilen yerlerdendir.

1.7. Seyyit Hacı Mustafa Hayri Baba (Öğüt) (v.1400/1979)

Mustafa Hayri'nin dedelerinden Koca Vâiz, büyük bir velî olup türbesi eski Malatya'da ziyaretgâhtır. Koca Vâiz; Eskişehir'in Seyitgazi ilçesinde türbesi bulunan Seyyid Battal Gazi'nin torunudur.¹²⁴ Hem anne hem baba tarafından seyyit olup Abdulkadir Geylânî'nin oğlu Salih'in soyundandır.¹²⁵

Hacı Mustafa Hayri Baba (Öğüt) hazretleri 1313/1895 yılında Malatya'da dünyaya geldi. Babası Yüzbaşı Mustafa Hayri, Akçadağ ilçesinde görevli iken şehit düştü. Şehit oluşundan üç ay sonra dünyaya gelen çocuğuna da Mustafa Hayri ismi

¹²¹ Göletderevi, M. Y. "Miftahul irşad" s.442

¹²² Ayten, Yunus, "Hacı Muhammed Baba", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, 9.S.365

¹²³ Celal Mısır Hoca Efendinin notlarından alınmıştır.

¹²⁴ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 260.

¹²⁵ Çamdelen, Serkan. "Son Asrın Ariflerinden Hayri Baba" Öncü yay.S.11, Ankara, 2013

verildi. Altı yaşına kadar annesi Zahide Hanım'ın yanında yetişti. Annesini de altı yaşındayken yitirdi. Hem yetim hem öksüz olan Mustafa Hayri'yi ninesi Zeynep Hanım yanında aldı. Adana'da en güzel günlerini postane müdürü olan amcasının yanında geçirmiştir.¹²⁶

Mustafa Hayri Efendi ilk tahsilini Adana'da tamamladıktan sonra, eniştesi Hafız Nazif Efendi tarafından İstanbul'a getirilerek Fransız Mektebi'ne kaydolunur. Rüştîye'yi böylelikle bitirdikten sonra Harbiye'ye devam eder, fakat subay olmasına az bir süre kala cihan harbi patlak verir. Bu savaşta kendisine harita memurluğu görevi verilir. Savaşın ilk senesi harple alakalı birtakım evrakın Medîne-i Münevvere'ye ulaştırılması gerekir. Son derece tehlikeli olan bu vazifeyi Resulullah'ı ziyaret etme arzusuyla Mustafa Hayri Efendi gönüllü olarak üzerine alır. Bir Arap kabilesinin eline esir düştüğü ve iki defa ölüm tehlikesi atlattığı halde sağ salim Medîne-i Münevvere 'ye varan Hayri Efendi, burada defaatle Allah Resul'ünü ziyaret ederek çok güzel hallerle birlikte Fahr-i Kâinat Efendimizden feyz alır. Hayri Efendi, bu ziyaretlerinde yaşamış olduğu manevi iklimi Resûlullah Efendimiz için söylediği şu sözleriyle ifade etmişlerdir: "Güneşin ziyası O'nun yanında çok sönük kalırdı."¹²⁷

1920 yılında tekrar askere çağrılan Hayri Efendi, 26 Eylül 1920'de başladığı askerlik vazifesini 22 Ağustos 1922 tarihinde bitirerek Malatya'ya döner.

Mustafa Hayri Efendi ilk evliliğini halasının kızı Ümmühan Hanım'la yaptı. Bu evlilikten Bahaeddin isminde bir oğlu oldu. İkinci doğumunda eşini yitiren Hayri Efendi ikinci evliliğini Bedriye Hanım'la yaptı. Bu evlilikten Abdülkâdir, Hacı Ömer, Ali Haydar, Hacı Muhammed, Hatice, Fâtımâ ve Emine adında çocukları oldu. 1949 yılında Bedriye Hanım'ı da kaybeden Hayri Efendi, üç yıl sonra Şaziye Hanım'la evlendi. Bu evlilikten de Zâhide Ali Rıza ve Mustafa Hayri İsminde üç çocuğu dünyaya geldi.¹²⁸

¹²⁶ Bostancı, Ali Haydar, " *Hacı Mustafa Hayri Baba (Öğüt)*", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, X,260-261.

¹²⁷ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", *Sahabeden Günümüze AllahDostları*, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 261.

¹²⁸ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", *Sahabeden Günümüze AllahDostları*, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 261.

1.7.1. Hacı Muhammed Baba'ya Ulaşmaları

Hayri Baba, Kadiri yoluna geçişini şöyle anlatır: "Bir gece rüyamda kendimi büyük bir dağın üzerinde gördüm. Bir paşa; omuzunda apoletleri var. Halk başına toplanmış. Karşısında bir teğmen.nHalkın bazısı bu zatı tasdik ediyor, bazısı da inkar ediyor. Ben silahlı bir askerim ve sükûtta bulunuyorum.

Sabah kalkıp bizim Malatya'da herkesin iyi tanıdığı bir zata bu rüyamı anlattım. O zat: "Hayri Bey! O zatın üzerindeki siyah giyim teze işaret. Yüksek paşa rütbesinde bir evliya gelip sana himmet edecek" dedi. Aradan tahminen on beş gün kadar bir zaman geçti. Bizim Malatya'da Söğütlü Camii'nde namaz kılariken, bir de baktım rüyamda gördüğüm zat imamın ardında namaz kılıyor. Rüyada gördüğümden farklı olarak sadece omuzda apoletleri yok; fakat onun dışında her şey aynı. Namaz bitince cemaatin hacca gidenleri o zatın yanına toplandılar. Hacı Muhammed Baba gelmiş, hoş geldin, diye kendisini hoşluyorlar ve hal hatır soruyorlar. Ben de yanına yaklaştım. Aramızda sanki ezelden tanıştırmışız gibi manevi, samimi bir hava var. Kendisine yakınlık duyuyorum. Konuşma esnasında bir ara: "Efendim bu akşam çorbasını bizde içebilir miyiz?" diye bir teklifte bulundum. "Hayhay, yalnız falanca hacının misafiriyim. Onun müsaadesini al" dedi. Gidip o hacıyı gördüm. Bana: "Efendi, Hayri Bey, başkası olsa olmaz ama sana peki." dedi. Beni genç yaşta ibadet yaptığım için Malatyalılar severdi. Akşam olup Malatya'nın şeyhleri, dervişleri, hacıları evimde toplandılar. Çokmuazzam bir toplantı ve Zikrullah oldu. Sohbet bitince halk dağıldı. Hacı Muhammed Baba Hazretleri ile yalnız kaldık. Konuşma sırasında, sözü döndürüp dolaştırıp kendisine intisap etmemi söylüyor. Ben de: "Efendim, benim intisabım var; siz dua ve himmet buyurun" diyorum. O gene, sözü kendisine intisap etmeme getiriyor. Vakit çok ilerledi. Şöyle bir gözümü yumup kalbine bakıyorum. Görüyorum ki, bu zatın kalbinden bir yol açılıp uzanıyor, uzanıyor tâ Ravza-i Mutahhara'ya kadar gidiyor. Gözümü açıyorum ki sohbete devam ediyoruz." Sonra bana: "Kalk gece namazı kılalım" dedi. Namaza kalktık. Birinci rekâta bana bir ruhaniyet dokundu; az kalsın yıkılacaktım. Kendimi toparlayıp namaza devam ettim. İkinci rekâta bir daha dokundular, fakat birincisi kadar şiddetli olmadı. Namaz bitince bana: "Geç karşıma sana tesbih tarif edeceğim" dedi. Artık kendimi müdafaadan âciz kaldım ve çaresiz teslim oldum. Bana: "On iki tarikatten mezuniyetim var. Hangisini istersen ondan veririm" dedi. Ben de: "Efendim, çocukluktan beri Abdülkâdir Geylâni Hazretleri'ne bir saygı ve hayranlığım var, ezeli bir sevgim var. Onun tarikatinden ver" dedim. "Peki"

dedi. Tesbih tarifini yapıp bitince: "Oğlum zaten ben Medine'den Abdülkâdir Geylânî'nin emriyle sana Kâdiri tarikatının dersini tarif etmek için geldim" dedi. Ben de "Efendim, ben Medine'ye geldim; niçin o zaman kendinizi tanıtmadınız?" dedim. "O zaman vakit gelmemişti." dedi.¹²⁹

Sonra da Medine'ye yaptığım seferde ölümle burun buruna geldiğim anlarda bana nasıl himmet ettiğini bir bir anlattı. Taaccüp ederek: "Efendim, siz beni nereden tanıyorsunuz?" diye sordum. Gülerek: "Ben seni anne karnına düşmeden tanırım." demesin mi! Hayretim iyice arttı. Şöyle devam etti: "Ben Şeyh'im Ömer Hüdâî Hazretleri'ne hizmet ederken birgün ata binmesi için dizginleri tutuyordum. Bana öyle bir nazar etti ki keşfim açıldı. Bana mürid olacak bütün ruhlar gelip biat ettiler; senin ruhun da geldi. İçlerinde hakikate ulaşan tek senin ruhun oldu. Hatta beni de üç gömlek ileri geçtin. Fakat bana da çok zahmet verdin."¹³⁰

1.7.2. Tasavvuf Mektebi

Daha ilk sohbetlerinde Muhammed Baba Hazretleri çok derin konulara temas etmiş; aynı zamanda hem kendi âl-i cenaplığını hem de tasavvufun ne büyük bir mektep olduğunu Hayri Efendi'ye göstermiş oluyordu. Hakikaten de " Yol mu insanı seçer; insan mı yolu seçer?" sorusu tasavvufla meşgul olanların cevap araya geldiği zor bir sorudur. Ve tasavvuf büyükleri bu soruya tereddüt etmeden: "Hakiki yol erini, yol seçer" cevabını vermişlerdir.¹³¹

Hayri Efendi'nin yetiştirdiği ilim adamı Prof. Dr. Haydar Baş'ın ifadesiyle: "Mürşid-i kâmiller zaman anasından ölmek üzere doğan insanlardır." Ezelden gelip ebede giderken oluşa iştirak eden Muhammed Baba, bütün bu gerçeği ve bu gerçeği yaşarken sahip olduğu zenginliği ne kadar yalın ifade ediyordu. Ve bu öyle bir zenginlikti ki; uçsuz bucaksız olan bu zenginlikte yüzerken kendisinden üstün olacak insana muhabbetle yaklaşmak; meşakkatle olgunlaştırmak; sonunda emâneti mutlulukla teslim etmek ve buna sabretmek ancak büyük gönüllerin işi. Yine tasavvufu özetleyen ve geleceği noktayı gözler önüne seren ifadeleri ilk sohbette hazmedecek genç bir insan... Seçildiğini öğrenmek, hemen boyun eğerek tazarru ile Allah'a hamdetmek ve

¹²⁹ Albayrak, Mehmet. " *Halisa ve seçkinleri*" s.28-29

¹³⁰ Kaynak kişi: Celal Mısır HocaEfendinin Notlarından

¹³¹ Bostancı, Ali Haydar " *Hacı Mustafa Hayri Öğüt*", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 263

gelmesi gereken yere gelmek için çile çekmek, sabretmek ve yine teslim edeceği bayrağın yeni sahibini arayıp bulmak, yetiştirmek, bu da ancak büyük gönüllerin işi.

Mürşidi ile aralarındaki muhabbet ilâhî sevgiye dayanıyordu. Kırgınlık, zorluk ve imtihanların gerisinde dahi o muhabbeti ve nazı müşahede etmek mümkündü.

Hayri Baba Hazretleri anlatıyor: Hacı Muhammed Baba Hazretleri bana bir takke hediye etmişti. Meğer bu takke bana Malatya'nın manevi valiliğinin verildiğinin alâmetiymiş. O günden sonra hem Malatyalılar hem de ihvanlar bana çok sevgi ve saygı göstermeye başladılar. Birgün Hacı Muhammed Baba Hazretleri ile sohbet ederken söz arasında "Efendim! Ben şeriatten ayrılmam." ifadesini kullandım. Edephelinin yanında edep gösterisi yapmam onu incitti. Bizim evde bir dolaştı; bana verdiği takkeyi de geri alıp gitti. Ondan sonra durumum bozuldu, aşkım, feyzim kalmadı. Arkadaşlarım eskisi gibi bana itibar etmez oldu. Çok bunaldım, altı ay çok sıkıntılı günler yaşadım. Nihayet ona bir mektup yazarak halimi arz ettikten sonra şöyle dedim: "Efendim! Ben sizi Muhyiddin Arabi Hazretleri gibi büyük bir evliya olarak tanıyorum. Muhyiddin Arabi Hazretleri ölmeden önce idamına hükmeden kadı ile idam sandalyesini çekecek celladı affettiğini beyan ederek! "Ya Rabb'i onları sen de affetmezsen bana cennetin haram olsun." buyurmuştu. "Sende beni affet artık!" dedim. Bu sitem ve naz karşısında eriyen hocası bir mektup yollayarak gönlünü aldı. Bundan sonra hali ona iade edildi. Böylelikle Mustafa Hayri hem seçilmiş insanların gönlünü kırmak ve yapmanın neticesini; hem de o seçilmiş insanların insan gönlüne verdikleri değeri öğrenmiş oldu.¹³²

Hacı Muhammed Hazretlerinin genç yaşta halifesi yaptığı Hayri Baba'ya olan sevgisinin farklılığı çok kolay gözleniyordu.

Hacı Muhammed Baba'nın yaşlı ileri derecede müritleri vardı. Birgün Hacı Muhammed Baba, bu genç Hayri ile neden bu kadar ilgileniyor diye öğrenmek istemişler. Bunun sebebini Hacı Muhammed Baba Hazretlerine sormuşlar. Hacı Muhammed Baba da: "Genç Hayri ile neden bu kadar ilgilendiğimi gelince yaptığı duadan öğrenelim" demiş.

¹³²Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 263

1.7.3. Milli Mücadele Yılları

Bundan sonra Hayri Baba mürşidi ile beraber Diyarbakır'a üç kilometre uzakta, daha önce İsa (as)'m havarileriyle kaldığı bir mağarada inzivaya çekildiler. Ayaklanma dönemini burada atlattılar. Hayri Baba bu süre zarfında hem mürşidine hizmet etti; hem de yakınlaşıp feyzinden istifade etti.

Hayri Baba şöyle anlatıyor: "Ben yolda Cenab-ı Hakk'a şöyle dua ederdim: "Senin rızanı tahsil için (kazanmak için)bu sevgili kuluna ve evliyana hizmet ediyorum. Bu hizmetim esnasında ayağıma batan kumların, dikenlerin ve taşların sayısınıca ümmet-i Muhammed'i affet."¹³³

Ben mağaraya gelince Şeyh'im Hacı Muhammed Baba bana: "Hayri buraya gelirken ne diye dua ettin" diye sordu. Ben de duamı aynen söyledim. Onların yüzüne baktı ve şöyle dedi: "Ben Hayri'yi niçin seviyormuşum anladınız mı?" Bu mağarada kaldığımız zaman Şeyh'im Hacı Muhammed Baba Hazretlerinin büyük teveccühüne ve nazarına mazhar oldum.¹³⁴

Burada dikkat edilecek diğer bir husus da, okurların hatırlayacağı üzere benzer bir duayı Hacı Ömer Hüdai Baba'nın da yaptığıydı. Gönüller aynı yerden beslenince sözlerin de aynı ölçüde şekillendiğini, birbirini madden görmemiş olsalar da manevi evladının bu duası; Ehl-i Beyt'in evlatlarının ümmete olan aynı sevgi ve merhametidir.

Milli mücadele yıllarında isyanların kol gezdiği zamanda Hacı Muhammed baba ile Hayri baba isyanı durdurmak, halkı teskin etmek ve halkı irşat etmek için köy köy dolaşmış, o zor dönemde mağaralarda yaşamak pahasına bu görevlerini peygamberi bir sünnet metoduyla hakkıyla yerine getirmişlerdir.

Hayri Baba yaşadığı bu imtihanda hayli ter döktü. Öte yandan kâmil insanların eşyanın tabiatını ne kadar güzel temaşa ettiklerini; her birinin arkasında binlerce hikmet bulunan mevcut oluşa suya düşen yağmur damlaları misali ne kadar tabii iştirak ettiklerini hayretle müşahede etmiş oldu.¹³⁵

Ayrıca birgün kendisine Şeyh'i Hacı Ömer Hüdâi Baba tarafından verilmiş olan 33'lük iri tâneli bir tesbihi bana verdi ve: "Ne yapayım, ver diyorlar?" dedi."

¹³³ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s.259

¹³⁴ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s.266-267

¹³⁵ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s.266.

Böylelikle Muhammed Baba hâlini ve manevî görevini devretmiştir. Hacı Mustafa Hayri Baba mürşidi hayatta iken son dört yıl irşat da kendisine ortak olmuştur. Hacı Muhammed Baba 1929 yılında vefât etti. Hayri Baba, Malatya'da irşat vazifesini deruhte etmeye devam etti. 1930'da da ilk memuriyetini yapmaya başladı.¹³⁶

Günlerden birgün Hayri Baba'nın kapısı çalınır. Tanımadıkları bir adam, Hayri Baba'ya: "Ben istihare ettim, sen şeyhmişsin, bana tesbih tarif et" der. Hayri Baba, o gelen adama: "Kardeşim, benim Şeyh'e benzer bir tarafım var mı? Ben bir devlet memuruyum" diyerek geri çevirir. Aradan bir müddet zaman geçer, aynı adam tekrar Hayri Baba'nın kapısını çalâr. Hayri Baba'ya yine şöyle der: "Efendim, ben istihare yapıp şeyh arıyorum. Bana şeyh olarak seni gösteriyorlar. Sen şeyhmişsin." Hayri baba, o gelen adamı ikinci defa geri çevirir. Bir müddet sonra aynı adam, üçüncü defa Hayri Baha'nın kapısını çalar. Hayri Baba'ya şöyle der: "Efendim, ben hocayım, istiharede yanılmam. Ben istihare ile şeyh arıyorum, hep seni gösteriyorlar." Hayri Baba hanımı Bedriye'ye: "Bedriye, bu adamı geri çevirmeyelim. Sonra Allah ve Resûlü ne der?"; diyerek gelen Hoca Osman Efendi'ye tesbih tarifinde bulunur. Osman Efendi bir yakınına, o da bir dostuna, o da bir akrabasına derken Kemaliye, Hayri Baba'ya gönül açar. Hayri Baba Kemaliye'de 11 yıl kalmış, orada ileri derecede ihvan yetiştirmiştir. Hayri Baba'nın bilâhare tayini Malatya Özel İdaresi tahsil memurluğuna çıkmış ve tekrar Malatya'ya yerleşmiştir.¹³⁷

Hacı Mustafa Hayri Baba, canla başla mürşidinin hizmetine koyulur. Mürşidi ölünce Elazığ-Köğenk köyüne gelir. Şeyh'inin mezarını yapar. Malatya'ya dönerek irşada devam eder. 1930 yılında memuriyete başlar. 1960 yılında emekli olur. 1962'de Ankara'ya, 1968'de İstanbul'a yerleşir.¹³⁸

1.7.4. Doğruluk Bin Kerametden Daha İyidir

Hayri Baba'nın en hassas olduğu meselelerden birisi de kerâmet meselesiydi. Abdülkâdir Geylânî Hazretlerinin: "Bu yolda bin tane menzil vardır. Daha birincisi kerâmet göstermektir" sözünü sohbetlerinde sık sık beyân ederdi.¹³⁹

¹³⁶ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s.267.

¹³⁷ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 268

¹³⁸ Ünsal, Hatice, Yüksek Lisans Tezi, "Abdurrahman Halis Talâbani ve Behcetül-Esrar Tercümesi" Adlı Eseri,s.31.

¹³⁹ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s.270

Hayri Baba Hazretleri anlatıyor: "Mürşidim Muhammed Baba, dostları ile yolda giderken, başından tacı düşmüş. Düşen tacı almak için eğildiğinde, tac kendiliğinden yukarı kalkmış. Tacı yere vuran Muhammed Baba, "Ben böyle birşey istemiyorum; kendim eğilir, alırım." diye epeyi söylenmiş. Zaten o bazı sohbetlerinde keramete, kiremit der: "Eğer kiremitlerim olsa itlere verirdim" derdi."¹⁴⁰

Birgün Hayri Baba'ya Trabzon'dan üç kişi ziyaret için gelirler. Yolda bayağı eziyet çekerler. Hattâ arabalarının tekeri patlar; dondurucu soğukta zar zor tekeri değiştirip tekrar yola koyulurlar. Sabah üzeri Hayri Baba'nın yanına varırlar. Misafirlerden bir tanesi ilk defa ziyarete gelmiştir ve içinden ısrarla: "Bir kerâmet gösterse ne olurdu" diye geçirmektedir. Kahvaltıda söz dönüp dolaşp kerâmet meselesine gelir. Hayri Baba: "Kerâmet haktır. Ancak pazarda leblebi satılır gibi satılmaz. Şimdi mesela ben sizin meşakkatli bir yolculuk yaptığınızı, hatta şehrin girişinde tekerinizin patladığını; değiştirmekte zorlandığınızı söylesem ve bu söylediklerim bir bir doğru olsa elimize ne geçer? (Hayri Baba'nın yolda başlarından geçenleri bir bir söylemesi neticesinde kerâmet meraklısı misafirin yüzü kıpkırmızı olur.) Hayri Baba devamla: Hâlbuki bir doğruluk bin kerametden daha iyidir. Çünkü, kerâmet insanın defterine bir sevap yazdırmaz veya bir kazanç sağlamaz. Ama bir doğruluk insana çok şey kazandırır."¹⁴¹

1.7.5. Hayri Babanın Zikir Usulü

Sesli olarak yaptırdığı zikrullahlarda ölçüyü en güzel şekilde ortaya koyar; aşırılık ve yanlışlığa fırsat vermezdi. Hayri Baba ihvanlarına bu hususta şöyle derdi: "Zikir yaptığınız bir meclise dışardan gelenler olsa, "Bunların ne okudukları belirsiz." diye sizi tenkil ederler. Allah'ın isimlerini açık ve düzgün; yazıldığı gibi okumaya çalışın. Esmalar bozulunca iyi olmaz. Bir insan olarak sizin birer isminiz var. Size birisi isminizi bozuk bir şekilde söylese, hemen onu düzeltirsiniz. İnsan insan iken böyle yaparsa, ya Cenab-ı Hakk ne yapar?"¹⁴²

Bu tarzdaki örneklemelerle konunun daha iyi anlaşılmasını sağladı. Bir defasında "Zikri seslimi, yoksa sessiz mi yapalım?" denilince: "Ne çok yüksek, ne de

¹⁴⁰ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 270.

¹⁴¹ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 270-271.

¹⁴² Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 271.

alçak zikredelim. Düşünün ki düşmanla harp halindesiniz. Düşmana kılıcınızı okşar gibi mi vurursunuz; yoksa onu öldürecek şekilde sert mi vurursunuz? Elbette sert vurursunuz. İşte bunun gibi, nefis düşmanına **zikrullah kılıcıyla sert, kuvvetli vurulmalıdır.**"¹⁴³

Allah'ı ve Allah'ın zikrini çok severdi. Namazları vaktinde kılar; dili ve kalbiyle her an Allah'ı zikrederdi. Bazı namazlardan sonra bir saat secde kalıp ağladığı olurdu. "Senin duan, ibadetin niye hiç bitmiyor?" denildiğinde : "Allah'ın bahşettiği nimetleri ve işlediğimiz günahları göz önünde bulundurursak; bizim yaptığımız ibadetlerin hiç mesabesinde olduğunu görürüz. Bu kadar ibadetimizin maksadı, Allah'ın bizi rahmetiyle bizi affetmesi içindir." Diye cevap verirdi.¹⁴⁴

1.7.6. Bizim Hayri

Hayri Baba'nın Oğlu Abdulkâdir anlatıyor: "Şeyhülislam şurası azası ve padişah çocuklarını yetiştiren âlim ve arif bir zat olan Hüseyin Efendi, babamın yanından çıkarken 'sana bir soru soracağım.' dedim. O da sor dedi. 'Sen rabita yapıp Efendimizle görüşüyorsun, babama ne ihtiyacın var?' dedim. Bunun üzerine birden değişti, celallendi, cezbelendi. ' Ben Resulullah Efendimiz'in babana " bizim Hayri" dediğini işittim. Ona nasıl ihtiyacım olmaz.' deyip bir sayha attı."¹⁴⁵

1.7.7. Hayri Baba'nın Vefatı

Her anı kutsal çile dolu, Allah yolunda insanlara hizmet dolu, hidâyet dolu, ibadet dolu, sevgi dolu, seksen dört yıllık ömür sona erdi! 17 Eylül 1979 Pazartesi günü saat 10.30 Suadiye'deki evinde, "Refiki Âlâ" kelimeleriyle bu dünyadan göçtü! Gümüş tenini gür sakallarının çevrelediği nurlu yüzü, öldükten sonra da feyiz saçmaktaydı. Bakanlara ben ölmedim, diye haykırmaktaydı. Çünkü bütün ömrü Allah yolunda çile ve sıkıntıyla geçmişti ve yine Allah yolunda ölmüştü. "Allah yolunda öldürülenlere ölümler demeyin! Aksine onlar diridirler! Ama siz onu anlayamazsınız!" (Bakara, 154) "Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın! Aksine onlar diridirler! Allah'ın lütf ve

¹⁴³ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 271.

¹⁴⁴ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 273.

¹⁴⁵ Çamdelen, Serkan. "Son Asrın Ariflerinden Hayri Baba" Öncü yay.S.183. Ankara, 2013.

kereminden kendilerine verdikleriyle sevinçli bir halde, Rableri yanında rızıklanmaktadırlar!" (Al-i İmran, 169) ¹⁴⁶

Haydar Baş Hoca, Trabzon'da on dönüm yer alarak üç dönümünü de Hayri Baba'nın isteği üzerine ortak tapu yaptılar. Burası Akçaabat'ın en yüksek mahallesi olan "Şehitlik Tepesi"ydi. İstenilen tüm özelliklere sahipti. Akçaabat ve Trabzon'un her tarafını görebilecek kadar yüksek ve çevreye hâkim bu tepenin denize bakan çok mükemmel bir manzarası vardı. Biraz yukarıdan getirilen mükemmel tatta bir suya da sahipti. ¹⁴⁷

Hayri Baba Hazretlerinin tercihi, birçok hikmetten, Trabzon'un çok şirin bir ilçesi olan Akçaabat'taki bu "Şehitlik Tepesi" olmuştu. Ölümünden sonra Trabzon'a gideceğini ve herkesin Trabzon'a gelmesini istiyordu. Herkesi davet ediyordu. ¹⁴⁸

Mezar yerinde aranan özellikler aslında bir bahaneydi; Hayri Baba'nın en büyük isteği; gözü gibi baktığı; yetiştirdiği ve en büyük sanatı olarak insanlığa takdim ettiği Prof. Dr. Haydar Baş'ın yanına defnedilmektir. Pazartesi günü ruhunu teslim eden Hayri Baba, salı günü yıkanıp kefenlenerek tabuta konuldu ve Suadiye Camii'nde cenaze namazı kılındı. O gün iki otobüs kiralananak, birinde cenaze ve ailesiyle birlikte yakın hizmetinde bulunan birkaç müridi, diğerinde de İstanbul'daki diğer müritlerinden gelenler toplanarak Ankara'ya hareket edildi. Ankara'dan da bin otobüs müridi katıldı. Oradan da Trabzon'a hareket edildi. Ordu'nun Perşembe ilçesinde de Trabzon'dan gelen Haydar Baş Hoca'yla birlikteki bir kaç arkadaşı gelen otobüse binerek Akçaabat'a geldiler. Oradaki Ak Cami'de ikinci kez cenaze namazı kılmayanlar tarafından cenaze namazı kılındı. Oradan yukarı Sarıtaş Mahallesi "Şehitlik Tepesi"nde kazılan mezarına konmak için eller üzerinde taşınarak götürülüp mezarına konuldu. ¹⁴⁹

Bir defasında: "Bunca yıldır yaptığım çalışmalarla ben neyi arıyorum biliyor musunuz? Vazifemi devredeceğim insanı." Bu söz o meclistekilerin haklı olarak şu soruyu sormasına vesile oldu: "Peki hocam biz bu kadar insan, senin yoluna hizmet ediyoruz; bizim durumumuz nicedir?" "Siz de ben o insanı ararken irşat oluyorsunuz." Bir ömür boyu insanla meşgul oluyorsunuz; yüzlerce, binlerce insanın

¹⁴⁶ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 269.

¹⁴⁷ Kaynak kişi: Mustafa Hilmi Yıldırım'ın notlarından.

¹⁴⁸ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 269-270

¹⁴⁹ Bostancı, Ali Haydar "Hacı Mustafa Hayri Öğüt", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 270.

güzel ahlâkına vesile oluyorsunuz. Hepsi güzel, ama bütün mücadele daha güzeli için. Bütün âleme bedel bir mürid-i kâmilin ortaya çıkarılması için. İşte Hayri Baba bu sözüyle Peygamber Efendimiz'in: "Âlimin ölümü, âlemin ölümü gibidir"hadisini açıklıyor; bir âlimin doğumunun, başka bir âlimin hayatına denk olduğunu ifade ediyordu. Dinimizin örnek insanlara verdiği değer böylelikle tebarüz ediyordu.¹⁵⁰

Çok kısa zamanda, Hayri Baba Hazretlerine bir türbe, bir misafirhane ve bir mükemmel cami yapıldı. Bu külliye Osmanlı'nın son dönem mimarisinde gayr-i müslim mimarların imzasının olduğu düşünülürse, son iki asırda bize ait olan bu alandaki tek harikamızdır diyebiliriz. Planlamasını Prof. Dr. Haydar Baş'ın yaptığı; dünya birincilikleri bulunan Hattat Recep Şahin tarafından hat ve tezyinatı gerçekleştirilen külliyenin cami kısmında işlenen motifler başlangıçtan vuslata kadar insanın Allah'a seyrini işlemektedir.

Bu güzel yerdeki türbesini her gün sayısız insan ziyaret edip feyizlenerek geri dönmektedir.

17 Eylül 1979'da Âlemlerin Rahmeti ve Efendisi gibi bir Pazartesi günü 10.30'da Suâdiye'deki evinde Hakk'a yürüdü. Son sözü;

اللهم اغفر لي وارحمي والحقني بالرفيق الاعلى

“Allah'ım beni affet, bana acı ve beni en yüce makama ulaştır.” idi.

Hayri Baba Malatyavî'nin vefatından önce manevi mirasını Prof. Dr. Haydar Baş'a bırakmıştır. Vasiyeti üzerine cenazesi vefat ettiği İstanbul'dan Trabzon'un Akçaabat ilçesinde Şehitlik Tepesi'ne defnedilmiştir. Kabri, Trabzon–Akçaabat'ta şehitlik tepesindeki türbesindedir.¹⁵¹

1.8. Hakkında Yapılan Çalışmalar

Hacı Muharrem Sırrı Efendi, Ömer Hüdai Baba'nın önde gelen talebelerinden idi. Hazretin hayatı hakkında en kapsamlı bilgileri kaleme almış, şiirlerini derlemiş olduğu için bize ulaşan bilgileri ondan almaktayız. Ve onun hakkında yapılmış ve rivayet olarak gelen birçok kaynağada kaynak olduğunu müşahade etmekteyiz.

¹⁵⁰ Bostancı, Ali Haydar “Hacı Mustafa Hayri Öğüt”, Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 270.

¹⁵¹ Ünsal, Hatice, Yüksek Lisans Tezi, Abdurrahman Halis Talâbani ve Behcetül-Esrar Tercümesi Adlı Eseri,s.31. İst, 2010.

Hacı Ömer Hüdai Baba'nın vefatından sonra üstadının divanını bir araya getirmiş, hayatını kısaca kaleme almış, tarikat usul ve yönteminde yazmıştır.

Hacı Muharrem Efendi de vefatından evvel bunları Prof. Dr. Süleyman Ateş'e teslim etmiş. Oda bu eserleri günümüz Türkçesine çevirmiştir.

- **Kadiri Yolu Salıklarının Zikir Makamları (Yeni Ufuklar Neşriyat)Hacı Muharrem Hilmi Sırrı. Çev. Prof. Dr. Süleyman Ateş**Bu eserde Hacı Ömer Hüdai'nın tarikat ve usulüleri nefsin başmakları ve terbiyesi gibi tasavvufun usul ve zikri anlatılmıştır
- **Hediyetü'z-zakirin(Zakirlere Hediye) (Yeni Ufuklar Neşriyat)Hacı Muharrem Hilmi Sırrı Çev.Prof. Dr. Süleyman Ateş** ZikirEhl-ine rehberlik eder.
- **Ömer Hüdai Baba Divanı (Yeni Ufuklar Neşriyat)Hacı Muharrem Hilmi Sırrı Çev.Prof. Dr. Süleyman Ateş** Divanı hakkında ilk çalışmadır. Bu kitap; Divanının yanı sıra, risalesi, vasiyetnamesi, hayatı ve menkıbelerini içermektedir.

Yine hayatından bahseden birçok kitap ve ansiklopedik çalışmalar da vardır. Bunlardan bazıları ise şunlardır.

- **Yunus Ayten, "Sahabeden Günümüze Allah Dostları" Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, 9.S.269, "Hacı Ömer Hüdai Baba Köğengi'nin Hayatı"** Başlığında hayat hikâyesi ve meşhur kerametleri ve tasarrufları anlatılmaktadır.
- **M.Y. Göletderevi "Miftahul İrşad"s.433** Kısa bir Özgeçmişi ve menkıbeleri anlatılmaktadır.
- **H.Hüseyin Korkmaz, "Altın Zincir"s.423-424**Kadiri silsilesi içerisinde yer verildiği başlıkta özgeçmişi ve kerametleri anlatılmıştır.
- **Günerkan Aydoğmuş,"Harput Kültünde Din Âlimleri," Manas Yay, Elazığ 2010.**Elazığ'a ait mutasavvıflar içerisinde yer alan Ömer Hüdai Baba'nın Türbesi, yeri ve hayatıyla ilgili menkıbelerini içerir.
- **Mehmet Albayrak, "Halisa ve Seçkinleri"** Birçok kerametlerinin ve hallerinin anlatıldığı eserdir.
- **Serkan Çamdelen, "Son Asrın Ariflerinden Eşşeyh Esseyid Mustafa Hayri Baba"Öncü Basım Yay.Ankara 2013**

1.9. Silsile-i Kadiriyye

Birinci Vasıta

Hz.Muhammed Mustafa (s.a.v.)

İmam-ı Ali (k.v.)

***Burada kol 2 vasıttan kol devam eder**

İmam-Hüseyn (r.a)

İmam-ı Zeynel Abidin (r.a.)

İmam-ı Muhammed Bakır (r.a)

İmam-ı Cafer'üs-Sadık (r.a.)

İmam-ı Musa Kazım (r.a.)

İmam-ı Aliyy'ür-rıza (r.a.)

***Ma'ruf-u Kerhide birleşir**

Şeyh Ma'ruf-u Kerhi (r.a.)

Şeyh Seriy'üs-Sakati (r.a.)

Şeyh Cüneyd-i Bağdadî (r.a.)

Şeyh Ebu Bekir Şibli (r.a.)

Şeyh Abdülaziz Et-Temimi(r.a.)

Şeyh Yusuf-u Tarsusi (r.a.)

Şeyh Aliyy'ül Hakkarî (r.a.)

Şeyh Said Mahzumiyy'ül Bağdadî (r.a.)

Esseyyid Eşşeyh Abdülkadir Geylânî (r.a.)

***Yine Kol iki vasıta halinde devam eder**

Seyyid Abdürreazzak (ks)

Seyyid Osman'ül Geylânî (ks)

Şeyh Yahya El-Basri (k.s.)

Şeyh Nureddin-i Şami (k.s.)

Şeyh Abdurrahman'il Haseni (k.s.)

Şeyh Burhaneddi-i Zencerî (k.s.)

Seyyid Muhammed Ma'sum'ul Medenî (k.s.)

Seyyid Abdürreazzak'ul Hamevî (k.s.)

Seyyid Hüseyin'il Ezmiranî (k.s.)

Şeyh Ahmed-i Hindi'l Lahorî (k.s.)

Seyyid Mahmud-u Zengenî (k.s.)

Seyyid Ahmed-i Et-Talâbanî (k.s.)

Seyyid Abdurrahman-ı Halis Talâbanî (k.s.)

***Her iki vasıta Dede Efendide bileşir**

Seyyid Dede Osman Avni Baba Urfavî (k.s.)

Esseyyid Eşşeyh Hacı Ömer Baba Köğenki (k.s.)

Esseyyid Eşşeyh Hacı Muhammed BabKürkî(ks)

Esseyyid Eşşeyh Hacı Mustafa Hayri Baba(k.s)

İkinci Vasıta

Hz.Muhammed Mustafa (s.a.v.)

İmam-ı Ali (k.v)

***Burada kol 2 vasıttan kol devam eder.**

Şeyh Hasan-ı Basrî (r.a)

Şeyh Habib'ül Acemî (r.a.)

Şeyh Davud-u Taî (r.a)

***Ma'ruf-u Kerhide birleşir.**

Şeyh Ma'ruf-u Kerhi (r.a.)

Şeyh Seriy'üs-Sakati (r.a.)

Şeyh Cüneyd-i Bağdadî (r.a.)

Şeyh Ebu Bekir Şibli (r.a.)

Şeyh Abdülaziz Et-Temimi(r.a.)

Şeyh Yusuf-u Tarsusi (r.a.)

Şeyh Aliyy'ül Hakkarî (r.a.)

Şeyh Said Mahzumiyy'ül Bağdadî (r.a.)

Esseyyid Eşşeyh Abdülkadir Geylânî (r.a)

***Yine Kol iki vasıta halinde devam eder.**

Seyyid Ebu Bekrin Abdülaziz (k.s.)

Seyyid Muhammed Hettak (k.s.)

Seyyid Şemseddin (k.s.)

Seyyid Zeyneddin (k.s.)

Seyyid Şerafeddin (k.s.)

Seyyid Veliyüddin (k.s.)

Seyyid Nureddin (k.s.)

Seyyid Hüsameddin (k.s.)

Seyyid Yahya (k.s.)

Seyyid Ebu Bekir Bağdadî (k.s.)

Seyyid Muhammed Derviş (k.s.)

Seyyid Zeyneddin (k.s.)

Seyyid Mustafa El-Bağdadî (k.s.)

Seyyid Süleyman'ül Bağdadî (k.s.)

Seyyid Aliyy'ül Bağdadî (k.s.)

Seyyid Eyyûb Urfavî (k.s.)

***Her iki vasıta Dede Efendide bileşir**

Seyyid Dede Osman Avni Baba Urfavî (k.s.)

Esseyyid Eşşeyh Hacı Ömer Baba Köğenki(k.s)

Esseyyid Eşşeyh Hacı Muhammed BabKürkî(k.s.)

Esseyyid Eşşeyh Hacı Mustafa Hayri Baba (k.s.)

1.9.1. İkinci vasıta

Dede Osman Avni Babanın mübarek cedleri Dede Eyyub Urfevi (ks)'nin vefat tarihine bakılırsa çok küçük yaşta bu yolu ceddinden ahzettiği ve çocukluk devresinin dahi tasavvufi atmosferde geçtiği söylenebilir. Dede Eyyub (ks) vasıtası ile Hz. Abdulkadir Geylâni'ye ulaşan silsiledeki mürşidlerin hepsi Hz. Pir'in soyundan gelmekteydiler. Bağdat'ta yaşayan bu seyyid ve şerifler ailesindeki kâmil zatlara Nakibul Eşraftık verilmiştir.

Bu zatlar Hz. Abdulkadir Geylâni'nin soyundan geliyordu ve Bağdat'ta Nakibul Eşraf olarak yüce cetlerine hizmet ediyorlardı. Dede Efendi bu kolu Eyyub Urfevi 'den (ks), o da Nakibul Eşraf Aliyyul Bağdadi'den ahzetmiştir. Hz. Pir'in oğlu Ebubekir Abdülaziz Musul'da (hıyal) adında bir beldede vefat etmiş, oraya defnolunmuştur. Bağdat'taki nakipler onun soyundan gelmektedir. İşte Dede Osman Avni Baba'dan Ebubekir Abdülaziz Hazretlerine uzanan tasavvuf zinciri (*İtalik* olarak) verilmiştir. **El-bas'ül eşhep** adlı eserde nesebi hakkında daha geniş bilgi edinilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÖMER HÜDAİ BABA'NIN TASAVVUFİ GÖRÜŞLERİ

Bu bölümde, Hacı Ömer Hüdai Babanın Tasavvufi görüşlerine yer verirken şiirlerinden, divanından, risalesinden ve halifelerinden aktarılan sağlam rivayetlerden, çıkardığımız Tevhid anlayışını, velayet ve vesile görüşlerini, eğitim, zikir ve irşad yönünü, takva ve zühd hayatını, tasarruflarını ve manevi terbiye metodunu izaha çalıştık. Yine onun manevi tasarruflarının oldukça geniş bir coğrafyaya yayılarak sosyolojik etkilerini anlattık

Daha sonra divanından örnekler vererek aynı zamanda şiir formatına da sadık kalarak günümüz Türkçesiyle verdik. Vasiyyetnamesini ekleyip ve yine risalesini de günümüz Türkçesiyle verdik. Ekler bölümünde de divanın orijinal metinlerinden örnekler vererek, kişisel eşyalarını, türbelerini, dostlarını, talebelerini ve silsile-i kadiriyyenin metnini; fotoğraflarla tanıttık.

2.1. Tevhid

Ömer Hüdai Baba'nın hayatında ilk dönem sufiliğinden itibaren vird edindiği “Lâ ilâhe illallah”, “La mevcude illallah”, “La maksude illallah” da denildiği gibi Allah'tan başka maksat görülmez. Abdulkadir Geylani hazretlerinin öncülük Tecelli ve ezkar ekolünün hâkim olduğu şiirlerinde her arzu ve halini biricik olan Allah'a Vahdet-i vücud anlayışıyla yöneltmiş ve her halinde O'na sığınmıştır.

“İlk de, son da, zahir de, batında O'dur. O herşeyi bilendir.”¹⁵² Ayetinde yüce Allah'ın ortaksız egemenliğini, kapsamlı ve herşeye boğun eğdiren sınırsız gücünü, yaygın celalini dile getirmektedir. Bununla birlikte bu ayet, hiçbir bakımdan Yaratıcı ile yaratıklar arasında, ibadet edenle ibadetlerin muhatabı arasında birlik veya aynılık olduğu anlamına gelmez.¹⁵³

Yukarıda zikretmiş olduğumuz Kur'an ayetinin birtek hedefi vardır. Bizlere Allah'ın ortaksız ve engelsiz egemenliğine sahip olduğu şuurunu kazandırmak, insanların karşılaşabileceği her durumda Allah'a sığınmaları şuurunu uyandırmak ve bu

¹⁵² Hadid s. 3.

¹⁵³ İmam Gazali, “*El minkuzu mine'd delal ve Tasavvufi İncelemeler*” Der. Mahmud, Abdulhalim, Kayıhan Yay. İst.1990. S.319.

şuurun sonucu olarak da “Lâ ilâhe illallah” cümlesine gerçeklik kazandırmak üzere nefsimizin dar çerçevesi üzerine yükselebilmektedir.¹⁵⁴

Terki dünya ederek Hakk’ı tercih ettiğini şiirlerinde de ifade etmiştir. Muhabbetullah (Allah’sevgisi) ve aşkla dolu şiirlerinde bunu yansıtmıştır. Tam bir muvahhid olan Ömer Hüdai’nin, biricik sığınağı olan Rabb’ine daima iltica ettiğini görmekteyiz.

Masivadan el çeküp sana gelmişem ya Rab
Terk-i dünya eyleyüp sana gelmişim ya Rab

Günahkâr oluşunu ve aciyetini belirterek Hakk’a tevazusunu gösterir.

Abd-i aciz hakirem günahkarem fakirem
Aşkın ile dolmuşam Mest-ü müdam olmuşam
Lütfunla mağfired et cürm-ü isyanım affet
Ümidimi kesmişem Sana gelmişem ya Rab
Settar isminle setr et Sana gelmişem ya Rab

Yüce Yaradanın yanında fakrını anlatırken bu fakirliğinin kendisini aşk ile muhabbetullah ile doldurduğunu öyleki kendisini mest ettiğine bir vesile olarak gördüğünü izah eder.

Bu sebeple tasavvufçular bela ve musibetleri bir imtihan ve deneme-sınama vesilesi olarak görmüşler, onları sabır, sükûnet içinde ve gönül hoşluğuyllakarşılmak gerektiğini belirtmiştir. Bela ve musibetlere uğramanın insanların günahlarından arınmasına ve manen yükselmelerine vesile olacağına kani olmuşlardır.¹⁵⁵

Aşk-ı dildaride yanmak dilersen bu fenadan geç
Tarik-i Hak'ta zakir ol bu şöhret-ü senadan geç
Sakın nefse uyup terk eyleme aşk yolunu

¹⁵⁴İmam Gazali, “*El minkuzu mine’d delal ve Tasavvufi İncelemeler*” Kayihan Yay. Der. Mahmud, Abdulhalim, İst.1990. S.319-320.

¹⁵⁵ Özarlan, Selim “*Günah Musibet İlişkisi Üzeine*” Nobel Yay. Ankara, 2012, S.66.

Tarikatler meşreb olarak üç kısma ayrılmaktadır. (Havf) Korku yolunun büyüğü Hasan-ı Basri hazretleridir. Muhabbet yolunun büyüğünde Rabiâtü'l Adeviyye hazretleridir. Ümit ve korku yolunda ise Hasan Basri, Hz.Hasan(r.a) ve Hz.Hüseyin(r.a) efendilerimiz zirve isimlerdir. Abdulkadir Geylani hazretleri meşreb itibariyle bu yolu benimsemiş ve yaşatmıştır.¹⁵⁶ Dolayısıyla aşkı bir yol olarak görür, ümit ve korku ile Hakk'a vuslat edilmesi gerektiğini belirtir.

Hak Taela'nın âşık olan kuluna muhabbeti, ona hayır istemesi ve ona rahmet etmesidir. Rıza, gadap, re'fet ve bunlar gibi muhabbet de, iradenin çeşitli isimlerinden bir isimdir. Bu isimlerden hiçbiri, Allah'ın iradesinden başkası için layık olmaz. Bu irade, Allah'ın kadim sıfatıdır. O, fiillerini bununla irade eder.(Fiil ve tasarruflarında bu irade ile mürit olur)¹⁵⁷

Yine Allah' a sığınır, O'ndan yardım ister, İmdat isteyip yine Hakk'a sığınır.

Âdem'i topraktan icad eyleyen Allahım meded
Nar'ı İbrahim'e gülzar eyleyen Allahım meded

Dünyayı bir sürgün yeri görüp, O'na kavuşmayı ister.

Bu mihnet-hanede zulmet içinde
İnayet et kalmışam Ya Rab bidad
Hüdayi saile terahhüm eyle
Feyzinle et ana tevfikın imdad

Görüldüğü üzere birçok şiirinde ana tema münacaattır. Divanından hareketle tevhid anlayışında; Vahdetivücut anlayışını yaşadığını her manada Rabb'inin tecellisini seyrettiğini ve Ona teslim olarak feyz ve muhabettini istediğini görmekteyiz.

¹⁵⁶ Bostancı, Ali Haydar “*Hacı Mustafa Hayri Öğüt*”, Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 274

¹⁵⁷ Soysaldı, İhsan. “*Mevlana'da Aşk*” TBBD Yay, İstanbul, 2011. S.55.

Olma huzurundan cüda
 Gelmez mi gör feyz-i Huda
 Her an huzurda devam et
 Gelmez mi gör feyz-i Huda

Bazende manevi tecellilerin güzelliği, rahatlığı ve huzuru içerisindedir.

Ne in'amdır ne hoş ihsan ya Rabb'i
 Senin feyzin beni bihud eder oh!
 Kemal-i şevk ile mest etti el-Hak
 Anı aşk kendine bende eder oh!

İkaz ve irşad eder.

Bu dünya dar-i gaflettir
 Rahatı hep yalândır ha!
 Bilirsin ahiri fani
 Vefasız bir cihandır ha!

Bir o kadar veciz ve bir o kadar da yanık bir şekilde Rabb'ine münacaat eder. Özellikle aşağıdaki şiirinde Rabb'ine çok güçlü naz ve niyaz vardır. Dua makamındadır.

Özellikle birinci bölümün başında verdiğimiz münacatı teslimiyetin, ilticanın ve sevadanın zirve halini yaşatır. Özellikle bu şiirin manasını irdelemeye çalışalım.

Ey Hüdam İltica ettim sana
 Ey Kerim-i zül celal cürmümü af eylesin

Rabb'ine nasıl sığındığını ve günahlarının affını dilerken büyük bir mahfiyet içerisinde bunu belirtir.

Ruz-i Mahşerde çekmeyem asla melal
 Ruz-i şeb feryad eder ağlarım
 Son kelimimi Tevhid ile ihtam eylesin

Gece gündüzferyadının olduğundan bahsederek mahşer gününün azametinden merhametine sığınır. Ve son kelamının tevhid ile “Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh” diyerek son bulmasını ister.

Hz. Yusuf’un “Beni Müslüman olarak öldür ve beni Salihlerden eyle.”¹⁵⁸ Hz. Yusuf’un yapmış olduğu bu dua ile bize duanın adabını öğretmektedir.Şöyle ki: “Kim dua ederse duadan önce Allah’a hamdüsena etmelidir. İşte bizde duadan önce Allah’ı hamdüsena ile anmanın duanın bir adabı olduğunu anlıyoruz. Yani dua ederken önce Allah’a hamd etmeliyiz; daha sonra dilek ve isteğimizi belirtmeliyiz.”¹⁵⁹

Pür kusurumuzdur daima Cürmü günah
Muterifiz lütfun ile af kıl ey Padişah!

Kusurunun çokluğundan ve daima günah içerisinde bulunduğundan bahsederek;

Çün Muhammed ümmetiyiz koyma bizi tamuya
Ey Hüda-i halikından et temenni çekme ah!
Bu zayıf cismimi azad eyle tuzaktan Ya İlahi...

Hepimizin Peygamberin ümmeti olduğumuzu ve bizi cehenneme bırakma diye Rabb’ine niyaz ederken aslında Ümmet-i Muhammedi kucaklar ve merhemet ister. Kendisininde tuzaklardan uzak olması için duaeder. Divanını baştan sona inceledğimizde hep aşkın, muhabbetin, O’na sığınmanın, Hakk’ı aramanın, O’na vasıl olmanın yollarını görürüz. Tevhidi O’na ulaşmaktır

Gerçekten Allah’a yönelen sufide O’ndan başka aranan ve arzulanan hiçbir şey olmamalıdır. Bu arzu Beytullah’ı ziyaret etmek olsa bile mesele değişmez.¹⁶⁰

Ümidimi kesmişem Sana gelmişem ya Rab
Settar isminle setr et Sana gelmişem ya Rab

Kur’ân-ı Kerim, hikmet ve hüküm sahibi olan Allah tarafından kendine has bir üslupla Hz. Peygamber (s)’e vahy edilmiştir. Bu yüzdendir ki Kur’ân, ne Cebrail (a)’in

¹⁵⁸ Yusuf, 12/101.

¹⁵⁹ Soysaldı, Mehmet ”Kulluğun Özü Dua” Bizim Büro Basımevi. Ankara, 2010. S.113.

¹⁶⁰ Necmüddin Kübra, Tasavvufi Hayat. (Haz. Mustafa Kara), Dergah Yay. 1980 s. 62.

ne de Hz. Muhammed(sav)'in kelimidir. Kur'ân-ı Kerim, hakkında çok sözler sarf edilmiş, kitaplar yazılmıştır. O, ancak Allah'ın kendi zatına mahsus olan kelimedir.¹⁶¹ Mutasavvıflar da bu konuda eserlerinde görüşlerini belirtmişlerdir. Mutasavvıfların en çok eleştirildiği konulardan birisi ve en önemlisi de Kur'ân ve sünnetten uzaklaştırdıkları iddiasıdır. Tarihte bu yüzden zındıklık ve kâfirlikle suçlanan pek çok sufi olmuş ama araştırıldığında bu yargıların hep yanlış anlaşılmalardan sonucunda olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. İlk dönem sufilerinden Sehl b. Abdullah et-Tüsteri bu konuyla ilgili şunları dile getirmektedir: "Bizim esaslarımız yedi şeydir: Allah'ın kitabına ve Peygamber(sav)'in sünnetine uymak, helal yemek, halka eziyet etmemek, günahlardan kaçınmak, tövbe etmek ve hakları yerine getirmektir."¹⁶²sözleri mutasavvıfların gerçekte ne yapmak istediklerini gösteren en güzel bir örnektir.¹⁶³

"Keramet tabiatta cari kanuna aykırı olarak vuku bulan ilahi bir fiildir. Taki, kul, itaatkârlığın meyvesini tanınsın ve dininin hak olduğuna dair basiret ve inancı artsın."¹⁶⁴

Hacı Ömer Hüdai Baba, çokça keramet gösterildiği halde, "Biz kerameti kelpelere dağıtmışız." diye buyururdu. Çevresinde bulunan hırsız, eşkıya, şehvetperest ve benzeri gibi insanların cümlesini feyizli nasihatleri sayesinde ıslah etti. Ancak bizler onun bu nurlu hallerini anlayabilmek ve istifade edebilmek için bugün halen Elazığ ve civar illerde dilden dile dolanan yüzlerce hallerinin birkaçından bahsedeceğiz.

Aşk-ı dildaride yanmak dilersen bu fenadan geç.
 Tarik-i Hak'ta zakir ol bu şöhret-ü senadan geç.
 Sakın nefse uyup terk eyleme aşk yolunu.
 Bırak gâvğay-i cihanı bu fakr ile ğinadan geç.

Birgün üç beş hoca Hacı Ömer Hüdai Hazretlerinin ilmini imtihan için ziyaretine gelirler. Hacı Ömer Hüdai Hazretleri makatta(divan) sakin sakin otururken güzel lâtif bir sesle misafirlerine hitaben , "Bizim müritlerden biri öğüttüğü unu eve getirirken değirmen yolunun yokuşunda merkebinin ayağı kaymış üzerindeki un çuvalı yere devrilmiş. Mürit çuvalı merkebe yüklemek için epeyce uğraşmış, civardan da yardım için kimseyi bulamayınca bizi yardıma çağırdı, ben de gidip yardım ettim. Beraberce

¹⁶¹ Zerkani, Muhammed Abdulazim, *Menahilu 'l irfanfi ulumil'l Kran, Mısır trs, c,I,s. 49; Sabuni, Muhammed Ali, Tibyan fi ulumi'l Kur'an, İst. Trs, s. 62.*

¹⁶² Sülemi, Ebu Abdurrahman, *Tabkatu's Sufiyye, Kahire, 1986, s. 210.*

¹⁶³ Soysaldı, İhsan, Ağlar Baba ve Tasavvufi Anlayışı, TBDD yay, İst, 2013 s. 37.

¹⁶⁴ Nureddin es- Sabuni, el- Bidaye/ Maturidiyye akaidi ç: Bekir Topaloğlu, ys:ts, s 124.

yıkılan çuvalı merkebe yükledik." deyince bu sözleri işiten bilginler, hocalar taaccüp ettiler, birbirlerinin yüzüne baktılar. Sonra içlerinden biri bu işin doğru olup olmadığını anlamak için tekkeyi terkedip değirmenin yolunu tuttu. Yolda giderken kendi kendine bizim için büyük bir fırsat dedi. Şimdi ben bu Şeyh'in yalanını çıkarayım da bir daha böylesine işlere burnunu sokmasın dedi.

Bu düşünce ile yoluna devam eden hoca üzerinde çamurlu çuval bulunan bir merkeple sahibinin karşı köşeden birdenbire çıktığını gördü. Hoca dervişe yaklaştı, selâm verdi. "Ahbap yükün devrilmiş olsa gerek, çuvalın üzerinde çok çamur var." dedi. O gelen derviş, "Evet, değirmen yokuşunda hayvanın ayağı kaydı, üzerindeki yük olduğu gibi devrildi." dedi. "Peki, yalnız mı yükledin yükü?" dedi. Derviş: "Bre adam bu kadar ağır bir yükü bir kişi nasıl kaldırabilir, yükleyebilir? Baktım etrafta kimseleri görmeyince mecbur oldum, Efendim Ömer Hüdai Hazretlerini çağırdım. Cenab-ı Hak (cc) ondan razı olsun, o da yardıma geldi, çuvalı yükledik." dedi.

Bu sözler üzerine hayreti bir kat daha artan hoca, "Yahu benimle eğleniyor musun? Şeyh sabahtan beri tekkeden ayrılmadı. Nasıl olur da yardım edebilir?" dedi. Derviş manalı manalı hocanın yüzüne baktı, sonra, "Senin böyle işlere aklın ermez, müsaadenle." dedi ve yoluna devam etti. Dervişin ardından bön bön bakan hoca Allah Allah (c) "Şeyh büyük bir veli imiş, fakat bizler anlayamıyormuşuz. Boyumuzdan büyük işlere girişmişiz." sözlerini mırıldana mırıldana Hacı Ömer Hüdai Hazretlerinin huzuruna gelir. Yaptığı işten dolayı pişmanlık duyduğunu söyler ve Şeyh'e intisap eder. Bu işi anlayan diğer hocalar ve bilginler de intisap ederek Hacı Ömer Hüdai Hazretlerinden özür dilerler.¹⁶⁵

Hacı Ömer Hüdai Baba Hazretlerinin yanına, sohbetine Hızır Aleyhisselâm'ın geldiği haberi söylenirmiş. Bir gün dervişler: "Efendim bizi Hızır Aleyhisselâm'la bir görüştür." diye rica da bulunmuşlar. Aradan zaman geçer, Hacı Ömer Hüdai Baba Hazretlerimüritleleri ile sohbet ederken içeriye biri girer, selâm verir. "Aşağı şehirden geliyorum." der. Ömer Hüdai Baba Hazretlerine hitaben, "Sana filancanın selâmı var, şunu da yesinler, diye gönderdi." diyerek elindeki bohçayı açtı, içinde ekmek, taze pişmiş daha buharlanıyor, etli pilav var. Gelen zat o zatın selamını ve hediyesini verdikten sonra çekilip gitti. Hacı Ömer Hüdai Baba Hazretlerimüritlelerine, "İşte bu Hızır idi. Hiç biriniz düşünüp akıl edemediniz ki, aşağı şehirden yani Eski Malatya'dan buraya pişmiş, daha soğumamış, buharı üzerinde bir pilav nasıl gelir? Düşünemediniz,

¹⁶⁵Kaynak kişi: Mustafa Hilmi Yıldırım' notlarından alınmıştır

bu nasıl olur diye? O, ancak Hızır'ın marifetiyle olur." der.

Perdeyi kaldır aradan âlâsın bir zevk-ı leziz
 Bak ne halk etmiş yaradan âlâsın bir zevk-ı leziz
 Düşmüşem aşk deryasına kesb-i safalâr eylerem
 Gel sende gir ey zahid âlâsın bir zevk-ı leziz

Hacı Muharrem Sırrı anlatıyor.

"Bir ara Harput müftüsü Veliyullahtan Beyzade Ali Rıza Efendi'ye müezzinlik yaparken diğer taraftan Şeyh'ime hizmet ediyordum. Perşembe günü yanına gittim. Bu gece kalmamı tembih etti. O gece uyudum. "Yemeği ye, sonra gidersin." dedi. Yemeği yedim, cuma vaktine iki saat kadar kaldı. Harput ile Köğenk arası yürüyerek 6 saat sürüyordu halâ git demedi. Bende gideyim demekten edep ettim. Bir süre sonra "Gitmiyor musun?" dedi ben de "Vakit geçti." dedim. "Köyden çık, rabıta et ve gözlerini de yum." dedi. "Ben de abdest aldım rabıta ettim. Hacı Ömer Hüdai Baba geldi, elimden tuttu, beni uçuruyordu. Bir ara merak ettim acaba neredeyiz diye ve gözlerimi açtım ve baktım ki Hüseyinik'teyim." (Hüseyinik Harput a yürüyerek 20 dakikalık mesafededir.) Eğer diyor, Muharrem Sırrı Efendi gözlerimi biraz daha açmasaydım tam caminin önünde olacaktım."¹⁶⁶

2.2. İrşat

Talebe ve sevenlerini evvela örnek hali ile onları irşad ederdi. Nasihat ve güzel sözle onları uyarırdı.

Aşk-ı dildaride yanmak dilersen bu fenadan geç
 Tarik-i Hak'ta zakir ol bu şöhret-ü senadan geç

Hakikaten de Hüdai Baba hazretlerinin halife ve müritlerinin ekseriyeti zikredilen (eşkıya ve serkeş) insanlardan müteşekkildi. Hatta o devirde Elazığ ve çevresinde Hamza namıyla meşhur ve halkın korktuğu bir eşkıya vardı ki, Şeyh'in evini soymaya gelmiş, o anda yaşadığı harikulade hallerden sonra Şeyh'e intisap etmiş ve onun seçkin halifelerinden olmak şerefini kazanmıştır.¹⁶⁷

¹⁶⁶ Muharrem Hilmi Sırrı, *Divan-ı Sırrı*, İst,2012, s.20-22

¹⁶⁷ Göletderevi M.Y. *Miftahul İrşad*, s.430-432.

Şöyle ki: Hamza Baba, namlı bir eşkıya iken devamlı soygun yapmakla uğraşırđı.

Günlerden bir gün Hüdai Baba (ks) Hazretlerini soymaya karar verdi. Karanlık bastırınca bahçeye girdi. Tam bahçenin ortasına gelince ayakları birdenbire tutulur. Ne kadar uğraştıysa bir türlü ayaklarını hareket ettiremedi. Birde bu esnada öyle bir aksırık nöbetine yakalandı ki, mani olmak için ne kadar gayret sarf ettiyse yine de engel olamadı, birdenbire aksırdı. Hemen ardından da Hüdai Baba Hazretlerinin sesini duydu.

-Hamza, gel! Biz aldığımızı vermeyiz. Verdiğimizizi de almayız.

-Baba, silahı bırakıp da mı geleyim, yoksa alıp da mı geleyim, deyince Hüdai Baba Hazretleri cevaben şöyle buyurmuşlardır:

-Al gel evladım, al gel, onun da lazım olacağı zamanlar olur.¹⁶⁸ Ömer Hüdai Baba “ Ben yakınımdakine sahip olamazsam uzağa nasıl sahip olurum.” der ve 4 veya 5 km uzakta bulunan yol kesen Hamza’yı irşad eder. Daha sonra Ömer Baba’ya intisap eder.

Ancak bir ara eski arkadaşları Hamza bu iş sensiz olmaz derler ve zorla bir hırsızlığa götürürler. Tahta kapıyı testereyle kesemeyen Hamza Baba şaşırır ve sabah olmadan dönerler. Yeni intisap etmiş olan eşkıya Hamza dönüşte Köğenk’ ten geçerken “Şeyh’ime uğrayayım.” der. Bakar ki kolu sargılı. Talebeler akşam bir şey yoktu gece n’oldu? diye imalı bir soru sorarlar. Ömer Baba: “Oğlum orasını sormayın, bizim bir eşkıyamız vardı, gece kolunu testereyle kesmeye kalkıştı.” diye cevap verince Hamza Baba utanır ve başını öne eğer. Tövbe eder ve öyle çok ibadet eder, öyle çalışır ki, olgun müritlerinin seviyesine bir yılda ulaşır.¹⁶⁹

Ve eşkıya Hamza; Evliya Hamza olmuş bugün kabri Elazığ ve civar illerden ziyaret edilen açık bir türbe haline gelmiş ve **Hamza Baba** olmuştur. Türbesi Köğenk yakınlarında metfundur.

Sakın nefse uyup terk eyleme aşk yolunu
Bırak gavğay-i cihanı bu fakr ile ğinadan geç
Sivadan meylini kes sabit ol ruz-ü şeb ağla
Ne lazım aşka köşk-ü saray-ü kaşaneden geç
Bu aşk bi bahr-i a’zamdır mevcine hiç nihayet yok
Hakikat mülküne azm et bu sakf ile binadan geç
Hüdai bahr-i aşka dal füyuzatiyle dol her dem

¹⁶⁸ Korkmaz, H. Hüseyin. *Altın Zincir*, s.426

¹⁶⁹ Korkmaz, H. Hüseyin. *Altın Zincir*, s.428-429

Acep devran-i cihandır gel bu mihnet-hanedan geç

2.3. Velayet

Velayet yolu, Nübüvvet nurunun bütün insanlığa hayat bahşeden bir hediyesidir. Velayet yolunun şahı Hz. Ali(r.a) Efendimizdir.¹⁷⁰

‘Vela’ kelimesi ‘Kanun’ adlı lügatte: ferman, efendilik, padişahlık ve dostluk olarak tarif edilmiştir. İstilahta ise “veli”nin iki manası vardır; biri mef’ul, biri de fail addedilmesine göredir. Veli, mef’ul anlamına alınır; işlerini Allah’ın gördüğü onu nefesine bırakmadığı kimsedir; “ O, Salihlerin işlerini görür.”¹⁷¹ Fail anlamında alınır; Allah’a ibadet ve taatini yerine getiren, demektir. İnsanın veli olması için her iki mananın da kendinde bulunması, Allah’ın emirlerine gizli ve aşikâr riayet etmesi gerekir. Nasıl nebinin şartı masum olmak ise, velinin şartı da mahfuz olmaktır.¹⁷² Velilerin büyük bir kısmı manevi yolculuklarını tamamlamış olmalarına rağmen, ‘irşatla görevli değillerdir. Onlar, öyle şerefli bir cemaattir ki, kemal derecesine vusulden sonra mükemmelleşmişler, fakat halkı davete memur olmamışlardır.¹⁷³ Yüce irşatla görevli velilere gelince, onlar, “Meşayih-i sufiyye”lerdir. Vusulden sonra tarike tabi olarak mahlûkatı Hakk’a davet için memur edilmişlerdir.¹⁷⁴

“Demek oluyor ki her mürşit velidir. Ancak her veli mürşit değildir. Mürşid-i kâmil, Hak’tan (cc) ruhsatlı olmak, Hak’tan ruhsatlı yine bir Mürşid-i kâmilden mezun bulunup icazet almak zorundadır. Bu ruhsatlık müteselsilen Resulullah’a kadar ulaşmalıdır. Bizzat Resulullah tarafından izinli olmayan bir insanın mürşid-i kâmil olması mümkün olmadığı gibi, kendisine tabi olanları da Hakk’a iletmesi mümkün değildir. Mamafih yapılan zikirlerden mükâfat alınır, sevaba nail olunur, fakat manevi yolculukta ilerleme olmaz.”¹⁷⁵

İmam Gazali büyük âlimlerin bu konuda nasıl bir tavır takıldıkları ve Allah yolunda nasıl cihat ettiklerini şöyle açıklar:

"İşte iyiliği emredip kötülükten alıkoymakla ilgili olarak âlimlerin tutumu ve davranış tarzı şöyle olmuştur. Onlar padişahların baskı ve nüfuzuna çok az önem vermişler ve korunmaları hususunda Allah'ın inayetine başvurmuşlar, eğer nasipleri şehadet olmuşsa Allah'ın haklarındaki bu hükümlerini hoşnutlukla karşılamışlardır. İşte

¹⁷⁰ Baş, Haydar, “ İslam ve Mevlana”, İcmal yay, s.100 İst, 1994

¹⁷¹ A’raf, 7/196

¹⁷² Kuşeyri, s. 305vd; Hucrivî, Keşful Mahcub, ys:1982, s, 327; İbn Abidin, c. I, s, 68

¹⁷³ Molla camii, Nefahatü'l- Üns, Çelebi, Lamii, Sad: k. Candoğan S. Malâk İst. 1971, s, 29

¹⁷⁴ A.g.e s, 29

¹⁷⁵ Baş, Haydar, “ İslam ve Mevlana”, İcmal yay, s.100 İst, 1994

böylelikle sırf Allah rızasına yönelerek halis niyete sahip oldukları için sözleri katı kalplere tesir ederek onları yumuşatmış kalplerin katılığını gidermişleridir."¹⁷⁶

Bu gönül insanlarının Allah'ın katında mükâfatları pek büyüktür. Yüce Allah Kur'ân-ı Kerimde "Onlar mahzun dolacak değillerdir."¹⁷⁷ dediği bu salih ve sıddık insanların makamlarını biz tasnif edemeyiz. Ancak bizler Kur'ân'a bağlılıkları, Resul'ünün ahlakına benzemeleri, ibadete ve takvaya ne ölçüde bağlı oldukları, yaptıkları hizmet, yetiştirdikleri halifeler, bıraktıkları talebeler ve etkiledikleri coğrafyadan bir velinin ne derecede yüksek bir mevkide olduğunu zahiren de olsa anlamış oluyoruz. Hem soy olarak İmam Hüseyin'e dayanan nesebi ve meşrebiyle velayet yolunun neferidir.

Vasiyyetnamesine Ömer Hüdai Baba şöyle başlar:

Besmele ile bed ettim İlahi

Sana hamd-ü sena olsun kema hi

Salât ile selam olsun Resule

Hem olsun aline ve ashabına

Muhammed iki cihan serveridir

Hem ahir zamanın peygamberidir

Hacı Ömer Hüdai Babanın Vasiyyetnamesidahi ikaz ve irşadlar ile doludur ve vasiyyetnamesini şöyle sonlandırır:

Olasın nail-i feyz (ü) mükâfat

Ehl-i tarika da hiç dil uzatma

Kulağına ko bu sözleri atma

Hiç ayrılma tarik-i müstakimden

Bulasın rızay-ı Hakkı tamam sen

Tutalım emrini ey ihvan-ı din

Bizden ola Hudamız razı âmin

Hüdayi zikri böyle tertib etti

Vasiyyet eyledi ihavana gitti

Bin üçyüz yigirmi tarihti zaman

Nasihatname tamam oldu heman

Okuyanı dinleyeni yazanı

¹⁷⁶ İmam Gazali "El Minkuzu Mined Delal," Der. Mahmud, Abdulhalim, Kayıhan yay. s.39

¹⁷⁷ Yunus,10/62.

Rahmetinle yarlığağıl ya Ğani

2.4. Vesile

Her bir ilmin kapusu oldu Ali

Baki ashab-ı kiram oldu veli

KonuAllah dostlarının irşadı söz konusu olduğu için hidayet ve irşadın sahibi herşeyde olduğu gibi herşeyin maliki Allah'tır. Allah'ın sevgili kulları nebiler ve veliler vesiledir. Burada Vesile konusunu incelemek gerekir.

Hem salât olsun Resulüne tamam

Kıl şefi' bize aynı yevme'l-kıyam

Dahi olsun aline ve ashabına

Cümle etbaina ve ahabına

Herşeyde olduğu gibikulun hidayet ve irşadında da mutlaka bir sebebe ihtiyaç vardır. İrşat ve hidayetin sebepsiz olacağını düşünmek,İslam'ın ve imanın mantalitesinden mahrumiyetin ifadesidir. Maddi ve manevi bir işte bir vasita gerekir de,dünya ve ahiret hayatının akıbetini belirleyecek derecede mühim olan 'hidayet've 'irşad'meselesinde nasıl olur da birvasita gerekmez?¹⁷⁸

İslam akaidine göre mümkünün (varlığı da yokluğuda imkân çerçevesinde olan yaratılmış varlık, mahlûk)vücut bulmasında yaratıcı,yalnız Cenab-ı Vacibu'l-Vücut'dur.(kendi kendine kaim,varlığı zaruri ve şart olan) Fail-i hakiki, mutlak olup, tek'tir.O bakımdan Allah'tan (cc)başka fail aramak küfürdür.Bu temel hükümden sonra bir temel kaide de şudur:Mümkünün vücut bulmasında fail-i hakiki olan Cenab-ı hak, zatını gizlemek kastı ile sebepler silsilesini araya koymuştur.Bu yüzende 'esbaba tevessül'shart olmuştur.Üçüncü bir esas:Allah'tan (cc)gayri maddi ve manevi bütün mevcudat mahlûktur.Yani maddi olan mümkün (mevcud)ve manevi olan(mümkün) Her iki mümkününde vücut bulması Cenab-ı Hak tarafından bir takım sebeplere bağlanmıştır.Bu sebeplere sarılmak (esbaba tevassül),-haşa-Allah'ı inkâr değildir.Ancak,mümküne fail-i hakiki nazarı ile bakmak küfürdür.¹⁷⁹

¹⁷⁸ Baş, Haydar, "Mektubat", İcmal yay, s.5 İst, 1995

¹⁷⁹ Baş, Haydar, "Mektubat", İcmal yay, s.6. İst, 1995

Sulemi "**Bize kendi katından bir veli ver.**"¹⁸⁰ ayetini "**Bize senden sonra gitmemizi gösterecek, bize kılavuzluk edecek bir veli ver.**" şeklinde tefsir ediyor.¹⁸¹

Bu ayete göre ancak hidayeti sahih olan sadatın yoluna giden ve onların feyizleri kendisine tesir etmiş bulunan bir insana iktida edilebilir. Böyle bir insana iktida edenin onun nazarı ve bereketi ile yükselebileceğine selamete erebilmek için sadece mürşidi görebilmenin kâfi gelmeyip onun nazarında uğramak gerektiğine işaret ediliyor.¹⁸²

Herkesçe malumdur ki Cenab-ı Hak herşeyi bir sebep ile halk etmiştir. Bu Cenab-ı Hakk'ın sünnetullahıdır. Aslında azap da nimet de Allah'tan olduğu halde cennet nimete, cehennem azaba vesiledir. Yağmura bulut vesile, yaşlılığa da zamanın vesile olması gibi. Ashab-ı kiram da peygamberimizi vesile ederek Cenab-ı Hakk'a iltica ederlerdi. Peygamberimizin vefatından sonra ise, yağmur duası için ona yakınlığından dolayı Hz. Abbas'ı (Amcası) vesile ederlerdi.¹⁸³

Anlar ile din hayat buldu tamam

Ümmete Hak anları kıldı imam

Her kim anlara ederse iktida

Anlar olmaz lütf'i halıktan cüda

Demek oluyor ki; Yine Kur'ân-ı Kerim'de Cenab-ı Hakk "Ey inananlar! Allah'tan korkun ve O'na yaklaşmaya vesile arayın."¹⁸⁴

Şimdi bu temel tespitlerden sonra, maddi sahada mümkün olanın vücut bulmasında, Allah'ı zikretmeden ve inkâr etmeden; "Dünyayı aydınlatan güneştir... Yağmuru yağdıran buluttur... Nebatı yetiştiren sudur... Zaman insanı ihtiyarlatır... Bitkiyi toprak bitirir... Meyveyi ağaç verir..." gibi cümleler kullanılması küfrü gerektirir mi? Elbetteki hayır! Zira bu hususlar 'sünnetullahıdır' (Allah'ın değişmez kanunu)¹⁸⁵ Dünyayı aydınlatmada güneşi halk eden Allah'tır. Yağmur için bulutu yaratıp hareket ettiren Allah'tır. Meyvenin zuhurunda ağacı vesile kılan Allah'tır. (cc)¹⁸⁶

¹⁸⁰ Nisa, 4/ 75.

¹⁸¹ Süleimi, *Hakaik, Varak, 35a*

¹⁸² Ateş, Süleyman, *Süleimi ve Tas.vufl tefsiri s.201 İst, 1969,*

¹⁸³ Baş, Haydar, "*İslam'da Zikir*", İcmal Yay. Sahihi Buhari, Tecridi sarif tercümesi, III, 287.

¹⁸⁴ Maide, 5/35.

¹⁸⁵ Bkz: İsrâ, 17/77; Ahzap 33/62.; Fatır 35/45; Fetih 48/23

¹⁸⁶ Baş, Haydar, "*Mektubat*", İcmal yay, s.6. İst, 1995

İşte "Peygamber Efendimizden sonra bu ulvi irşat vazifesini, İnsan-ı Kâmil dediğimiz zevat yerine getirmiştir. Kıyamete kadar bu manevi vesile böyle devam edecektir. Bu bir sünnetullahtır, adetullahtır. Yahutmurad-ı ilahidir. Yani Allah'ın kanunudur. Allah'ın kanunu ise asla tebdile uğramaz. Bunun aksini iddia etmek Allah'ın kanunu bilmemek olduğu gibi; buhal, İslam mantığının ve mahrumiyetinin de bir ifadesidir.¹⁸⁷

2.5.Züht

“Tasavvuf ve sufi kelimelerinin Kur’an’da zikredilmemiş olması, tasavvufu tartışma ortamına çekmiştir. Daha sonraları “tasavvuf ve tarikat” adını alacak olan İslâm’ın ruh hayatının önceleri zühd olarak yaşandığı bilinmektedir. Hatta denilebilir ki tasavvuf asr ı saadette züht olarak yaşanmıştır.”¹⁸⁸

Hacı Ömer Hüdai Baba takvası, züht hayatı, teslimiyeti ve Allah aşkı ile büyük bir mahviyet içindedir. Onun hayatında Rabb’ine kul olma, Resulüne itaat ve insanları kurtarma gayretinden başka amaç görülmez. Talipleri için vesile olur gönüllere.O evine gelen eşkiyayı, hırsızı, serkeşi büyük bir veli haline getirecek kadar muhteşem bir eğitici ve irşat edicidir. Bağını bozan adam, bağban olur onun dizi dibinde.

Hevay-i nefsi gönülden silip daim zikreyle

Hüdayi zakir olalâr Vislal-i Hakk’a naildir

Zühd, az olsun, çok olsun dünya malından, hoş giden şeylerden ve makamlarından –bir ölü gibi- uzak kalmaktır.¹⁸⁹ Hakikaten Hacı Ömer Hüdai Baba’nın zühdü, cömertliği, şer’i ilimlere hem bağlılığı, hem vukufiyyeti mükemmeldir. Devrinin incisidir ve Kutb’ul A’zamıdır. Resulüne olan aşkı, muhabbeti, O’ndan edindiği eğitim ve irşadı ile baktığı yeri yeşertir. Her gece evinin avlusunda devran kurulur ve ‘Hu Hu’ esmaları geceyi aydınlatırdı.

“İyilik yarışında önceliği kazanan muhacirler ve Ensar ile onlara ihsan duygusuyla uyanlardan Allah razı olmuştur.”¹⁹⁰

¹⁸⁷ Baş, Haydar, “İman ve İnsan” İcmal yay.İst 1995. s.192.

¹⁸⁸ Yılmaz, H. Kamil, *Tasavvuf Mes’eleleri*, Erkam Yay., İst. 1997, s. 23.

¹⁸⁹ Necmüddin Kübra, “*Tasavvufi Hayat*”. (Haz. Mustafa Kara), Dergah Yay. 1980 s. 47

¹⁹⁰ Tevbe, 9/100

Allah Resulü ashabı suffe ile sohbet için oturduğunda onlar kalkmadıkça kalkmazdı. Kendileriyle musafaha edecek olsa onlar ellerini çekmeden elini çekmezdi.

Hacı Ömer Hüdai Baba da, o kadar ibadet ve takva hayatında zirvedir ki geceleri Kur'ân-ı Azimüşşan'ı okumak için uykudan feragat eder, uyumamak için bir ucu kömür közündeki olan alınlığına başı değer ve ibadete böylece devam ederdi. Hatta ömrünün sonuna doğru geceleri ibadetle geçirmek için mübarek gözlerine biber sürdüğü bu yüzden kirpiklerinin döküldüğü rivayeti meşhurdur.

Can-ü dilden Hüdai'yı zikret her an
Taharetle ruz-ü şeb oku Kur'ân

2.6. Zikir

“Haberiniz olsun ki kalpler ancak Allah'ın zikriyle huzur bulur.”¹⁹¹

“Allah'ı zikredenle zikretmeyen misali ölü ile dirinin misali gibidir.”¹⁹² Hadis-i şeriflerde Peygamberimiz şöyle buyuruyor: “Cennet bahçelerini gördüğünüz zaman onlardan istifade ediniz. Cennet bahçeleri, zikir meclisleridir.”¹⁹³

Âşık-ı Hüdai olan cihan zinetin anlamaz
Hırka-i dervişi giyip zikir ile olur ferah
Âşık olan aşk ile maşukunu çok zikreder
Masivayı terk edip dildar ile olur ferah

Hakikaten Ömer Hüdai Baba önde yürüyerek arkasında müritleriyle Allah Allah zikirleriyle dergâha doğru Köşenk sokaklarında yürür, halk bu devrana katılır, herkesin gönlünde bir muhabbet ve sevgi yumağı oluşurdu. Önde ata binmiş Babası Hacı Ömer Hüdai sağında Muhammed Baba, solunda Hamza Baba arkada ikibin kadar müridi halkın sevgi gösterileri ve devrana eşliğiyle, "Hu" esmasını çeken dervişlerle esen hafif meltem rüzgârına eşlik ediyorlardı. Daha doğrusu rüzgâr onlara eşlik ediyor adeta şarkılar söylüyordu.¹⁹⁴

¹⁹¹ Rad s.13/28

¹⁹² Riyazu's-Salihin: 1463; Kütüb-i Sitte: 6/1944

¹⁹³ Tirmizi, Deâvat: 82).

¹⁹⁴ Arda, Karani, “*Aşkın Güzeli*” adlı kitabın notlarından.

**Bu dünyaya gelen canlar,
Gedai bayü sultanlar,
Turab oldu bütün onlar,
Gelin zikredelim yahu**

Hacı Muharrem Sırrı şöyle anlatır:

Bunların önündede yirmiden fazla mazhar çalan ve iki çarpane, bunların önünde yirmiden fazla teberdar(baltacı) bulunurdu. Onların önünde deŞeyh'i tarafından kendisine verilen Batın Teberi adlı namlusu bir buçuk metre uzunluğundaki teberi taşıyan biri bulunurdu. Hepsi aynı taç ve giysiyi giymiş olarak düzenli biçimde yürürdü. Ünlü Şeyh Hazretlerinin arkasından halifelerinden olgun insan, doğru sözlü güzel halli Hüseyin Visali Hazretleri sağ tarafında; Hamza Baba sol tarafında yürürdü. Bunların arkasında da 2 bini aşkın müridi hepsinin başında yeşil sarıklı, tek düze sivri külah, üstlerine de yeşil hırka giymiş olarak düzenli yürüyüşlere giderlerdi. Dört yandan koşup gelen iki üç bin ziyaretçi de bunlara katılarak aynı tek hal ve tek ses olurlardı.¹⁹⁵

Harput'tandervişleriyle beraber gelen Hüdai Baba; büyük bir sufi, büyük bir mürşitve zamanının kutbu idi.“Bir cemaat, oturup Allah'ı zikrederse mutlaka melekler etrafını sarar, Allah'ın rahmeti iner, Allah onları melekleri yanında anar.”¹⁹⁶

Hz. Allah (c.c) şöyle buyuruyor: “Muhakkak ki Allah'ı zikretmek en büyük (ibadet)tir.”¹⁹⁷Yüce Mevla'nın kulunu anmasına vesile olan ve Cenab-ı Hakk'ın kulunun duasına cevap verdiği “Buyur kulum, ne istiyorsun?” dediği büyük ihsanın, büyük lütfun adıdır; Allah'ı anmak, hatırlamak veya unutmamak veya zikir...

Ömrünün sonlarına doğru kirpiklerin kalmadığı çünkü Allah'ı zikirten uzak durmamak ve uyumamak için gözlerine pul biber sürdüğü ve bu yüzden kirpiklerinin döküldüğü rivayet edilmiştir. Öyleki alınlığını köz kömüre oturtur, beden zayıf düşünce alını kızgın demire değip uyku dağılır ve sabahlara kadar ibadet ederdi.Bu kadar ibadetin hayatında zirve olduğu Hacı Ömer Hüdai Baba, Resul-i Ekrem'in (s.a.v)masum ve günahattan arınmış olmasına rağmen ibadetten mübarek ayaklarının şişmesi ve şükreden bir kul nasıl olunur örneğini hayata geçirmeninhalidir.

“Gafiller arasında Allah'ı zikreden kimse, cephede arkadaşları kaçtığı halde

¹⁹⁵ Hacı Ömer Hüdai “*Hacı Ömer Hüdai Divanı,*” (Sad. Ateş, Süleyman)Yeni Ufuklar neş.2007, İst, s.90

¹⁹⁶ Kütübi Sitte, 1943.

¹⁹⁷ Ankebut, 45.

sebat eden gibidir.”¹⁹⁸

Etme sivaya iltifat,
Diler isen gamdan hecat,
Ver muhammed'e salâvat,
Gelin zikredelim yahu

Yine Hz. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor: “Siz Beni zikredin ki, Ben de sizi zikredeyim.”¹⁹⁹Bu hatırlayış, bu anış öyle olmalıdır ki, hayatın her halini kapsamalı, tefekkür ile kıymet bulmalı, vehim ve şüpheyeye yer bırakılmamalıdır.²⁰⁰

Yüce Allah (c.c.), “Onlar ki ayakta iken de, otururken de, yanları üzerine yatarken de Allah Teâlâ'yı zikrederler ve göklerin ve yerin yaradılışı hakkında tefekkürde bulunurlar”²⁰¹buyuruyor.

Mutluluğun reçetesidir Hakk'ı zikir:

“Haberiniz olsun ki kalpler ancak Allah'ın zikriyle huzur bulur.”²⁰²

Meyil verme bu dünyaya
Ayal evlat ahibbaya,
Düşersin sonra cezaya,
Gelin zikredelim yahu.

Kur'ân'da 256 ayette geçen ve en büyük ibadet olan zikir: Namazda, Kur'ân'da, oruçta, hac ibadetinde vesair tüm ibadetlerde bu büyük ibadeti Cenab-ı Hakk adeta bütün ibadetlerin içerisine, içeriğine gizlemiştir. Kulları bunu tatbik ettiği halde Cenab-ı Hakk bu büyük ibadeti hususiyetle de her Müslümana farz kılmıştır. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de, “Kim Rabb'ine zikirden yüz çevirirse, Rabb'i onu gittikçe artan bir azaba uğratar.”²⁰³“Kim Allah'ı anmaktan yüz çevirirse, Biz ona bir şeytan musallat ederiz. Artık o şeytan her zaman onunla beraberdir.”²⁰⁴buyrulmuştur.

¹⁹⁸Ramuz, 285/4.

¹⁹⁹Bakara s. 2/152.

²⁰⁰Baş, Haydar ” *İslamda Zikir*”, icmal yay. İst.2000

²⁰¹Âl-i İmran s, 3/191

²⁰²Rad s.13/28

²⁰³Cin s. 72/17

²⁰⁴Zuhruf, 43/36

Hüdai eyledi pendî,
 Çözüle kalblerin bendî,
 Huzuru kalble efendî,
 Gelin zikredelim yahu.

Ve insanoğlunu üç hal üzere (ayakta, oturma ve yatma) yaratan Rabb’imiz, hangi halde olunursa olunsun Kendisini zikretmeyi emretmiştir:

Kur’ân’da, “Artık namazı bitirince ayakta iken, otururken ve yanınız üzerine yatarken Allah’ı zikredin”²⁰⁵ buyruluyor. İbn-i Abbas bu ayetin tefsirinde şöyle diyor: “Gece ve gündüzde, kara ve denizde, yolculukta ve evinizde, zenginlik ve fakirlikte hastalık ve sağlıkta, gizli ve açık olarak Allah’ı anın.” Hz. Aişe annemiz Ahmet bin Hanbel’den gelen bir rivayetle şöyle diyor: “Bizler namazın bittiğini yükselen zikir seslerinden anlardık ve buna göre hazırlık yapardık.”

Burada dikkat edilecek husus, namazdan sonra hususiyetle bizzat Allah Resulünün tatbikidir. Çünkü İslami ilimler içerisinde tatbikatı olmayan hiçbir cüz yoktur.²⁰⁶ Kurtuluşun müjdesidir zikrullah:

“Allah’ı çok zikrediniz ki kurtuluşa erişesiniz.”²⁰⁷

Bilimin, ilmin, bilgeliğin okulu adeta ekolu olmuştur zikir ehli:

“Eğer bilmiyorsanız, zikir ehline sorun.”²⁰⁸

“Öyle erler vardır ki onları ne bir ticaret ne de bir alışveriş Allah’ı zikretmekten, namazı hakkıyla kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoyar. Onlar kalplerle gözlerin döneceği günden korkarlar.”²⁰⁹

Ebu Derda anlatıyor: “Peygamberimiz, ‘Amellerinizin en hayırlısını, Allah katında en değerlisini, derecelerinizi en çok yükseltecek olanını, altın ve gümüş vermekten daha hayırlı olanını, hatta düşman karşısında savaşıp öldürmekten ve ölmekten daha hayırlısını size bildireyim mi?’ dedi.

Ashab, ‘Bildir, ya Resûlallah’ dedi.

Efendimiz (s.a.a.), ‘Sürekli olarak Allah’ı anmaktır’ buyurdu.”

İnsan suresi 25. ayette Cenab-ı Hak, sabah akşam O’nu anmayı emrediyor “Ve Rabb’in ismini sabahleyin ve akşamleyin zikret.” buyuruyor.

²⁰⁵ Nisa, 103

²⁰⁶ Baş, Haydar İslam’da Zikir, icmal yay. İst.2000

²⁰⁷ Cuma, 10

²⁰⁸ Nahl, 43; Enbiya, 7.

²⁰⁹ Nur, 37.

Muaz b. Cebel diyor ki: “Cennete girenlerin tek bir hasreti olur, o da dünyada iken Allah’ı anmaksızın geçen vakitleridir.”

Kütüb-i Sitte’de, Peygamberimizin günde en az 100 defa “Estağfirullah” dediği, bunun üzerine Hz. Aişe annemizin Efendimize hiç günahının olmadığını hatırlatması üzerine, “Ya Aişe, şükreden bir kul olmayayım mı?” dediği kaydedilmiştir.

Yüce Allah şöyle buyuruyor: “Allah ve melekleri Peygamber’e hep salât ederler. Ey iman edenler! Siz de O’na çokça salât edin ve tam bir içtenlikle selâm verin.”²¹⁰

Hz. Peygamber, “Yâ Hafsa, çok sözden sakın. Zira zikrullahsız çok söz kalbi öldürür ve Allah’ı çok zikreden söz de kalbi ihya eder.” buyurmuştur.²¹¹

Yine, “Sizden biri, ailesi ile beraber olunca ‘Bismillah’ derse ve ‘Şeytanı bizden uzaklaştır.’ derse, ondan olan çocuğa şeytan zarar vermez.” buyurmuştur.

Zikre meşgul ol sen heran,
Kalbe dola nuru iman,
Zikri hüda et her zaman
Gelin zikredelim yahu.

Kur’ân okumak zikirdir. Kur’ân, kendini okuyan için şefaathçi olacaktır. Peygamber (s.a.s.) şöyle der: “Kıyamet günü Kur’ân, rengi uçuk bir adam gibi gelir, okuyana, ‘Seni gece uykusuz, gündüz susuz bırakan benim’ der.”²¹²

Şükür, zikirdir. Cenab-ı Allah, bir kutsi hadiste şöyle buyurur. “Beni zikrettikçe şükürdesin, unuttukça küfürdesin.”²¹³ Yani günah tasın.

İstiğfar etmek zikirdir. Allah Resulü şöyle buyurur: “Kim amel defterinin kendisini sevindirmesini isterse, istiğfarı çok etsin.”²¹⁴ “Ben günde yüz kere Allah’a istiğfar ediyorum.”²¹⁵

Peygambere salât ve selâm bir zikirdir. Kur’ân’da; “Allah ve melekleri peygambere çok salâvat getirirler. Ey mü’minler, siz de O’na salâvat getirin ve tam bir teslimiyetle selâm verin.”²¹⁶ buyrulmuştur.

²¹⁰ Ahzab, 33/56.

²¹¹ Ramuz: 496/11.

²¹² K. Sitte: 17/504.

²¹³ Ramuz: 327/4.

²¹⁴ Ramuz: 396/14.

²¹⁵ K. Sitte: 17/512.

²¹⁶ Ahzab: 56.

“Lâilâhe illâllah” demek zikrin en efdalidir.

Efendimiz (s.a.a.) Hz. Ali’yi (a.s.) dizleri üzerine oturarak ve bizzat kendileri uygulayarak Hz. Ali’ye “Lâ ilâhe illâllah” demeyi öğretmiştir. **“Ya Ali, gözlerini kapat ve ben üç kere Lâ ilâhe illâllah diyeyim, benden işit sonra üç kere Lâ ilâhe illâllahde, ben işiteyim.”**²¹⁷ O halde mutluluğun reçetesini Allah emretmiş, Efendimiz uygulamış ve İmam Ali’ye bizzat uygulatmıştır. İşte Hacı Ömer Hüdai Baba’nın hayat tarzı, yaşam şekli Allah’ı zikir üzerine kuruludur. Namaz kıraatiyle rükû ve secdesiyle, tekbiriyle, duasıyla her anı zikirdir. Hac yine tekbiriyle, telbiyeleriyle zaten zikirdir. Hac bedeninin ve malın, zekât ise malın zikridir. *Bu zikir tasnifi ve dersi Pir Abdulkadir Geylânî’den gelen bu öğretisi, Hacı Ömer Hüdai Baba’nın hayatında vücut bulur.*

Daha önce de değindiğimiz gibi henüz askerken büyük sahabelerin dahi yapabileceği duası gibi Hz. Allah, (c.c.) sık sık şöyle dua ederdi. **“Ey ulu Rabb’im! senin merhametin sonsuz deryadır. Şu uyuyan kullarının hüznü ve kederlerini bertaraf eyle. Onların hüznü ve kederlerini ben mücrim kuluna kerem kıl. Ey Âlemlerin Rabb’i olan Allah’ım! Onları ve cümle kullarını cevr ü cefadan uzak eyle. Kulların her iki dünyanın iyiliklerini ve güzelliklerini lütuf ve ihsan eyle. İki cihanda zevkü ve sefalar içinde yaşamalarını nasip eyle.”**²¹⁸

2.7. Manevi Terbiye

Birgün Harput’ta **Beyzade Hazretleri’ne “Köğenk”**te Hacı Ömer Hüdai Baba diye birinin Kadirilik üzerine dergâh açtığını, birçok insanı etrafına toplayarak zikir yaptıklarını söylerler. Bunun üzerine Beyzade Hazretleri dini konuda kırk soru yazarak cevaplaması için Hacı Ömer Hüdai Baba’ya yollar. Beyzade Hazretleri Harput ve çevresinde dini yönden otoriter ve âlim bir zattır. Sorular Ömer Hüdai Baba dergâhında cevaplanarak geri gelir. Beyzade Hazretleri bununla da yetinmez ve bu sefer der ki; “Önümüzdeki Cuma’ya Sara Hatun’a (Harput’taki Cami) gelsinler onların bir devranını göreyim.” Hacı Ömer Hüdai Baba gelmez ama ihvanlarını Harput’a yollar. Bunları halk da merak etmektedir. Bir grup ihvan önde tarikat sancakları arkalarında ve müritler ellerinde elvaneler, çarpaneler, kudümler Harput halkına bir geçit töreni yaparlar. Cuma namazı kılındıktan sonra cami içinde bir zikir sergilenir. Beyzade bunları sonuna kadar izler. Zikirden sonra ihvanlarına başına gelen Muhammed Baba’ya, “Ömer Baba’ya

²¹⁷ Taberani ve Bezzar, ‘hasen bir senetle’

²¹⁸ Ayten, Yunus, "Hacı Ömer Hüdai Baba'nın Hayatı", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX,269.

selamımı götürün.” der.²¹⁹ Dua taleplerinde bulunurlar.

Bu vesileyle günlerden bir gün Müftü Efendi, Hüdai Baba’yı uyarmak, güya onu irşat etmek maksadıyla şehre davet etti. Baba Hazretleri şehre vasıl olup müftünün evine gider. Bakar ki Müftü namaz kılıyor selam verip bir köşeye oturur. Müftü Efendi namazı bitirdikten sonra Hüdai Baba’ya dönüp:

-Siz kimsiniz diye sorar?

Hüdai Baba da:

-Ben sizin dümbelekçi dediğiniz Şeyh'im.

Müftü:

-Namaz kılan adama ancak senin gibi biri selam verir, diye hakarete yeltenince Hazreti Şeyh, müftüye cevap verir:

-Müftü Efendi sürü otlatıp, koyunları saymak namaz mıdır?

Namazda iken koyunlarını hatırlıdan geçiren Müftü, yaptığı kusurdan müteessir olarak af diler, Hazret-i Şeyh'e hürmette bulunur.

Hüdai Baba Hazretleri İmam Bedrettin Efendiyi getirterek aralarında şöyle bir vazife taksiminde bulunur:

-İmam Efendi, sen hoca ve müezzinlerle, okumuş yazmış olanlarla ilgilen. Onların dilinden sen anlarsın. Eşraftan olan zenginlerle, varlıklı ve mevki sahipleriyle de bu efendi meşgul olsun. Onları da ancak bu irşateder. Bize de Ümmet-i Muhammed'in fakir ve günahkârları, harp gazileri, kalender meşrep olanları kalsın. Onlarla da biz uğraşalım. Hakikaten de Hüdai Baba Hazretlerinin halife ve müritlerinin kahir ekseriyeti zikredilen insanlardan müteşekkildi. Hatta o devirde Elazığ ve çevresinde Hamza namıyla meşhur ve halkın fevkalade korktuğu bir eşkıya vardır ki, ilginç bir hadiseden sonra Hüdai Baba Hazretlerine intisap etmiş ve onun seçkin halifelerinden olmak şerefini kazanmıştır.²²⁰

Bundan sonra manevi makamını tanıyan Beyzade Efendi büyük bir tazim ve sevgi içinde bulunur. Hacı Ömer Hüdai Baba, Harput Müftüsü Beyzade Efendiyi ve İmam Efendi'yi (Osman Bedreddin Erzurum) çağırarak İslam'ın anlatılması ve kulların irşadı hususunda diğer bir rivayette şöyle bir vazife taksiminde bulunur. Der ki: "İmam Efendi, eşraftan olan zenginlerle, varlıklı ve mevki sahipleriyle ilgilen. Müftü Efendi, hoca ve müezzinlerle, okumuş yazmış olanlarla uğraşsın. Onları da bu irşat eder. Bize

²¹⁹ Aydoğmuş, , Gürkan *Harput Kültünde Din Alimleri* Manas Yay,S. Elazığ, s.206

²²⁰ Korkmaz, H.Hüseyin. "*Altın Zincir*", s.426

de ümmet-i Muhammed'in fakir ve günahkârları, harp gazileri, kalender meşrep olanları kalsın. Onların irşadıyla da biz uğraşalım." ²²¹

Beyzade Efendi Harput'ta âlim, mutasavvıf ve sohbetleriyle meşhur aynı zaman da Harput Müftülüğü yapmış büyük bir zattır.

Hacı Ömer Hüdai Baba (v.1905), halifesi, büyük dost ve kutup olan **Hacı Muhammed Baba** (v.1929)**Beyzade Efendi** (v.1904), **İmam Efendi (Osman Bedreddin)** (v.1924), **Seyyid Ahmet El-Hüseyni**(Çapakçuri)(v.1921), **Harputlu İshak Efendi** (v.1891) **Hacı Tefvik Efendi** (1930) **Hacı Muharrem Sırrı Efendi** ve kendi yetiştirdiği birçok talebesi ile buâlim ve arif olan zatlarla aynı dönemde aynı beldeyi paylaşmışlardır.

Kut'bul Aktab olan Seyyit Ahmet-el Hüseyni (Çapakçuri) de (v. 1921), genellikle manen kendisini gizlemiş, sadece gönül dostları ve sevenlerine tasavvufi terbiyenin özelliklerini öğretmiştir.Fakat "Dost dostun kokusunu tanır." deyimi gibi bu dönemde yaşamış olan birçok Allah dostu ile de bu gönül ilişkisi içerisine girmiştir. Yine, Hoca Hayriye Arda Hanım'dan rivayetle: Bir gün Beyzade Efendi rüyasında 3 kişi görür. Gördüğü 2 kişi sağına ve soluna oturur. Bunlar Cebrail(as) ve Mikail(as)'dır. Ama diğer kişi tanımaz ve ürperir. Bu heyecanla uykudan uyanır. "Hayırdır inşallah!" diyerek adet olduğu üzere sohbetine gider ve sohbet ederken arkada oturan zat dikkatini çeker. Sohbet dağılır ama o zat yerinden ayrılmamıştır. Daha sonra Beyzade Efendi'ye hitaben "Rüyan mübarek olsun." der. Hayret içinde kalan Beyzade Efendi rüyasını bildiğini ima eden bu zata rüyasını anlatmasını ister ve rüyayı aynen anlatır. Beyzade Efendi 3.kişinin kim olduğunu da sorunca "Sen tanımadın ki ben söyleyeyim." der. O güne kadar manevi derinliklerini bilemediği Seyyid Ahmet-el Hüseyni (Çapakçuri) Efendilerine hayran ve hayret içinde kalan Beyzade Efendi; talebelerine, maddi sıkıntısı içinde olan Seyyid Ahmet-el Hüseyni(Çapakçuri)Efendileriye maddi yardımda bulunmalarını, onun sohbetlerinden hep beraber faydalanmalarını da tembih eder. O günden sonra bu büyük Allah dostları arasında kadim bir dostluk ve sevda boyutu yaşanır.²²²

Birgün Harput Müftüsü Beyzade Hacı Ali Efendi, hizmetçisine şu emri verdi. "Şimdi ben yatacağım, sakın kimseyi içeriye bırakma." Sonra dairesine gidip yattı. O esnada Hacı Ömer Hüdai Baba, Müftü efendiyi ziyarete geldi. Hizmetçi Hacı Ömer

²²¹ Kıvık, Fatih, Lisans tezi, "Beyzade Efendi'nin Hayatı ve Risaleleri", Kayseri, 1999.

²²² Arda, Karani "Erciyes Üniv. Lisan tezi. "Seyyid Ahmet el-Hüseyni (Çapakçuri) nin Hayatı, Dini Kişiliği ve İrşad Mektupları" Kayseri, 2000, s. 27

Hüdaî Babaya hitaben, "İçeri girmek yasaktır. Hazret böyle emreyledi" dedi. Hacı Ömer Hüdaî Hazretleri, "Bize yasak değildir." diyerek Müftünün yatmış olduğu odaya girdi. Aynı anda Beyzade Hacı Ali Efendi, rüyasında büyük bir sürüye çobanlık yaptığını görmekteydi. Hacı Ömer Hüdaî Baba, elindeki asasının ucunu hafifçe müftüye dokundurdu. "Kalk, çoban kalk!" dedi. Müftü hemen uyandı, birbirleriyle musafaha yaptılar ve sohbeta koyuldular.²²³

Hacı Ömer Hüdaî Baba'yı büyük bir gönül mimarı, insan mimarı, büyük bir coğrafyanın mimarı yönleriyle tanırken, **Harput'tan Medine'ye, Erzurum'dan Arapgir'e, Mekke'den Elaziz'e, Erzincan'dan Merv'e** yetiştirdiği halifeleri tüm Anadolu'yu neredeyse sarmış ve hatta dışına dahi taşımıştır.

Seksen - doksan binden fazla mürid²²⁴ yüzbinlerce talebe ve yüzlerce halife yetiştirmiştir. Çok geniş bir coğrafyayı etkilemiş ve Anadolu'nun mayasını yoğurmuştur.

Ve yine manevi sahada nasıl Hoca Ahmet Yesevi talebeleriyle Anadolu'nun Müslümanlaşmasını sağlamış ise; dağılan devletin tabasının Müslüman kalmasını sağlaması yönüyle de Hacı Ömer Hüdaî, Anadolu'yu ilmek ilmek öreterek adeta yeniden imar etmiştir. Ve yine yüzbinleri geçen müridanı ve yüzlerce halifesi tıpkı Hoca Ahmet Yesevi'nin alperenleri gibi 20.yüzyılda ve dahi günümüzde tüm Anadolu'ya mühürlerini vurmuşlardır.

Hacı Ömer Hüdaî Hazretleritekkenin önünde tümseklik teşkil eden toprağı oradan başka bir yere atmalarını emreder. İhvanlar toprağı atmaya başlarlar. Ama kendi kendilerine toprağın burada durması ile atılması arasında ne fark var diye düşünürler. Bu toprak atanlar arasında Hacı Muhammed Baba da varmış. O anda Hacı Muhammed Baba'nın manen keşfi açılır. Bakar ki, atılan bu topraklar, dağlar, tepeler aşırıp uzayıp gidiyor. Habeşistan'da cihat eden Müslümanlara siper oluyor. Bunu keşfeden Hacı Muhammed Baba, Hacı Ömer Hüdaî Baba Hazretlerinin bu toprağı attırmaktaki sırrına vakıf olur. Ve ihvanlara Muhammed Baba'yı neden çok sevdiğini izhar eder.²²⁵ Öyle ki bir velinin tasarrufu; vatan müdafaasına Anadolu'yu aşan boyutlarda Habeşistan'a kadar uzanır.

Divanıyla, risalesiyle, vasiyetnamesiyle, Tecelli ve ezkar anlayışıyla, Ehl-i Beyt yolu tasavvufî hayatıyla, usul, zikir ve devranıyla, Kadirilik yolu esaslarıyla taliplerini

²²³ Albayrak, Mehmet. "Halisa ve seçkinleri" s.16

²²⁴ Ateş, Süleyman, Hacı Ömer Hüdaî "Hacı Ömer Hüdaî Divanı," Yeni Ufuklar neş.2007, İst, s.82.

²²⁵ Bkz. Albayrak, Mehmet. "Halisa ve seçkinleri" s.13

irşat eden Hacı Ömer Hüdai, Anadolu'nun Hoca Ahmet Yesevi'den kalan mimarlarının 20.yy'a taşınan, günümüze ve geleceğe uzanan üstadıdır.

Ömrünün büyük bir kısmını Sultan II. Abdulhamid döneminde yaşamış olan Ömer Hüdai Baba, nasıl ki Sultan II. Abdulhamid'in yapmış olduğu Ehl-i Beyt'ehizmetlerle ve ince siyasetiyle Devlet-i Aliye'nin ömrünü uzatarak bu yeni devlete zemin hazırlamış ise eğitim ve irşat açısından Resulüne ve soyundan geldiği bu temiz nesle yaptığı hizmetlede Hacı Ömer Hüdai bu yeni devlete manevi zemin hazırlamıştır. Osmanlı'nın son döneminde yeni devletin yeni velilerini yetiştirerek adeta yeni devletin manevi mimarlarının amiri olmuştur. Kurulacak Türkiye Cumhuriyeti'nin temel kadrolarını yetiştirmiştir. Yaşadığı dönem göz önüne alınırsa ayrıca yetiştirdiği halifeler ve etki alanı düşünülürse dediğimiz nokta daha iyi anlaşılacaktır. Çünkü o dönem Anadolu'da cehri zikrin unutturulmaya çalışılıp Kadirilik ve Bektaşilik akımlarının yerine sahte sofilerin monte edilmeye çalışıldığı ilk dönemdir. Özellikle bu ham ve softa olan sufi kimlikli kişiler, Anadolu'nun az sonra işgali sırasındaki yıllarda maalesef İngiliz muhipleri derneklerini kurmuş, Amerikan mandasını istemiş, Ermeni çetelerine alet olmuş, ayaklanmalara katılmış, devlete isyan etmiş, halkın direncini kırarak onlara destek olmuşlardır. Böylece masum halkın vicdanı karartılmıştır.

Oysa Hacı Ömer Hüdai Baba, zemin olarak yetiştirdiği halifeler ile Ehl-i Beyt'in nurunu ve ihyasını güçlendirmiş; devranı, zikir ve yolu ile halkın irşadı ve birliği adına büyük bir hizmet vermiştir. Yetiştirmiş olduğu yüzbinlerce talebesi yeni kurulacak devletin bazen devlet ricalinde, bazen köylüsünde, köyünde, bazen dağında, bazen siperinde, bazen mağaradaki irşadıyla, bazen şehadetiyle toprağında, bazende duasında vatana hizmet bulunur. ***Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temelleri bu sayede şekillendirmiştir.***

Aynı soyun boyları olan Hacı Ömer Hüdai Baba, seyitltr. Hacı Muhammed Baba da seyyitdir. Arabistan, Türkiye, İran, Hindistan, Yemen, Afganistan ve dahi dünyanın her yerinde Türk, Arap, Farsi, Kürt veya Çerkez seyitler vardır ve de var olmaya devam edeceklerdir. Çünkü Ehl-i Beyt'in İmamları ve çocukları dünyanın her bölgesine gidip yerleşmişler ve oralara İslam'ı anlatmışlar, yaşamışlar ve taşımışlardır. Oralarda evlenmişler ve oralı olmuşlardır. Hacı Bektaş-ı Veli, Abdal Musa, Abdulkadir Geylâni ve onun evlatları gibi.

Evet, Ömer Hüdai baba bu milletin hamurkâridir. Ve bu milletin ve memleketin mamurudur.

Genelde bütün bir devlete, özelde ise Harput eyaletinin ovaya taşınmasıyla yeni şehir olan "Mamurat-ül Aziz" in yani **Elaziz'in de manevi mimarıdır**. Yedi bin yıllık kültür ve tarihi olan Harput sarp kayalıkların olduğu bir eyalet şehri konumunda iken o yıllarda nüfus yönünden kalabalıklaşan halk Harput'a sığmayınca 4 km önündeki toprağı bereketli yeşil ovaya inmeye başlamıştı. Devlet-i Aliyyenin de savaşlarıyla iyice fakirleşen halk; "Mesire" yeri de denilen ekip biçtikleri bu yöreyi evvela Sultan Abdülaziz, idare ve kamu binalarını taşıyarak halkı teşvik etmiş ve mamur etmiştir. İşte Hacı Ömer Hüdai Baba, ovaya fakrî sefaletle göçen bu halkı irşat emiş; hırsızını, arsızını, ayyaşını kâmil mümin kullar haline gelmesini sağlamıştır. Plansız ve programsız bir göçtür bu. Öyleki halk fakirlikten Harput'taki evlerini, pencerelerini, kapılarını sökerek oadaki evlerini yapmaya çalışmışlardır. Bu biçare insanların sığınağı, mürebbsi "İslam'ın İlk Öğretmeni Musab bin Ümeyr" gibi Hacı Ömer Hüdai Baba'dır. **Mesire Harputlular için Medine** olmuştur. Ve Harput da bu ovanın Hira'sı konumundadır.

İnsanları kucaklamak, onları adeta yeniden imar etmek peygamberi bir usüldür ve ancak bu usül ve metot, tıpkı ahabın kendi içindeki hicreti gibi ancak peygamberi bir nefes ve nazarla izah edilebilir.

2.8. Tasarruf

Anadolu'nun yetiştirdiği tasavvuf büyüklerinden olan bu kutsal gönüllü veli, *"İhtiyacı olup da bizden yardım istemeyenin bir yüzü kara, istendiğinde eğer biz yardımına yetişmezsek bizim iki yüzümüz kara olsun, biz hayatımızda kındaki kılıç gibi, mematımızda kından çıkmış kılıç gibiyiz"* buyurarak olan yüce tasarruflarını izhar buyurmuşlardır.²²⁶ Böyle büyük bir tasarrufun iddiası, halen taliplerinin yardımına koşmasıyla sabittir. Ve bu tasarruflar tarih boyunca çok az veliye nasip olmuştur. Ve çok nadirinin izharı bu manada mevcuttur.

Dünyadan el çekmekte, Hakka muhtaç olmakta, her şeyden soyulup yalnız Hakkile kalmakta ve Hakk'tan başka bir varlık görmemekte zamanın biricigi idi. Beşeriliğini yok bilmede ve sadece Hakk'ın varlığını görmede, Hakk'tan başka varlık tanımamakta döneminin teki idi. O kadar yüksek vasıflara ve manevi hallere sahipti ki daima Hakk'ın huzurunda bulunur ve sürekli Hakk aşkıyla sarhoş görünürdü. Ne kadar kendilerinin sohbetinde bulunmuşsam ve ne kadar habersiz olarak kendilerini ansızın

²²⁶Korkmaz, H. Hüseyin. "Altın Zincir," s.432

ziyaret etmişsem der Hacı Muharrem Hilmi Efendi o sultanı murakabe halinde bulmuş, sonsuz feyizleriyle sarhoş olarak hayret içinde kalmışımdır.²²⁷

Daha talebeliğinin ilk yıllarında İki yıl kadar zikir ve vird ile meşgul olmuş, yedi yıl kadar Anadolu'yu dolaşmış dağlarda ot ile beslenmiş, münzevi bir hayat sürmüş Yüce Allah'ın hususi tasarruflarına ulaşmıştır. Geceleri uyumamak için gözlerine biber sürer ya da kızgın demiri alınlığını yaparak uyumamak ve Sevgilisiyle bir an daha fazla kalabilmek için sabahlara kadar ibadetle geçiren çok büyük bir velidir. Bu yaşam şekli ve haliyle ilk dönem sufilerinin pek azının ulaştığı takva bir hayata ve makama sahiptir.

Mehtaplı bir yaz gecesi Hacı Ömer Hüdai Hz.leri yanında bulunan yüzlerce müridanı ile beraber Sivrice'den Köğenk'e dönerken, ağaçlık bir mevkide karşlarına kocaman iki ayı çıktı. Hayvanlar korkunç yürüyüşleriyle Şeyh'e doğru yaklaştılar. Bunun üzerine müridlerden bir kaçı "Baba Efendi'" dediler. "Olmaya ki, bu yabancı hayvanların zatiâlinize zararları dokunabilir. Gidip ikisini de öldürelim mi?" dediler. Ömer Hüdai Hz.leri güldü. "Hayır, birşey yapmayınız, koca oğlanlar gelsinler de biraz zikrullah çekelim." dedi. Nihayet hayvanlar geldiler, arka ayakları üzerine ayağa kalktılar, biri Şeyh'in sağ tarafına, diğeri sol tarafına geçerek pençeleriyle Hacı Ömer Hüdai Hz.lerinin ellerini tuttular, başladılar "Hu" ismi şerifini zikretmeye.

Aynı anda orada hazır bulunan cemaat efendilerinin ve iki ayının etrafında büyükçe bir halka kurdular ve bu suretle onlarla zikrullahı iştirak ettiler. Takriben aradan bir saat geçti, Hacı Ömer Huda Hz.leri zikri şerife son verip ellerini ayıların pençelerinden çekince hayvanlar, baygın bir halde boylu boyunca yere serildiler. Şeyh ayılara baktı, "Kardeşler, sizler biraz uyuyunuz, sabah olmadan uyanırsınız." söyledi ve yoluna devam etti.²²⁸

Hacı Ömer Hüdai Baba Hazretleri bir duvarı ağaçlarla kapatmak ister. Ağaçları kesip getirirler. Sonra bir bakarlar ki, ağaçlar kısa, duvardan duvara yetişmiyor. Vakit akşam olmuş. Hacı Ömer Hüdai Hazretlerini müritlerini, "Bırakınız, yarın örteriz." der. Müritleri merak ederler, ağaçlar kısa, mesafe uzun, sabah olur, aynı ağaçları döşerler. Bakarlar ki, akşam kısa gelen ağaçlar, ertesi günistenilen uzunluktadır ve binayı döşerler. Müritler, Hacı Ömer Hüdai Baba'nın himmeti ile kuru ağaçların sanki canlanıp uzamış olduğunu görürler.²²⁹

²²⁷ Ateş, S. "Hacı Ömer Hüdai Hacı Ömer Hüdai Divanı," Yeni Ufuklar neş.2007, İst, s.81

²²⁸ Albayrak, Mehmet. "Halisa ve seçkinleri" s.15

²²⁹ Kaynak kişi: Celal Mısır Hoca Efendinin Notlarındanve Bkz.Albayrak, Mehmet. "Halisa ve seçkinleri" s.14

Hacı Ömer Hüdai Hz.leri çokça keramet gösterdiği halde, "Biz kerameti köpeklere dağıtmışız." diye buyurdu. Çevresinde bulunan hırsız, eşkıya, şehvetperest ve benzeri gibi insanların cümlesini feyizli nasihatleri sayesinde ıslah etti.

Hacı Ömer Hüdai Baba Hz.lerinin yanına, sohbetine Hızır Aleyhisselamın geldiği haberi söylenirmiş. Bir gün dervişler: "Efendim bizi Hızır aleyhisselamla bir görüştür." diye rica da bulunmuşlar. Aradan zaman geçer, Hacı Ömer Hüdai Baba Hz.leri müridleri ile sohbet ederken içeriye biri girer, selâm verir. "Aşağı şehirden geliyorum" der. Ömer Hüdai Baba Hz.lerine hitaben, "Sana filancının selâmı var, şunu da yesinler diye gönderdi" diyerek elindeki bohçayı açtı, içinde ekmek, taze pişmiş daha buharlanıyor, etli pilav var. Gelen zat o zatın selamını ve hediyesini verdikten sonra çekilip gitti. Hacı Ömer Hüdai Baba Hz.leri müridlerine, "İşte bu Hızır idi. Hiç biriniz düşünüp akıl edemediniz ki, aşağı şehirden yani Eski Malatya'dan buraya pişmiş daha soğumamış, buharı üzerinde bir pilav nasıl gelir? Düşünemediniz bu nasıl olur diye? O ancak Hızır'ın marafetiyle olur" der.²³⁰

Özetle: meleklik sıfatlarını kazandığından akıl üstü, insanın kavrayamayacağı bazı haller oluşur idi ki görenleri hayret içinde bırakırdı. Çünkü kutsal sıfatları o kadar arılık ve inceliğe ulaşmıştı ki âşıkları o kutsal sıfatlı zatı şerefli bir cisim, nurdan cisimlenmiş bir ruhsal latif bir kişi görürdü. Zamanın insanları grup grup devletlinin ziyaretlerine gelir ve onun velilik kadehinden bir yudum olsun içmeye koşar, hatta gayrimüslimler bile o hakikat çeşmesinden içmek isterlerdi. Böyle olağanüstü halleri görüldükçe ünü ve veliliğinin özellikleri yayıldıkça her gün büyük bir topluluk gelir ve bunların içinde nice kimseler çalışarak Hakk'a kavuşur ve tam övünçle duyulurdu. Bu manevi zevki tadıp duydukça okyanus gibi manevi feyizler coşarak müritlerin sayısı seksen- doksan bini geçmiş ve ilahi zikirler ve sonsuz feyizler o kadar yayılmıştı ki nereden geçse bir zikir sesi duyulur ve bir nispet kokusu koklanır idi.²³¹

²³⁰ Albayrak, Mehmet. "Halisa ve Seçkinleri" Ss13,14.

²³¹ Ateş, Süleyman, Hacı Ömer Hüdai "Hacı Ömer Hüdai Divanı", Yeni Ufuklar neş.2007, İst, s.82

2.9. Divan-İhüda-i

2.9.1. Divan-i Hüda-i den Seçmeler

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

**Besmele ile bed ettim iptida
Et inayet bize ey Bari Hüda**

Önce besmele ile başladım
Bize yardım et ey Rabb'im

**Senin isminle her iş olur tamam
Böyle itikad etmişiz has-u am**

Her iş tamam olur senin adınla
Tüm halk ve âlimler bu inançta

**Hamd-ü bi had sana olsun ey Hüda
Kılma bizi senin lütfundan cüda**

Ey Rabb'im sonsuz hamdolsun sana
Nolur lütfundan uzak tutma

**Hem salât olsun Resulüne tamam
Kıl şefi' bize aynı yevme'l-kıyam**

Peygamberimize sonsuz salât-ü selam
Onu kıyamet de şefaâtçi kıl tamam

**Dahi olsun aline ve ashabına
Cümle etbana ve ahabına**

Peygamberimizin Ehl-i Beyt'ine,
ashabına
Sonra gelen nesline ve tüm dostuna

**Anlar ile din hayat buldu tamam
Ümmete Hak anları kıldı imam**

Din onlar ile hayat buldu, tamam oldu
Allah onları ümmete imam kıldı

**Her kim anlara ederse iktida
Anlar olmaz lütf'i halıktan cüda**

Kim Onlara olursa uyan,
Yaratıcının lütfundan olmaz yoksun

**Çün Muhammed bu dinin serveridir
Dinde bubekr de yar-i Ğarıdır**

Hz.Muhammed bu dinin serveri,
Ebubekir de onun mağaradaki seveni

**Bil Ömer'dir bu dini ilan eden
Oldu Osman da Kur'ân'ı cem eden**

Dini ilan eden Ömer'dir.
Osman da Kur'ân'ı cem edendir

**Her bir ilmin kapusu oldu Ali
Baki ashab-ı kiram oldu veli**

Her ilmin kapısıdır Ali .
Daima sahabilere oldu veli

**Cümlesinden razı olsun ol muin
Rahmetullahi aleyhim ecmain**

Yardımcımız Allah, hepsinden razı olsun,
Allah'ın rahmeti üzerlerine dolsun

**Kıl cemalinle müşerref ya Samed
Dilerim lütfeyleyesin ya Ahad**

Ey Samed, cemalini görmekle şereflendir
Ey tek ve bir olan Allahım, beni lütuflandır.

**Cümle ihvanımla ya Rab şadı kıl
Affedip isyanımızı azadı kıl**

YaRab kardeşlerimle birlikte bizi sevinçli
kıl
İsyanımızı bağışlayıp cehennemden azad
kıl

**Eyle cümlemize lütfunla Tevfik
Tevfikın her hususta ola refik**

Lütfunla hepimizi başarılı eyle;
Her konuda bize başarıyı dost eyle

Et tevbe cürme iptida
Sana gele buy-i Huda

Önce günahına et ki tevbe
Rabb'in sana kokusu gele

Gel sükut iyle siyam et
Zikri Huda'ya kıyam et

Ayrılma O'nun huzurundan
Gelmez mi bakalım sana feyzi nurundan

Olma huzurundan cüda
Gelmez mi gör feyz-i Huda

Susma orucu tut veya susarak oruç tut;
Hakkı zikre çalış kıyam et

Her an huzurda devam et
Gelmez mi gör feyz-i Huda

Devam et Onun huzurunda
Gelmez mi bakalım feyzi nurundan

Küşadet kalbin bendini
Ko bu dünyanın cengini

Kalbinin bağını çöz
Gelmez mi bakalım feyzi nurundan

Bağla sivadan kendini
Gelmez mi gör feyz-i Huda

Dünya kavgasını bırak kendini
Allah'ın gayrısından bağla halini

Tarik-ı Hak'ta kim gider
Feyz-i Hudayı celbeder

Giderse herkim Hak yolunda
Çeker Allah'ın feyzini

Allah ana imdad eder
Gelmez mi gör feyz-i Hüda

Allah ona yardım eder
Gelmez mi bakalım feyzi nurundan

Etme sivaya iltifat
Bulasın gamdan necat

Allah'tan gayri şeye verme değer
Kurtulursun, dağılır gam ve keder

Muhammede ver salâvat
Gelmez mi gör feyz-i Huda

Muhammed'e ver salâvat
Gelmez mi bakalım feyzi nurundan

Bu aşk bir bahr-i a'zamdır
Huda'dan lütf-ü keremdir

Bu aşk çok büyük bir umman
Allah'ın ikramıdır bize Hüdadan

Gir buna feyz-i etemder
Gelmez mi gör feyz-i Huda

Gir buna bu tam bir feyizdir
Gelmez mi bakalım feyzi nurundan

Uyma nefsin hevasına
Düşmeyesin belasına

Uyma nefsin hevasına
Düşmeyesin belasına

Gel gir aşkın deryasına
Gelmez mi gör feyz-i Huda

Gel gir aşkın deryasına
Gelmez mi bakalım feyzi nurundan

Hubb-i sivadan firar et
Zikr-i Hudaya devam et

Kaç kurtul dünya sevgisinden
Allah'ı zikre devam ile

Huzur-i Hakta karar et
Gelmez mi gör feyz-i Huda

Hak huzurunda ol devam
Gelmez mi bakalım feyzi nurundan

Terk eyle sit-u sedayı
Bulmak dilersen Huda'yı

Terk et şöhreti ve şanı
Bulmak istersen eğer Hak'kı

Dal bahr-i aşka Hüdâyı
Gelmez mi gör feyz-i Huda

Hüdai dal aşk denizine
Gelmez mi bakalım feyzi nurundan

**Bu dünya dar-i gaflettir
Rahatı hep yalândır ha!**

Bu dünya gaflet yurdu
Rahatı yalândır ha!

**Bilirsin ahiri fani
Vefasız bir cihandır ha!**

Bilirsin sonu yoktur
Vefasız dünyadır ha!

**Sivanın rengine hiç bakma
Mevti daima zikret**

Bakma Hakk'tan gayrısına
Hatırla ölümü daima

**Elinde var iken fırsat
Gönlünü gel uyandır ha!**

Elinde var iken fırsat
Gönlünü gel uyandır ha!

**Büyük söz söyleme kıl ictinab
Yıkma gönül bir dem**

Uzak dur söyleme büyük sözü
Yıkma hiçbir zaman gönlü

**Uyup nefse gönül yıkmak
Âşıklara ziyandır ha!**

Uyup nefse gönül yıkmak
Âşıklara ziyandır ha!

**İtimad etme adudur sana bu nefis ile
şeytan
Uyup bunlara hiç gitme yarı yolda
koyandır ha!**

Güvenme düşmanındır sana nefsin ile
şeytan
Uyup bunlara hiç gitme yarı yolda
koyandır ha!

**Görünür türlü ziynetle gözüne gerçi
bu dünya
Bakıp nakışına aldanma bakası yok
yalândır ha!**

Bu dünya çok süslü ve çekici görünür
amma
Bakıp nakışına aldanma bakası yok
yalândır ha!

**Nakş-i dünyaya aldanan bunun zevki
daim sanır
Bilmezler tez geçer gölge gibi bir
seyebandır ha!**

**Hüda aşıkları hiç meyl_i ağyar
eylemezler kim
Malumdur meyl-i ağyar eylemek
daim yamandır ha!**

**Devam et zikr-i Yezdan'a sakın
divane boş gezme
Haberdar ol ki erişti vakit ahir
zamandır ha!**

**Bilir misin duhul eden Hüdayi
cennete kimdir
Tutup emr-i İlahiyi kulluğuna
koyandır ha!**

Dünyanın süsüne aldanan bu zevki daim
sanır
Geçer gölge gibi dünya bilmezler
çardaktır ha!

Hak aşığı eylemez Ondan başkasına
etmez meyl
Bilirler Ondan başkasına meyl
yamandır ha!

Devam et Zikre sakın delilik edip boş
gezme
Haberdar ol ki erişti vakit ahir zamandır
ha!

Hüdai bilirmisin cennete kimin
gireceğini?
Emr-i İlahiyi tutup kulluğuna koyandır
ha

**Alem-i aslını fikreyle ağla
Düşk aşk-ı Hüdaya su gibi çağla**

Asıl alemi düşün de ağla
Allah aşkına düş su gibi çağla

**Günahına edip Tevbe gönülden
Yüreğin aşk eteşi ile dağla**

Günahına edip Tevbe gönülden
Yüreğin aşk ateşi ile dağla

**Hakk'a giden yola çalış düşegör
Şeraitle amel olup gide gör**

Hakk'a giden yola girmeğe çalış
Şeriatin buyruklarını yaşamaya

**Rihlet etmek için bir zad edegör
Azizim şimdiden işini sağla**

Yola çıkmak için bir azık hazırla
Azizim şimdiden işini sağla

**Can-ü dilden Hüda'yı zikret her an
Taharetle ruz-ü şeb oku Kur'ân**

Can-ü gönülden Hüda'yı zikret her an
Gece gündüz abdestli oku Kur'ân

**Dilin küşad ede Hazret-i Yezdan
O kim şeytan yoludur anı bağla**

Ki Allah kalp gözünü açsın
Tüm şeytanın yollarını kapasın

**Hüdayi eyledi iltica Allah
Etti affi için çok reca Allah**

Hüdai hep sığındı Allah'a
Affi için rica etti Yüce Hakk'a

**Der ki muradımı ver yüce Allah
Sıbg-ı Rahman ve itr-ı şah ile yağla**

Yüce Mevlam ver muradımı der
Rahmanın kokusu ile Hakk'ın boyası
ile

**Masivadan el çeküp sana gelmişem ya
Rab**

**Terk-i dünya eyleyüp sana gelmişim
ya Rab**

**Diler bu kalbim seni Etme mahrum
ya Gani**

**Feyzinle şad et beni Sana gelmişem ya
Rab**

**Gayrıya hiç gitmezem kapını terk
etmezem**

**Doğru yolu bulmuşam Sana gelmişem
ya Rab**

**Abd-i aciz hakirem günahkarem
fakirem**

**Aşkın ile dolmuşam Mest-ü müdam
olmuşam**

**Lütfunla mağfîret et cürm-ü isyanım
affet**

**Ümidimi kesmezem Sana gelmişem
ya Rab**

**Settar isminle setr et Sana gelmişem
ya Rab**

Hak'tan başka her şeyden geçip sana
geldim ya Rab

Dünyayı tamamen atıp sana geldim ya
Rab

Ey zengin Allah'ım, seni bu kalbimden
yoksun bırakma

Feyzinle sevindir beni Sana gelmişim
ya Rab

Aşkın ile dolmuşum Sürekli sarhoş
olmuşum

Doğru yolu bulmuşum Sana gelmişim
ya Rab

Aciz hakir bir kulum günahkârım
fakirim

Gayrıya hiç gitmem kapını terk edemem
Ümidimi kesemem Sana gelmişim ya
Rab

Lütfedip beni bağışla suçumu günahımı
affet

Günahları örten isminle gizle Sana
gelmişim ya Rab

**Bu masivadan el çeküp geldim kapına
nihayet**

**Sana gelen doğru yolu göster bize et
inayet**

**Bir zelil abd-i acizm yüzüm siyah
biçareyim**

Ey sahibi-lütf-u fazlın ile et siyanet

**Çoktur deyu isyanımız ümidimizi
kesmeyiz**

**Nefsin elinden el-eman eylerim sana
şikayet**

**Bu nefs-i şumun hilesi çoktur hemen
yoldan sapar**

**Lütfu keremin görmeyip yaptığı
cürm-ü cinayet**

**Ol habibin hürmetine cümlemizi af
eyle sen**

**Nur-i zatından Ahmed'i ey icadeden
bidayet**

**Ta ezeli müştakınam rü'yet-i didarın
için**

**Der Hüdayı fazlın ile ver aşkı et
hidayet**

Şu dünya varlıklarından el çekip geldim
kapına nihayet

Sana gelen doğru yolu göster bize
yardım et

Ezik bir kulum,yüzüm kara çaresizim

Nefis elinden usandım ederim sana
şikayet

İsyanım çoktur diye ümidimi kesmem
niyahet

Ey lütuf ve kerem sahibi, lütfunla koru
bizi

Bu uğursuz nefsin tuzağı çoktur sapar
hemen yoldan

Lütuf ve keremin görmez işlernefis
cinayet

O sevgilin yüzü hürmetine hepimizi
affet

Ey ilk yaratılışda Ahmed'i zatının
nurundan yaradınım

Ezelden beri yüzünü görmek için
yanmışım tutuşmuşum

Hüdayi der ki: Lütfunla aşkı ver beni
doğru yola ilet

**Salika eyle münacat, de Hüda'ya el-
ğiyas**

**İtiraf et cürmünü söyle Hüda'ya el-
ğiyas**

**Bir fakirem ey Hüda ihsane geldim
etme red**

**Hem alilem derdime dermane geldim
el-ğiyas**

**Çok tefekkür eyledim hiç benden edna
kimse yok**

**Mağfîret deryasına ğufrane geldim el-
ğiyas**

**Ettiğim cürm-ü hatalâr verdi dehşet
gönlüme**

**Her cihetle dertliyem dermane geldim
el-ğiyas**

**Çok kabahat, yok ibadet noliser halim
acep**

**Böyle mahzun ağlayıp efğane geldim
el-ğiyas**

Ey salik yalvar Hak'ka, iste imdat

Et günahını itiraf iste imdat

Ey Rabb'im bu fakiri kovma kapından

Bu hasta halime bir ilaç eyle imdat

Düşündüm ki yok benden aşağı kimse

Af kapısında bağışla eyle imdat

Korktum günahımdan dehşet veren
hatamdan

Her zaman dertliyim derman ol eyle
imdat

Kabahatim çok ibadetim yok halim ne
olacak

Figan edip kapına geldim eyle imdat

**Derdime derman erişmez senden özge
kimseden**

**Afv-ü mağfiret için subhane geldim
el-ğiyas**

**Pir-i fani olmuşam yok takatim hiç
kulluğa**

**Cezbe-i aşkını ver divane geldim el-
ğiyas**

**Ömrüm ahir oldu çün cismimde takat
kalmadı**

**Kimseden yok faide ihsana geldim el-
ğiyas**

**Okudum Kur'ân'daki 'La taknetu'
ayetini**

**Kesmedim ümidimi Yezdane geldim
el-ğiyas**

Sıdkile birliğini ikrar edip lisan ile

**Kalb ile tasdik edip irfane geldim el-
ğiyas**

**Cümle mü'min kardaşa ahir nefeste
ver iman**

**Eyleme red kapına fermane geldim
el-ğiyas**

**Bu Hudayi, lütf-u fazlın daim eyler
talep**

**El açıp der el-eman sultane geldim el-
ğiyas**

Kimse derman olamaz senden gayri

Af ve bağışın için sana geldim eyle
imdat

İhtiyarım gücüm kalmadı kulluğa

Aşkını ver de huzura geldim eyle imdat

Ömrümün sonunda bedenimde takat
yok

Kimseden fayda yok ihsana geldim eyle
imdat

Okudum 'ümit kesmeyiniz' ayetini

Kesmedim ümidimi Sana geldim eyle
imdat

Dil ile doğruluk ile Tek ve birsin

Kalbimde onayladı bilgine geldim eyle
imdat

Tüm müslümanlara son nefeste ver
iman

Kovma kapından buyruğan geldim eyle
imdat

Hüdai ister lütuf ve keremini

El açıp aman diler Sultana geldim eyle
imdat

**Aşk-ı dildaride yanmak dilersen bu
fenadan geç**

**Tarik-i Hak'ta zakir ol bu şöhret-ü
senadan geç**

**Sakın nefse uyup terk eyleme aşk
yolunu**

**Bırak ğavğay-i cihanı bu fakr ile
ġinadan geç**

**Siivadan meylini kes sabit ol ruz-ü
şeb ağla**

**Ne lazım aşık köşk-ü saray-ü
kaşaneden geç**

**Bu aşk bi bahr-i a'zamdır mevcine
hiç nihayet yok**

**Hakikat mülküne azm et bu sakf ile
binadan geç**

**Hüdayi bahr-i aşka dal füyuzatiyle
dol her dem**

**Acep devran-i cihandır gel bu
mihnet-hanedan geç**

Aşk ile yanmak için vazgeç bu
dünyadan

Zikreden ol Hak yolunda uzak dur
şöhretten vazgeç dünyadan

Sakın nefse uyup terk etme aşk yolunu

Bırak dünyanın kavgasını malını vazgeç
dünyadan

Uzak dur gayrısından gece gündüz ağla

Ne lazım aşık köşkü sarayı vazgeç
dünyadan

Bu aşk büyük deniz; dalgası sonsuz
umman

Ahirete mal-mülk yap vazgeç dünya
malından

Hüdayi aşka dal, her zaman aşk deniziyle
dol

Acaip bir zamandır vazgeç sıkıcı
dünyadan

**Bil muhakkak aşıkın maşuk ile olur
ferah**

**Hücre-nişin talebe ders ile olur ferah
Gözlerini ey püser aç bülbüle eyle
nazar**

**Uçarak daldan dalâ güller ile olur
ferah**

**Mürğane gulgule düşmüş ötüşürler her
zaman**

**Nale ederler çimende aşk ile olur ferah
Talib-i dünya olanlar ehl-i Hak'tan
ayrılır**

**Kuud-i firaş eyleyip dinar ile olur ferah
Meyledenler masivaya mevtini nisyan
eder**

**Sim-ü zeri cem edip isyan ile olur ferah
Aşık-ı Hüda olan cihan zinetin anlamaz
Hırka-i dervişi giyip zikir ile olur ferah
Aşık olan aşk ile maşukunu çok
zikreder**

**Masivayı terk edip dildar ile olur ferah
Aşık isen salika zikir-i Hüda et heman
Kalb-i aşık Halik-ı ekber ile olur ferah
Gafleti koy Hüdayi ruz-ü şeb zikreyle
gel**

Masivayı terk eden huzur ile olur ferah

Bil Muhakkak âşıkların sevgiliyle mutlu
olur ferah

Sınıfta öğrenci ders ile mutlu olur ferah
Ey oğul gözlerini aç da bülbüle bak

Daldan dalâ konarak güller ile olur ferah

Kuşlar coşa gelmişler ötüşüp duruyorlar

Çimenlerde ağlar aşk ile mutlu olur ferah
Dünyayı isteyenler Hak dostundan ayrılır

Altın gümüşle mutlu olur isyan ile olur
ferah

Allah'tan gayrısına meyleden ölümü
unutur

Lüks koltukta oturup para ile olur ferah
Allah'a aşık olan dünya süüsünden
anlamaz

Derviş hırkası giyer zikir ile olur ferah
Âşık olan aşk ile sevdiğini çok zikreder
Gayrısını terk eder Sevgiliyle olur ferah

Ey salik âşık isen Allah'ı zikret hemen
Aşığın kalbi Yaradaniyla olur ferah

Ey Hüdayi gafil olma gece gündüz zikirle
gel

Gayrısını terk eder huzur ile olur ferah

**Her seherde saçar hak feyz eder, oh
Kamu müznibanı tathir eder, oh
Günehkaran gelir fevc fevc kapına
Kamusun rahmetin temyiz eder oh**

**Âşık-ı cemali olan salike
Açar nikabını rü'yet eder oh
Sarıp benzi solan bir aşıkı
Heman bülbül gibi şadan eder oh**

**Ne in'amdır ne hoş ihsan ya Rabb'i
Senin feyzin beni bihud eder oh
Kemal-i şevk ile mest etti el-Hak
Anı aşk kendine bende eder oh**

**Hüdayi naçize mahabettinden
Ne hoş bir cür'a verdin mest eder oh**

Hak her seher vakti feyz saçar, oh
Bütün günahkârları temizler, oh
Günahkârlar bölük bölük kapına gelirler
Rahmetin hepsini ayırt eder, oh

Cemaline âşık olan salike
Açar cemalini gösterir oh
Sarıp benzi solan aşığı
Bülbül gibi mutlu eder oh

Ne büyük nimet ve ihsandır Ya Rab
Feyzin beni sarhoş eder oh
Tam bir şevkle sarhoş etti beni Hak
Aşk onu kendine bende eder oh

Bu aciz Hüdayi'ye sevginden
Ne hoş bir yudum verdin mest etti oh

Âdem'i topraktan icad eyleyen Allahım
meded

Nar'ı İbrahim'e gülzar eyleyen Allahım
meded

Eyle hidayet koma hiç zulmet içre bu
gönlümü

Hazret-i Musa'yı galip eyleyen Allahım
meded

Dergâhına yüzüm sürüp boynumu büküp
ağlarım

İsa'ı ruhundan icad eyleyen Allahım meded

Şerm ile hicabeylerim arz etmeğe ahvalimi

İsmail'e koçu kurban eyleyen Allahım meded

Gitmezem çoktur deyu ben zenb-ü isyanım
ey Hüda

İdris'i sağ adn'e idhal eyleyen Allahım
meded

Nefs ile şeytana uyup eylemişem bihad günah

Yusuf'u ya'kub'a irsal eyleyen Allahım
meded

Cismimde kuvvet kalmadı sana ibadet
etmeğe

Eyyub'u derdinden halâs eyleyen Allahım
meded

Aç basiret gözlerimi müşerref kıl cemalinle

Ahmed'i nurundan icad eyleyen Allahım
meded

Ruz-üşeb ağla hüdayi yalvar hüda'ya durma
hiç

Yoktan bu kâinatı var eyleyen Allahım
meded

Koma bu zulmet içinde gönlümü Mevla
meded

Lütf-ü fazlınla küşadet gönlümü Mevla
meded

Gelmişim kapına ya Rab sana boynumu eğip

Âdem'i topraktan yaratan Allahım medet

Ateşi İbrahim'e bahçe eden Allahım medet

Hidayet eyle karanlığa koyma bu gönlümü

Hazret-i Musa'yı galip eyleyen Allahım
medet

Dergâhına yüzüm sürüp boynumu büküp
ağlarım

İsa'yı ruhundan icad eyleyen Allahım medet

Halimi arz etmeye utanırım sıkılırim

İsmail'e koçu kurban eyleyen Allahım

Günahım çoktur diye kapından gitmem
Allahım

İdris'i sağ olarak adn cennetine koyan
Allahım medet

Nefs ile şeytana uyup işledim çok günah

Yusuf'u Yakub'a gönderen Allahım medet

Cismimde kuvvet kalmadı sana ibadet
etmeğe

Eyyub'u derdinden kurtaran Allahım medet

Gönül gözümü aç cemalinle şereflendir
beni

Ahmedi nurundan yaratan Allahım medet

Gece gündüz ağla yalvar Allah'a durma hiç

Yoktan kainatı yaratan Allahım medet

Koyma ya Rab! Bu karanlık içinde
gönlümü medet

Lütfü fazlınla açgönlümü ya Rab! Medet

Gelmişim kapına ya Rab sana boynumu
eğip

**Topraktan Âdem'i icad eyleyen Mevla
meded**

**Eylerim zikre devam et bab-ı fazlını
küşad**

**İçir aşkından bir cür'a tab'ıma Mevla
meded**

**Nefs-ü İblis'e uyup çok işledim cürm-ü
günah**

**İbrahim'e narı gülzar eyleyen Mevla
meded**

**Zenb-ü isyan eyledim hasbe'l beşer affet
aman**

**Sihri a'dadan Musa'yı kurtaran Mevla
meded**

**Çok tefekkür eyledim hiç benden edna
kimse yok**

**Hz.İsa'yı ruhtan halk eden Mevla meded
Eylerim senden hayâ arz etmeğe
ahvalimi**

**Zebhi İsmail için koç indiren Mevla
meded**

**Zenbi kesretle kapına eyledim iltica ben
İdris'e cennette hülle biçtiren Mevla
meded**

**Kalmadı cismimde takat eyleyem taat
sana**

**Ya'kub'a Yusuf kokusun ileten Mevla
meded**

**Geç günahımdan Ğafur bakma benim
isyanıma**

**Renciden Eyyub'u halâs eyleyen Mevla
meded**

**Lütf-u fazlınla kerem kıl aç basiret gözümü
Ahmed'i nur-i zatından halk eden Mevla
meded**

**Kıl cemalinle müşerref bu hüdayi bendeni
Cümle kainatı yoktan var eden Mevla meded**

Topraktan Âdem'i yaratan Allah'ım medet

Daima zikrederim nolur gönülümü aç

İçir aşkından bana Ya Rab medet

Nefsime ve iblise uyup işledim çokça
günah

İbrahim'e ateşi gül bahçesi yapan Ya Rab
medet

Beşer zaafı gereği isyan eyledim affet aman

Düşmanların sihrinden Musa'yı kurtaran Ya
Rab Medet

Çok düşündüm benden aşağı yok kimse

Hz.İsa'yı ruhtan yaratan Ya Rab meded

Halimi sana söylemekten utanırım

İsmail'i kesilmekten kurtarmak için koç
indiren YaRab medet

Çok günahımla kapına sığımdım ben

Cennette İdris'e giysi biçtiren Ya Rab
medet

Kalmadı cismimde takat eyleyem ibadet
sana

Ya'kub'a Yusuf kokusun ileten Ya Rab
meded

Bağışlayıcı Rabb'im günahlarımı affet
bakma isyanıma

Hz. Eyyub'u sıkıntıdan kurtaran Rabb'im
medet

Lütuf ve kereminle gönül gözümü aç

Ahmedi kendi nurundan yaratan Allahım
medet

Bu Hüdayi kulunu cemali görmekle kıl
şerefli

Bütün kainatı yoktan var eden Mevla
meded

**İlahi didarınla eyle irşat
Ya Rabb'i kıl cemalinle beni şad
Ederse her ne matlub sen verirsin
Zikrini kim ki eyler ise mu'tad
Reca kuldan ata senden ilahi
Hidayet kıl olam ben sana abbad
Yine fazlınla sana oldum uşşak
Anınçün eylerim ismin senin yad
Bu mihnet-hanede zulmet içinde
İnayet et kalmışam Ya Rab bidad
Hüdayi saile terahhüm eyle
Feyzinle et ana tevfikın imdad**

İlahi cemalinle irşat eyle
Ya Rabb'i cemalinle mutlu eyle
Kim seni isterse onu sen verirsin
Kim seni zikretmeyi ederse adet
İstemek kuldan vermek senden Ya İlahi
Hidayet eyle olayım sana tam kul
Yine fazlınla olayım sana tam âşık
Her an ismin anarım seni hep hatırlarım
Bu dünyaevi zulmet içinde
Yardım et YaRab kaldım çaresiz
Dilenci Hüdaiye yardım et acı
Feyzinle ona başarı ve imdat et

Perdeyi kaldır aradan alâsın bir zevk-i leziz

Bak ne halk etmiş yaradan alâsın bir zevk-i leziz

Düşmüşem aşk deryasına kesb-i safalâr eylerem

Gel sende gir ey zahid alâsın bir zevk-i leziz

Verme gel hiç siklet bana istima 'etmem o pendî

Sen mekteb-i irfana gel alâsın bir zevk-i leziz

Kalbini kibr-ü riyadan pek eyle gel ey zahida

Eyle devam tevhide sen alâsın bir zevk-i leziz

Korkma seni reddeylemez şanı şanlardan uludur

Kapısında boynunu bük alâsın bir zevk-i leziz

İhtilat etme nas ile kalbinden masivayı at

O kadar çok zikreyle kim alâsın bir zevk-i leziz

Hüdayi der itiraf et cürmünü Rabb-ı kerime

Yalvar daim kapısında alâsın bir zevk-i leziz

Perdeyi kaldır aradan çok lezzetli bir tat alâsın

Bak ne halk etmiş yaradan çok lezzetli bir tat alâsın

Düşmüşem aşk deryasına çok sefa kazanırım

Gel sende gir ey zahid çok lezzetli bir tat alâsın

Boş yere bana yük olma, o öğüdü dinlemem

Sen irfan mektebine gel ki çok lezzetli bir tat alâsın

Kalbini kibirden gösterişten temizle ey zahid

Tevhide devam etki çok lezzetli bir tat alâsın

Korkma seni reddeylemez şanı şanlardan uludur

Kapısında boynunu bük çok lezzetli bir tat alâsın

İnsanlara karışma kalbinden masivayı at
O kadar çok zikreyle ki çok lezzetli bir tat alâsın

Hüdayi der itiraf et suçunu Rabb-ı kerime

Yalvar daim kapısında çok lezzetli bir tat alâsın

**Lütfuna çok ümidim var
 Senin gibi müridim var
 Dünya kederinden ne gam
 Benim bir şehri yarım var**

Lütfuna çok ümidim var
 Senin gibi iradecim var
 Dünya kederinden ne gam var
 Senin gibi padişahım var

**Sana çok ümidetmişem
 Hidayet yolun tutmuşam
 Aşkınbahrine düşmüşem
 Dalmağa iftiharım var**

Seni çok ümit etmişim
 Hidayet yolunu tutmuşum
 Aşkın denizine düşmüşüm
 Dalmakla övüncüm var

**Lütfu çoktur etmez sitem
 Ana ne vakit gider isem
 Verir her ne çok istersem
 Benim bir Perverdigarım var**

Lütfun çoktur etmem sitem
 Ona ne zaman gider isem
 Verir her ne çok istersem
 Benim bir rızık veren mürebbim var

**Zikrin edip durmam geru
 Etmişem sana serfüru
 Hemişe eylerim arzu
 Affına intizarım var**

Zikrin etmekten durmam geri
 Sana boyun eğmişim
 Daima ederim erzu
 Affına sığınağım var

**Vücutta hiç takatim yok
 Elimde bir tutarım yok
 Benim bir itibarım yok
 Seninle bir pazarım var**

Vücutta hiç takatim yok
 Elimde bir tutarım yok
 Benim bir itibarım yok
 Seninle bir pazarım var

**Ettim bi-had cürm-ü günah
 Destim tehi yüzüm siyah
 Geldim sana ey padişah
 Bu kadar ihtiyarım var**

Ettim hadsiz cürmü günah
 Elim boş yüzüm siyah
 Geldim sana ey padişah
 Bu kadar takatim var

**Biçare Hüdayi senden
Diler lütfunu fazlından
Der ümidim yok kimseden
Benim bir Girdigarım var**

Çaresiz Hüdayi senden
Diler lütfunu fazlından
Der ümidim yok kimseden
Benim kapısına sığınacağım var

**Bir muradım var sana ey Girdigar
Kıl anı nasip bana Perverdigar
Daima aşkın şarabını içip
Olayım mest-ü müdam leyl-ü Nehar**

Bir muradım var sana ey Sığınağım
Onu nasip kıl bana Rızık verenim
Daima aşkın şarabını içip
Gece gündüz sarhoş olayım

Durmayıp senden dilerim ey Hüda
Dilde şavkın beni ede bi karar

Durmayıp senden dilerim ey Rabb'im
 Gönülde aşkın beni karardan etsin

Setr-ı ayb et eyleme rüsvay-i halk
Mağfiret et kılma bizi ehl-i nar

Kusurumu gizle beni rezil eyleme
 Affet cehennem Ehl-inden eyleme

Hız.Muhammed'i, biçareden hoşnudedip
Ahrette kıl şefi' o sultanı et bize yar

Efendimi bu çaresizden razı et
 O sultanı ahrette bize şefaatchi dost et

Aksakallı pir-i fani olmuşam
Evliya defterine yaz eyle beni bahtiyar

Aksakallı bir pir oldum artık
 Evliya defterine yaz beni eyle mesut

Bu Hüdayi ah -ü efgan eyleyüp
Der ki: Ver muradımı Perverdigar

Bu Hüdayi ağlar sızlar
 Ya Rabb'i muradım ver diyerek

**Sana âşık olan salık daim kapında
saildir**

**Olursa her neye malik feday-i Hakk'a
kaildir**

**Bu dünyaya gelip gitmek acip sırr-ı
İlahidir**

**Bu sırra mazhar olanlar tamam
mürşid-i kâmindir**

**‘Vema halâktu’l-cinne “ayetinde
eyledi muzmar**

**Bu ilmi fehm eden zaten hakikat ehl-i
akildir**

**Ne kadar ders-i hikmet akl-ı maâş ile
okusa**

**Felatun olsa hatta o yine bir şahs-ı
cahildir**

**Muhakkak âlimin ilmi eder cEhl-ini
izale**

**Huda rızasını tahsil eden ilmiyle
amildir**

**Hevay-i nefsi gönülden silip daim
zikreyle**

**Hüdayi zakir olalâr Vislal-i Hakk'a
naildir**

Sana âşık olan salık daim kapında
dilenir

Sahip olduğu herşeyi Hak yolunda
tüketir

Bu dünyaya gelmek Hakkın sırrıdır

Bu sırrı bilenler kâmil bir mürşiddir

"Vema Halâkktul cinne" ayetinde
gizledi

Bu ilmi bilen kişi zaten akildir

Ne kadar günlük akılla felsefe okusa

Eflatun dahi olsa gene de o cahildir

Muhakkak âlimin ilmi cahilliğini giderir
Allah rızasının kazanan kişi ilmiyle
amildir

Nefs arzusunu gönülden çıkar Hakkı
zikreyle

Hüdayi zikredenler Hakka ererler

İstinadım sanadır ya Hazret-i Abdulkadir	Dayanağım sensin ey Hazret-i Abdulkadir
Destgir ol sen bana ya Hazret-i Abdulkadir	Bana yardım eyle ey Hazret-i Abdulkadir
Ne kadar sa'yettim ise olmadı bir çare ah	Ne kadar çabalâdımsa da bulamadım bi çare ah
Kabrine yüz sürmege ya Hazret-i Abdulkadir	Kabrine yüz sürmeye ey Hazret-i Abdulkadir
Takatim yok nedeyim derd-i firakın çekmeğe	Ayrılık acısına dayanamıyorum artık
Destgir ol sen bana ya Hazret-i Abdulkadir	Bana yardım et ey Hazret-i Abdulkadir
Aşık-ı sadık olanlar bu masivayı neder	Neylesin bu dünyayı gerçek aşık
Salik olanlar bu yola dürr-ü mercan cem eder	Bu yola inci mercanı cem eder saikler
Bu tarikat çünkü doğru Şah-i Merdana gider	Çünkü bu yol Şahı Veli Hazret-i Aliye gider
Destgir ol sen bana ya Hazret-i Abdulkadir	Bana yardım et ey Hazret-i Abdulkadir
Gafil olma emr-i Hak'tan emr-i dünyada gayür	Haktan gafil olma dünyaya meyil etme
Bu yola aşksız girenler dökülür yolda kalur	Bu yola aşksız girenler yolda dökülür kalır
Kimini tutup haramiler metanı alur	Kimini eşkıya tutar eşyasını soyar
Destgir ol sen bana ya Hz. Abdulkadir	Bana yardım et ey Hazret-i Abdulkadir

**Yok hilafım sözlerimde cümle
gerçektir inan**

**Vakt-i rihlet geldi artık nevm-i
gafletten uyan**

**Terk-i dünya eylemektir bu işine boş
koyan**

**Destgır ol sen bana ya Hz.Abdulkadir
Zahidin maksudu cennette saadet
eyleye**

**Ekl-ü şürb edip muradı zevk-u rahat
eyleye**

**Hüdayinin kastı da didarı rü'yet
eyleye**

Destgır ol sen bana ya Hz.Abdulkadir

Tüm sözlerim gerçektir yok yalânım

Ahirete göçme vakti uyan gaflet
uykusundan

Bu işe baş koyanın terk etmesi gerekir
dünyayı

Bana yardım et ey Hazret-i Abdulkadir

Zahidin amacı cennet saadeti

Bütün muradı cennette zevkü sefa
içinde yaşamaktır

Sevgiliyi görmektir oysa Hüdayinin
amacı

Bana yardım et ey Hazret-i Abdulkadir

**İhtilat-ı nalsa çok oldu bizim
noksanımız**

**Gün begün artmaktadır hem cürm ile
isyanımız**

**Nevm-i gaflete geçirdik ömrümüz
buldu hitam**

**Şimdi nedamet edip geldik sana
Sultanımız**

**Lütfunla eyle kerem bu biçare
acizlere**

**Var iken sen biz kimse yalvaralım
Subhanımız**

Bizden edna dünyada hiç kimse yok

Çok eksigimiz var insanlara karışmış
olmaktan

Bu yüzden günden güne artmaktadır
günahımız

Son buldu ömrümüz gaflette geçti

Pişman olduk sultanız şimdi geldik sana

Lütfunla ikram eyle biz çaresizlere

Ey Rabb'imiz kime gidelim sen var iken

Dünyada benden aşağı kimse yok

2.10. Vasiyyetname-İ Hüdayi

*KUDDİSE SİRRU'L-ALİ
(HÜDAYİ VASIYETNAMESİ)*

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

*Besmele ile bed ettim İlahi
Sana hamd-ü sena olsun kema hi
Salât ile selam olsun Resule
Hem olsun aline ve ashabına
Muhammed iki cihan serveridir
Hem ahir zamanın peygamberidir
Resul-i Kibriyadır etme inkar
Şefaat eyler ümmetine her bar
“Ulemau ümmetim” dedi ey can
“Eder ihya şariatimi her an”
Beni aşk-ı Muhammed'den dur etme
Şerab-ı Kevserinden mehcur etme
Tarık-i müstakime irşat etti
Usul-i dini ikmal etti gitti
Anın vekilleri çoktur cihanda
İtikad et sakın kalma gümanda
Bu ümmetten nice evliya geldi
Nice ümmet bu yüzden ihya oldu
Ve lakin bu yolun çoktur usulü
Tarık-i eşlemi Kadiri kolu
Dedi Ömer Hüdayi ey erenler
Tarıkat-i kadiriye girenler
Uslul-i tarika lazım riayet
Salikane budur elzem beğayet
Buyurmuş bize kalbimiz süruru
Pirimiz Ahmed Hindiyyi'l-Lahori
Sülüs-i ehirinde her gecenin*

Uyanması lazımdır zikredenin
 Gecenin her sülüs-i ehirinde
 Huzur ile uyan uyku yerinde
 Yakın olmağa Hakk'a niyyet eyle
 Adab-u sünnet ile vudu eyle
 Dilinde aşk ile tevhidi söyle
 Abdesti bu suretle ikmal eyle
 Hali bir yeri intihab et ey can
 Orada zikr-ü fikrin olsun her an
 O mahalle varıp seccadeni ser
 Namaza dur söyle Allahu ekber
 Çıkar kalbinden masivayı ey yar
 Huzur-i Girdigara yok olup var
 On iki rek'at teheccüd namazı
 Kıl andan sonra et Hakk'a niyazı
 Eger mümkün olmaz ise teheccüd
 İki rek'at kıl Hakk'a et teabbüd
 Dua et affını iste huda'dan
 Günahın mağfiret ede Yaradan
 Bu da sana olmaz ise müyesser
 Sakın terk edip olma hiç mükedder
 Sabah namazından evvel ya sonra
 Kibleye karşı dur, olma avara
 Namazda oturur gibi kuud et
 Atp masivayı ruhen su'ud et
 De affet günahı Ğafur Allah
 Oku yigirmi beş defa estağfirullah
 Bir Fatiha üç İhlas üç salâvat
 Oku sıdkile dikkat et begayet
 Pir Abdülkadir'in ruhuna bahşet
 Hüdayi'nin ruhuna sonra bahşet
 Hüdayi'nin hayalin kalbde nakşet

*İki kaşı arasına nazar et
 Anın ile diz bediz ol hem- nişin
 Gözle sıdkile kaşların arasın
 İstimdad et rühaniyyetlerinden
 Böylece nim ya bir saat dur
 Otur huzür –i Şeyh'te etme kusur
 Yeni kalb gözüyle ol Şeyh'e nazır
 Bulup cemalini kalbinde hazır
 Can-ii dilden nazar et hiç usanma
 Bu nispetten usanıp geri kalma
 Ederse aks sana Şeyh'in kemali
 Görürsün yüzünde nur-i cemali
 Sa'yet ki olasın seyrinde fani
 Hep eşyada göresin fail anı
 Birinci mertebe bu rabitadır
 Bu sırra nail olmak ne atadır
 İkincisi fena fî'r- Resul oldu
 Üçüncüsü de fena fillah oldu
 Kim enaniyyetinden olsa halik
 Bu üç mertebeye erer o salik
 Eger fena müyesser olmaz ise
 Ya'ni ki enaniyyet gitmez ise
 Daha varlık dağını delemedin
 Li maallah sırrına eremedin
 Bu kez ervahlarından iste imdad
 Kalbinde açıla dEhl-iz-i sedad
 Yürekten ah edüben huzur eyle
 Estağfirullahelazim söyle
 Yarım saat kadar bu şuğl-i paki
 Edip icra yürekten eyle baki
 Eger olur isen Şeyh'inde fani
 Tamam,hli sana akseder ani
 Eger bu da müyesser olmaz ise*

Enaniyyet şaibesi kalırsa
Bu kere "Allah Allah"deyu vird et
Dilinden hiç bırakma bunu zikret
Yatarken otururken kalkar iken
Cünüp ya abdestsiz olup gider iken
De Allah Allah her an durma zikret
Gönülden huzur-i Mevla'ya var git
Eger İhlas ile devam edersen
Bu üslüb üzre zikredip gidersen
Açılır feyz kapısı nur-i didem
Muradın hâsıl olur gelse adem
Eger Hak var olup sen yok olursan
Seni fani, Hakkı mevcut bulursan
Yani umum vücudun zikrederse
Enaniyyet sönüp tamam giderse
Devam et ba'dehu tevhide her bar
Baka hâsıl ola ta sende ey yar
Karışma nasa gaybet eyleme hiç
Bu dünya keşmekeşinden tamam geç
İlişme kimseye hem bedbin olma
Niçin bu böyle deyi sorma
Yerince dir kamu işler seraser
Cenab-ı Hakk'ın emridir biliser
Usulümüz budur ey talib-i Hak
Vasıl-ı Hak olur saliki mutlak
Sinnin tamam olup rüşde erersen
Ben öldükten sonra himmet dilersin
Ziyaret etmek için kabrime gel
Otur sağ yanıma boş durma tembel
Eğip üstüne kalbin başın ey can
İki gözünü yumup eyle seyran
Gönül gözüyle sen beni görürsün
Hakikatten o dem dersin alırsın

Gelir feyz-i Huda mesrur olursun
Tecelli eyler Hak anı bulursun
Karışma kimseye uyma sözüne
Kabahati ara bul kendüzüne
Benim nur-i aynim Sırrı Efendi
Beyan ettim sana nush ile pendi
Sana takdir edilmiştir ezelden
Hidayetler Huday-i lem yezelden
Nasib oldu sana ilm-i ledünni
Hakka'a eyle hamd-ü şükr-ü temenni
Sakın sen Sırrı, ifşay-i sırr etme
Şeriatıttan çıkıp harice gitme
Dehri mezhebinden pek çok hazer et
Şeriat isrine tabi olup git
Lisan ile bilinmez Hak taalâ
Hatır-u hayale gelenden a'la
Visal-i Hak lisana gelmez asla
Kelam ile takrirden de müberra
Eger telkin ile Hak bilineydi
Lazım gelirdi Kur'ân söyleyeydi
Fezkuruni ezkurkum buyurdu
Muhammed böyle cümleye duyurdu
Hakikat böyledir eyleme şüphe
Budur uslu (gafil) olup harice gitme
Muradın iste Hak'tan can-ü dilden
Hakikat rahına gir çıkma yoldan
Rahmet-i Hakk'a et iltica ey yar
Muradın hasıl ola etme inkar
Seray-i li maallah'a erersin
Rana güllerini bir bir derersin
Yan aşk-ı Hak'la ta ki yok olasın
Gide benlik tamam Hakk'ı bulasın
Sana sırrımı verdim eyle iz'an

*Nasib olur mu herkese bu ihsan
 Çok razı ola senden Hak taalâ
 Tecellisiyle kılın seni a'la
 Kereminden sana eylesin ihsan
 Dü cihanda olasın şad-ü handan
 Evliyanın havassından olasın
 Muhammed'e civar olup kalâsın
 Gel ey Sirri muradımı ayan et
 Eger bir talib-i Hak gelir ise
 Vissal-i Hakk'a rağib olur ise
 Şeriatle amel olup giderse
 Salâtını tamam eda ederse
 Ta'rif et evrad-ü usulü bir bir
 Sana verdiğim gibi eyle takrir
 Nevahiden eylesin ictinabı
 Edip evamiri icra kema hi
 Bu suretle sana verdim icazet
 Talib-i Hak olana ver inabet
 Eger derse ki öyle şeyh bulunmaz
 Her Şeyh'e güvenip ruhsat alınmaz
 Nerede bulayım ben öyle zatı
 Çalışıp emriyle bulam necatı
 Hakk'ın visaline ey talib olan
 Bir Ehl-ini arayıp bulamayan
 Hiç kimseyi muvafık görmez isen
 Sen de cidden eger talib-i Hak'san
 Sana kafî gelir bu ta'rifatım
 Yani risaledeki tertibatım
 Bu vech üzre sana verdim icazet
 Kabul et sen de çalış bul mücazat
 Görürsen eger bir ehl-i kemali
 Mürşid-i kâmil olan ehl-i hali
 İtaat eyle emrine be-ğayet*

*Olasın nail-i feyz (ü) mükâfat
Ehl-i tarikada hiç dil uzatma
Kulağına ko bu sözleri atma
Hiç ayrılma tarik-i müstakimden
Bulasın rızay-ı Hakkı tamam sen
Tutalım emrini ey ihvan-ı din
Bizden ola Hudamız razı âmin
Hüdayi zikri böyle tertib etti
Vasiyyet eyledi ihavana gitti
Bin üçyüz yigirmi tarihti zaman
Nasihatname tamam oldu heman
Okuyanı dinleyeni yazanı
Rahmetinle yarlığağıl ya Ğani*

(Hacı Ömer Hüdai *Hacı Ömer Hüdai Divanı*, (Sad. Ateş, Süleyman)Yeni Ufuklar neş.2007)

2.11. Risale-İ Hüdaiyye

(HÜDAYİ RİSALESİ)

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdülillahi Rabb'i'l-âlemin. Vassaltu ve'selamu alâ seyyidina Muhammed'in ve alâ alihi sahbihî ecma'in. Emmâ ba'du: Ma'lum ola ki tarikat-i Kadiriyye-i aliyyenin mebna ve esâsı şeriat-i ğarray-i Ahmediyye olduğundan evvela talib-i Hak olan bir kimse ehl-i sünnet ve'l-cemaatin itikadı gibi itikadını tashih edip feraiz-i İlahiyyeyi de fukahay-i izamın bilicidâh tesbit eyledikleri mesail-i şer'iyye ve feraiz-i ameliyyeyle amel olduktan sonra tezkiye-i nefis ve tasfiye-i kalb etmeğe çalışacaktır. Binaenaleyh mesail-i itikdiyye ve ameliyyeye mahsus Arapça ve Türkçe kitaplar pek çok olduğu cihetle kütüb-i mezkureye müracaatla matlub hâsıl olacağından bu husustan sarf-ı nazar edip yalnız tarikat-i aliyyenin adab ve erkaniyle usul ve ezkarından bahsedeceğiz.

Evvela bilmelidir ki turuk-i aliyye on iki şu'bedir ve bu şu'beler On İki İmamın tarikeleri olup her birisi bir usul ile gitmiştir. Fakat bu usullerin esası iki usuldür. Bunların birine tarikat-i nefsanî(yye) denilir. Binaenaleyh Tarikat-i Nefsanîyyede şeyh, kişinin nefsinî terbiye ve tezkiye ve tasfiye ederek ruha isal eyler.

Âlemlerin Rabb'ine hamd, Efendimiz Muhammed'e ve onun Ehl-i Beyt'ine ve eshabına salât ve selam olsun. Yüce kadiri tarikatının esası, Hakk'a gitmek isteyen kimse Hz. Muhammed'in şeriatı üzerine önce sünnet inancına göre yaşamalı, Allah'ın farz kıldığı işleri de fıkıhçıların âlimlerinin ihtidâdî ile dinî meselelere göre yapıp ruhunu arındırmalı, kalbini temizlemeğe çalışmalıdır. İman, itikad ve amel kitaplarına başvurarak öğrenmek mümkün olduğu için o konuları izaha gerek görmüyoruz. Biz burada yalnız yüce tarikatın temel öğelerini, usul ve yönteminiden bahsedeceğiz.

Öncelikle yüce tarikatler on iki dala ayrıldığı bilinmelidir. Ki bu dallar, On İki İmam (Hz. Ali ve evlatları) ın yolları olup her tarikat bu imamların bir yöntemi ile Hakk'a ulaşmıştır. Fakat bu yöntemlerin temeli de iki yöntemdir. Bunların bir nefsanî, diğere ruhanî tarikat denilir. Nefsanî tarikatte şeyh, kişinin nefsinî terbiye edip yücelterek Allah'a ulaştırır.

İmdi nefsi ruha isal için arada yedi merteye bulmuşlar ve her merteye mahsus ve muvafık Esmâ-i İlahiyeden birer ism-i şerife devam etmişlerdir. Ve alâmetler zuhur ettikçe diğer merteye terakki ederek o mertebenin ism-i şerifine devam ederek meratib-i seb'ayı ikmal eylemişlerdir. Binaenaleyh Tarikat-i Kadiriyyede müctemian zikirde cehri ve münferiden zikirde hafiyi usul ittihaz etmişlerdir. Çünkü zikr-i cehri muhrik olduğundan salikin havatır-i kalbiyesini muhrik olduğu cihetle zikr-i cehriyi efdal görmüşler; zikr-i hafi ise salikin letaifini muşrik olduğu hasebiyle zikr-i hafiyi efdal görmüşlerdir.

Fakat doğrusu meşrebe göredir. Bir salikin meşrebi hangisinde terakki ederse ana müdavim olmalıdır. Şu halde tarikat-i Kadiriyye salikleri on şart ile ahd-ü misak edilir.

Şimdi nefsi ruha ulaştırmak için arada yedi aşama bulmuşlar ve her aşamaya özgü ve uygun İlahi bir ism-i şerifi zikretmeye devam etmişlerdir. Her aşamada olgunluğa ulaşıncaya diğer aşamaya yükselerek o aşamanın ism-i Celaline devam edip yedi aşamayı tamamlamışlardır. Kadirei tarikatinde toplu zikirde açık, bireysel zikirde düşük sesli zikretmeyi usul edinmişlerdir. Çünkü açık zikir, aşkı yakıcı olduğu için kişinin kalbine gelen şüphe ve vesveseleri yokettiğinden daha efdal ve uygun görmüşlerdir; düşük sesli zikir de kişinin latifelerini nurlandırdığı üzere düşük sesli zikri uygun görmüşlerdir.(Hafi zikirden maksat tamamiyle sessiz değil; namazda okunan Kur'an gibi kendi duyacağın şekilde olmalıdır.)

Fakat doğrusu bunlar insanın fitratına ve doğasına göredir. Kişinin fitratına hangisi daha uygunsa ona devam etmesi gerekir. Buna göre kadiri tarikati saliklerinden on şart istenir.

Birincisi hilaf (yalân) söylememektir. İkincisi gaybet ve bühtan etmemektir, üçüncüsü kimsenin aleyhinde gezmek ve şerefini kırmamaktır, dördüncüsü namazı vaktiyle kılmaktır, beşincisi üzerinde namaz ve oruçtan kazası var ise kaza eylemektir. Altıncısı cümle ahibbadan kat'-i ülfet ve devam-ı halvet eylemektir ve erbain beklemektir. Yedincisi az uyumaktır, sekizincisi riyazata devam eylemektir, dokuzuncusu nefsin hilafını işlemektir, onuncusu daima kendisini meyyit halinde görmektir.

Bir salik bu şürüt-i aşereyi icra etmeğe ahd-ü Peyman ederse istiğfar ve salât-ü selama müdavemet etmek için emrolunur. Ta peygamber Efendimizi rüyada görünceye kadar kemal-i huşu ve hudu ile devam eder. Vakta ki Hazret-i Muhammed Mustafa sallallahu taâlâ aleyhi ve selem Efendimizi rüyada görmek müyesser oldu, olvakit salike üçyüz kelime-i tevhid verilir. Çünkü bidayette salik nefsi emmare ile muttasıf olduğundan Kelime-i Tevhid ile nefsi terbiye ve tezkiye etmesi lazım gelir. Binaenaleyh salik Kelime-i Tevhid devam ettikte kalb tedriç ile kesb-i safiyet ederek nefsi emmarenin galib olan sıfatlarını, manevi şekillerini rüyada görmeğe başlar.

Birincisi yalan söylememektir, İkincisi ise gıybet etmemek, kimseye iftira etmemek, üçüncüsü kimsenin aleyhinde, şerefini kırmamak, dördüncüsü namazlarını vaktinde kılmak, beşincisi kazaya kalan namaz ve oruçları kaza etmek, altıncısı bütün dostlardan ülfeti kesip tenhayı seçmek ve çile çıkarmak, yedincisi az uyumak, sekizincisi az yemeğe çalışmak, dokuzuncusu nefsin arzularının tersini yapmak, onuncusu her zaman kendisini ölmüş gibi hissetmektir.

Birisi, bu on şartı yapmaya söz verirse tövbe edip salât ve selam getirir. Hz.Peygamber'i (s.a.s) rüyasında görünceye kadar istiğfara ve salât-ü selama devam eder. Hz.Peygamber'i rüyasında görürse, salike üçyüz kelime-i tevhid verilir. Başlangıçta salik, nefsi emmarede bulunduğundan Tevhid kelimesiyle nefsinin arındırması ve olgunlaştırması gerekir. Böylece kalbi yavaş yavaş temizlenir ve nefsi emmarenin özelliklerini rüyasında görmeye başlar.

Manadaki şekilleri hınzır, fil, çiyân, akrep, fare, kehle, merkep arısı, helâ, mezbele, rakı, şarap, esrar, afyon, berş ve daracık yollar, ormanlar, dükkânlar, uçurumlu yerler ve meyhane ve bozahane, bulanık seller ve sular gibi şeylerdir. Salikin, nefs-i emaresine tabi olarak işlediği amellerin manadaki suretleridir. Mesela bir kimse rüyasında hınzır görse nefs-i emmaresi gabs, haram bir şeyi irtikabetmekte olduğuna delalet eder. Fil görse ucub ile müsteğil olduğuna delalet eder. Ve hayye görse nifaka, maymun görse nemmamlığa, akrep görse lisaniyle azabeylediğine delalet eder.

Dünyada iyi ve fena her ne var ise anın bir sureti de âlem-i manada vardır. Ashab-ı güzîn ve ulema-i yakın geldiler ve ümmeti irşadedip gittiler. Bunlardan sonra hulefa-i raşidin ve mütekaddimin ve ehl-i yakın gelip kema fi's-sabik anlar da ümmeti irşadedip anlar da gittiler. Bu kere meşayih-i izam gelip eslaftan gördükleri vehile yol gösterip çalıştırdılar. Ve zahirde işledikleri amelleri birer suretle vakalârında temessül eyleyip gösterirler.

Nefs-i emmarenin manevi âlemdeki şekilleri; domuz, çiyân, akrep, fare, bit, eşek arısı, tuvalet, mezbele, rakı, esrar, afyon, afyon şurubu, daracık yollar, ormanlar, dükkânlar, uçurumlu yerler, meyhane, bozahane, bulanık sel ve sular gibi şeylerdir. Bunlar, nefs-i emmaresine uyarak yaptığı amellerin yanigünahların manadaki biçimleridir. Mesela bir kimse rüyasında domuz görse nefsi emmaresinin, hakkı gasbettiğini, haram bir şeyi yaptığı anlamına gelir. Fil görsekendini beğenmişliğini, yılanın küçüğünü görse nifağa, maymun görse koğuculuğa, akrep görse dili ile başkalarını üzdüğüne işare eder.

Dünyada bulunan iyi veya fena olan her şeyin bir sureti manevi âlem de mevcuttur. Sahabiler ve ilme'l yakın olan arif ve âlimler; ümmeti doğru yola iletip, göçtüler. Bunlardan sonra olgun akıllı halifeler, önce gelen arif ve âlimler ve kesin bilgi sahipleri gelip ümmete yol gösterdiler, onlardagittiler. Bunun üzerine büyük şeyhler gelip seleflerinden gördükleri yöntemle ümmete yol göstermeye çalışmaktadırlar. Ve dış dünyada işledikleri amelleri manevi şekillere bürünerek gösterirler.

Hak Tealâ Hazretleri bunları da veçhile irşada memur edip kullarını sıyanet buyurmuştur. Ve bu meşayih vasıtasıyla ıslah-i nefis ve tehzib-i ahlak ve tasfiye-i kulüb ettirip kemal buldurmıştır.

Salik, yukarıda zikrolunan hayyanat-i mu'ziye ve alâmet-i rümuzziyeden bir şey rüyasında görmediği gibi evvelce yaptığı günahlara da nedamet ederse bu salik, nefis-i emmareden nefis-i levvameye terakki ettiği anlaşılır. Şu halde salike Lafza-i Celal telkin olunur. Her gün Lafza-i Celale devam adedini bey'at eylediği Şeyh'i tayin, fakat Lafza-i aded-i aslisi altmış altı ise de eslaf beş binden eksik olmamasını tavsiye etmişlerdir.

Salik Nefs-i Levvame dairesinde çalıştığı esnada rüyasında koyun,bakar,balık, güvercin,kaz, tavuk, bal arısı ve bunların emsali hayvanatır; vemadttan ise yenecekten pişmiş taamve meyveler ve giyecek elbiseler ve döşenecek eşya gibi şeylerdir ve yanmadık mum ve evler, saraylar ve gemiler ve bunların emsali ve asel ve şerbetler gör Levvame sıfatlarının alâmetleridir.

Yüce Allah, bunları da bu şekilde kullarını irşat etmek üzere görevlendirmiştir. Ve kullarını korumuştur, mahzundur. Bu büyük veliler aracılığıyla kullarının nefsinin temizleyip, güzelleştirip kalblerini arındırarak kemale erdirmiştir.

Salik yukarıda anılan hayvan ve sembollerini rüyasında görmemeye başlar, önceki yaptığı günahlardan da pişman olursa o kişinin nefis-i emmareden nefis-i levvameye yükseldiği anlaşılır. Bu durumda salike Lafza-i Celal çekmesi telkin edilir. Çekeceği Lafza-i Celal sayısını, ders aldığı Şeyh'i belirler. Lafza-i Celal'in asıl sayısı altmış altı ise de büyükler beş binden eksik olmamasını tavsiye etmişlerdir.

Nefs-i levvame çerçevesi içinde çalışırken salik, rüyada koyun,sığır,güvercin,kaz,tavuk,bal arısı ve benzeri hayvanlar; pişmiş yemek,çeşitli meyveler gibi maddeler,elbise gibi giyim eşyası, sergiler; yanmamış mum, evler, saraylar,gemiler ve benzeri şeyler, şeker bal ve şerbetler görmesi levvamenin özelliklerine işarettir.

Binaenaleyh nefs-i levvamede bulunan bir salık, eğer rüyasında koyun görse kesb-i helal etmek talebinde bulunduğu; bakar görse nef'i olduğuna, deve görse fazla umuru deruhde eylediğine, balık görse kesb-i helal eylediğine, tavuk, güvercin, kaz, ördek görmek kesb-i helale haris olduğuna ve emsali tuyur da aynı manaya delalet eder.

Bal arısı ahlak-ı hamideye, pişmiş taam nefsin tabiiliği sıfatlarına, kâmil olmuş meyve görmek nefsin kemalâtına delalet eder. Hâsılı bu daire-i levvamede görülenlerin cümlesi nefsin sükûnetine delalet eyler.

Bunun üzerine nefs-i levvamede bulunan salık eğer rüyasında koyun görse helal kazanç istediğine, sığır görse fayda göreceğine, deve görse ağır iş yüklendiğine, balık görse helalkazandığına, tavuk, güvercin, kaz, ördek ve kuşlar helal kazanca düşkünlüğüne işarettir. Benzeri kuşlar da görse aynı manaya gelir.

Bal arısı güzel ahlaka, pişmiş yemek nefsin doğallığına, olgun meyve nefsin olgunluğuna; özetle, levvame dairesinde görülenlerin hepsi nefsin dinginleştiğine işarettir.

Vakta ki salik bu daire sıfatlarını artık pek nadir görmeğe başladı, şu halde salikin Nefs-i Levvameden Nefs-i Mülhimeye terakki eylediği anlaşıldığından bu dairesinde salike “Hu” ism-i şerifi telkin olunur. Nefs-i Mülhimeye bulunan salik, “Hu” ism-i şerifine devam eder. Adedi beş yüzdür. Bu dairede, salikin rüyada göreceği, nakıs sıfatlı insanlardır. Bu surette salik rüyasında avret ve kefare ve uryan ve eşkıya Kızılbaş ve melahide ve sakalı kırkılmış ve yoluk ve aksak ayaklı ve kötürüm ve kulağı sağır ve dilsiz ve siyah arap ve bunların emsalini görmek; dahi sarhoş, bengi (?) ve harami ve mudhik cambaz ve zürbaz ve hokkabaz ve dellak ve dellal ve kasap ve a’ma görmek ve hak nesne görüp söylememek gibi şeyler görür. İşte bu mezkuratu görmek Nefs-i Mülhime’nin alâmetleridir.

Ne zaman salik bu özellikleri nadiren görmeğe başladı ise o zaman müridin levvameden mülhimeye yükseldiği anlaşılır. Mülhime dairesinde salike “Hu” ismi şerifi telkin edilir. Salik “Hu” ismi şerifine devam eder. Sayısı beşyüzdür. Rüyasında nakıs insanları görür. Kadın, kâfir, çıplak ve eşkıya inkârcıları, sakalı yolunmuş ve aksak ayaklı insanları, kötürüm ve sağır ve dilsizleri ve yüzü kararmış insanları ve benzerlerini görmek; sarhoş, hırsız, soytarı, cambaz, düzenbaz, hokkabaz, tellak, ulak, kasap, kör ve hak şeyler görüp söylememek gibi şeyler görür. Bunlar nefs-i mülhimenin özelliklerindedir.

Zira salik rüyasında sağır görse delalet eder ki ibadete müteallik kelimeleri işitip anladıktan sonra amel etmiyor. Ve eğer dilsiz görse hak sözü bilür de ketmedip söylemiyor. Arap yani siyah yüzlü kimseyi görmek, unutmaya ve aharin aybını yüzüne söylemeğe delalet eder. Köse görmek, sünnet olmamaya; sarhoş görmek, bengi görmek aşk-ı mecaziye, harami görmek ibadeti saklamamağa, cambaz, zurbaz, mudhik görmek ibadetiterk etmeğe ve harama mübaşeret eylemeğe ve riyakarlığ. Dellak, kasap riyadır. Dellal görmek kizbe ve dellak nazarda perhizkâr olmamaya ve kasap rahmi olmamaya, şaşî görmek tarık-ı müstakimi koyup batıl yola gitmeğe delalet eder.

Rüyasında sağır görmesi, ibadetleri işitip anladığı halde uygulamadığını gösterir. Dilsiz görse hak sözü bildiği halde gizleyip söylemediği anlamına gelir. Zenci görmesi, unutmaya ve başkasının kusurunu yüzüne vurmaya işarettir. Köse görmek, sünnet olmamaya, sarhoş görmek dünyevi aşka; hırsız görmek, ibadeti saklamamaya, cambaz, düzenbaz, komedyen görmek ibadeti terk etmeğe, harama ve riyakârlığa işaret sayılır. Tellal görmek yalancılığa, tallak görmek harama bakmaya, kasap görmek merhametsizliğe, şaşî görmek doğru yoldan sapmaya işarettir.

Binaenaleyh salik bu dairede “Hu” ismine devam errikte bu kere Nefs-i Mutmainne’ye terakki eder ki bu dairesi dördüncü makam mertebesidir ki salike bu dairede “Hak” ism-i şerifi telkin olunur. Adedi yine beşyüzdür. Salik bu makamda insan-ı kâmilidir. Rüyasında veya murakabesinde Kur’ân-ı Kerim ve peygamberler ve padişahlar, meşayih-i kiram ve kadılar ve imamlar ve hatipler ve ulema ve Kâbe-i şerife ve Medine-i Münevvere ve Kudüs-i şerif ve camiler, mescidler, medreseler ve mektepler ve mesken-i suleha ve sancak ve âlem ve yay ve ok ve kılıç ve bıçak ve tüfek ve top ve teşbih ve teşbih ve kitaplar ve bunlara benzeri şeyleri görür. Çünkü Nefs-i Mutmainne dairesi, İnsan-i Kâmil dairesidir.

Nefs-i mülhime dairesinde salik “Hu” ismine devam ederse; dördüncü makam olan Nefs-i mutmainne derecesine yükselir. Bu makamda ona “Hakk” ismi şerifini zikretmesi öğütlenir. Sayısı beşyüzdür. Bu makama gelen kişi, artık insan-ı kâmilidir. Rüyasında veya murakabesinde Kur’ân-ı Kerim, peygamberler, padişahlar, büyük veliler, kadılar, imam ve hatipler; bilginler; Kâbe, Medine-i Münevvere, Kudüs; camiler, mescitler, medreseler, okullar, salihlerin evleri, sancak, bayrak, yay, ok, kılıç, bıçak, tüfek, top, teşbih, kitap gibi şeyler görür. Nefs-i mutmainne dairesi, İnsan-i Kâmil dairesidir.

Mesela rüyasında Kur'ân-ı Azimüşşanı görse veya okusa tasfiye-i kalb hasıl eylediğine delalet eder. Kur'ân-ı Kerim'i okuduğunu görse yine tasfiye-i kalbe delalet eder. Lakin okuduğu sureye göre tefsir olunur (yorum yapılır). Ve peygamberler görse İslamiyet'te kuvvetine, padişah görse vüduna tasarruf vaki olduğuna delalet eyler. Müfti görse nefsinin hayra delalet eylediğine, imamlar, hatipler, ulema, suleha, Medine-i Münevvere, Kudüs-i şerif, bunların cümlesi kalbin taharetine, cami, mescid, sancak, âlem, ok, yay, top, tüfenk görmek vesavis-i şeytaniyyeye delalet eder. Salikin bu dairede olduğuna delalet eden alâmetler bunlardır.

Salik bunları geçerse Nefs-i Raziye'ye terakki ettiği anlaşılacağından kendisine "Hayy" ism-i şerifi telkin olunur. Bu dairede salikin rüyasında göreceği: Melaïke, vildan, ğilman, huriler, Burak, cennet, hülledir. Bunları görmek delalet eder ki kişi, Makam-ı Raziyedir. Eğer bu dairede melaïke, vildan ve ğilman görse kemal-i akıl ve tekarrüb-i ilallahı delalet eder.

Rüyasında mesela şanı büyük Kur'ân'ı görse veya okusa kalbini temizlediğine işrettir. Kur'ân okuduğunu görmek, yine (kalbini temizlediğine) yorumlanır. Ancak okuduğu sureye göre yorumlanır. Peygamberler görmesi, dindarlığına, padişahlar görse, kendisine ruhani tasarruf verildiğine işarettir. Müftü görmesi, nefsinin hayır yoluna işaret sayılır. İmamlar, hatipler, bilginler, iyi kişiler, Medine-i Münevvere, Kudüs bunların hepsi kalb temizliğine işarettir. Cami, mescid, sancak, bayrak, ok, yay, top, tüfek şeytan vesvesine işarettir. Bu tür rüyalar, kişinin bu makamda olduğunu gösterir.

Kişi bunları geçerse, nefs-i raziye'ye yükseldiği anlaşılacağından ona "Hayy" ism-i şerifini çekmesi telkin edilir. Bu dairede salik rüyasında melekler, cennet hurileri, ğilmanları, hizmetliler, Burak bineği, cennet ve cennet giysileri görür. Bunları gören kişinin "raziye" makamında olduğunu gösterir. Rüyasında melekler, cennet hizmetlileri görmek, akıl olgunluğuna ve Allah'a yaklaşmaya işarettir.

Çünkü Raziye dairesi, tahsil-i maarif-i İlahiyyeye mahsustur.

Vakta ki salik bu dairenin ism-i şerifine devam etmekte rüsuğ buldu ol vakit Nefs-i Marziyyeye terakki ettiğinden kendisine “Kayyum” ism-i şerifi telkin olunur. Adedi beşyüzdür. Bu daire, nefsin sıfat-i marziyyesi olduğu cihetle salik rüyasında semavat, ay, yıldız, yıldırım, nar, yanar mumlar, kandiler, gök gürültüsü ve bunlara müşabih şeyleri görür.

Çünkü “raziye” makamı Hakk’ı bilip tahsil etmeye özgüdür.

O zaman ki bu dairede iyice uzmanlaşan kişi, nefs-i marziyyeye yükseldiğinden kendisine “Kayyum” ism-i şerifini çekmesi öğütlenir. Sayısı beşyüz adettir. Bu daire, nefsin dinginliğe ermiş olması sebebiyle, Allah’ı razı etmiş, Allah tarafından da razı olunmuş durumu olduğu için salik rüyasında semavat, ay,yıldız, yıldırım, ateş, yanar mum, kandil, gökgürültüsü ve bunlara benzer şeyler görür.

Binaenaleyh rüyada seb'i semavet görse canib-i Hakk'a daima nazır olduğuna, şems görse envar-ı ruha kamer görse envar-ı akla, yıldız görse envar-ı kalbe delalet eder. Nar görse kesafetin izalesine ve letafetin zuhuruna, yıldırım görmek tenbihata delalet eder. Salik bu dairenin ism-i şerifine sıdk ile devam ederse Nefs-i safiyye'ye terakki eder. O vakit salike "Kahhar ism-i şerifi telkin olunur.

Binaenaleyh salik bu dairede rüyada yağmur, kar, dolu, ırmak, çeşmeler, kuyular, deryalâr ve bunlara benzer şeyler görür. Çünkü bu daire keşf-i sülük dairesidir. Eğer rüyada yağmur, kar görse rahmet-i İlahiyyede mübalâğaya, ırmak, çeşmeler ihlasa delalet eder. Zira kalbin fenasıdır, keşf-i sülük dairesidir.

Rüyada yedi gök görse, sürekli Allah'ı gözetlediğine; güneş görse ruhun nurlarına, ay görse akıl nurlarına, ateş görmek, yıldız görse kalbin nurlarına, ateş görse yoğunluğun gitmesine ve şeffaflığın oluşmasına, yıldırım görse manevi uyarılara işarettir. Salik bu dairenin ism-i şerifine doğru biçimde devam ederse, nefis-i safiyye yükselir. O zaman salike "Kahhar" ism-i şerifini zikretmesi telkin edilir.

Bu dairede rüyada kar, dolu, ırmak, çeşme, kuyu, deniz ve benzeri şeyler görülür. Gönül gözünün açıldığı makamdır. Rüyada yağmur, kar görmek, Allah'ın rahmetinin bol geldiğine işarettir. Irmak, çeşme, kişinin ihlasını gösterir. Çünkü bu dairede kalb yok olur, gönül gözünün açılması aşamasına gelinir.

SONUÇ

Kur'ân, sünnet ve Ehl-i Beyt üçgeninden doğan ve şekillenen tasavvufu bundan başka dogma bilgiler ve kültler ile izahı mümkün değildir. Bundan harici görüşler batıl ve İslam'ın ruhunun ve mantelitesinin dışındadır. Kur'ân'ı, sünneti onların kıyamete kadar ayrılmayacağını söyleyen Ehl-i Beyt'ini referans almayan yaşam biçimleri konumuz dışında olmakla beraber bunlar tarih içerisinde varolmakla beraber İslam dairesi içerisinde görülmemiş ve çoğunlukla kaybolup gitmişlerdir. Kur'ânı anlamaya çalışırken sünneti, sünneti yaşamaya çalışırken Ehl-i Beyt'i yaşamayan bir tasavvuf ekolü varolamaz. Hz. Ali'ye ve ehli beyte varmayan yol batıldır.

Hacı Ömer Hüdai Babada hem yol olarak, hem soy olarak Ehl-i Beyt nurundan ziyadesiyle beslenmiş, onlarca kâmil mürşid yetiştirmiş, sayısız talebeleriyle bir gönül üstadı ve eğitmenidir.

Sosyolojik açıdan ele aldığımızda ise yaşadığı yıllar Harput'dan halkın ovaya yerleştiği Elazığ'ın o zaman ki adıyla Mamurat'ül Aziz olan beldenin kurulma yıllarına rastlar. Halk fakrû sefalet içerisinde ovaya yani Mamurat'ül Aziz'e (Elaziz'e) yerleşirken onları terbiye ve irşat vazifesini üstlenmiş adeta yeni imar olunan bu şehrin manevi mimarı olmuştur.

Anadolu'nun yetiştirdiği yetiştirdi bu büyük *Allah Dostu 'İhyiyacı Olup da Bizden İstemeyenin Bir Yüzü Kara; Biz Yardıma Yetişmezsek İki Yüzümüz Kara Olsun. Biz hayatımızda kındaki kılıç gibiyiz, mematımızda kından çıkmış gibiyiz.'* diyerek alemşumul olan yüce tasarruflarını izhar etmişlerdir. Eğitim açısından büyük bir mürebbi ve irşat sahibidir. Hırsızların, şakilerin, ayyaşların, eşkiyalârın evliya olduğu destansı hayat gerçekliklerini yansıtır.

Divanıyla, risalesiyle, vasiyetnamesiyle, tasavvufi anlayışıyla, usul, zikir ve devranıyla, kadirilik yolu esaslarıyla taliplerini irşat eden Hacı Ömer Hüdai, Anadolu'nun Hoca Ahmet Yesevi'den kalan mimarlarının 20.yy üstadıdır.

KAYNAKLAR

- Abdulkadir Geylani, El Fethur Rabbani ve Feyzur Rahmani Cize tarihsiz, 54-55.
- Abdülaziz Cumhur, *Sultânu'l-Evliya Hz. Abdülkâdir Geylânî*, İstanbul, 1981, s.102;
İsmet Zeki Eyüpoğlu, *Bütün Yönleriyle Tas.vuf Tarikatler Mezhepler Tarihi*,
Der yayınları İstanbul, 1997, s. 211.
- Abdülkerim Muhammed el-Müderriş, *Ulemâünâ fî hidmet-i ilm-i ve'd-Dîn*, (neş.
Muhammed Ali el-Kurra Dâinî, Bağdat, I, 1983, s. 271.
- Albayrak, Mehmet. “ Halisa ve seçkinleri” s.11,13-15, 16, 18, 23, 28-29, 31, 34, .
- Arda, Karani “Erciyes Üniv. Lisan tezi. Seyyid Ahmet el-Hüseyini (Çapakçuri) nin
Hayatı, Dini Kişiliği ve İrşad Mektupları” Kayseri, 2000, s. 26, 27
- Ateş, Süleyman, *Sülemi ve Tasavvufi tefsiri s.201 İst, 1969*,
- Aydoğmuş, , Günerkan “*Harput Kültünde Din Alimleri*” Manas Yay,S. Elazığ, s.200-
201, 203-204-205, 206.
- Ayten, Yunus, "*Hacı Muhammed Baba* ", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule
Yayınları, İstanbul, 1996, IX, 9.S.365.
- Ayten, Yunus, "*Hacı Ömer Hüdai Baba Köğengi*", Sahabeden Günümüze Allah
Dostları, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, 9.S.119 – 120, 269, 270.
- Bağdadi, İbrahim Derubi, El-Bazüleşeb, Naşir. M.Yuluğ, Uluçınar Yay. İstanbul
1976.S. 184
- Baş, Haydar, İslam ve Mevlana, İcmal yay, s.100 İst, 1994
- Baş, Haydar, Mektubat, İcmal yay, s.5-6 İst, 1995
- Baş, Haydar, İslam'da Zikir, İcmal Yay.
- Baş, Haydar, *İman ve İnsan sy.192*, İcmal yay.İst 1995.
- Bostancı, Ali Haydar “Hacı Mustafa Hayri Öğüt”, *Sahabeden Günümüze AllahDostları*,
Şule Yayınları, İstanbul 1996, X, s. 260-261, 263, 269-271, 273, 266-267.
- Cami'us sağır h. 3674; Kenzü'l- Ummal, h.20343; Müsned, c.6, s. 256, Ayrıca bkz.
Ateş, Süleyman ‘Sülemi ve Tasavvufi Tefsiri’, İstanbul, 1969, s. 200.
- Çamdelen, Serkan. “Son Asrın Ariflerinden Hayri Baba” Öncü yay.S.11, 183 Ankara,
2013
- Dilaver Gürer, *Abdülkâdir Geylânî, Hayatı, Eserleri, Görüşleri*, İstanbul, 1999, s.56.
- Ebu Davud, Sünnet, 1; Tirmizî, İman,18; İbn Mace, Fiten, 17; İbn Hanbel, 2/332.

el- Cami'us-Sağır 1/415, Sevaiku'l-Muhrika 73; Tehzibu't-Tehzib 6/320; Müstedrek-i Hâkim 3/126.

et-Tâdifî, Muhammed b. Yahyâ, *Kalâidü'l-Cevâhirfi menâkibi'sh Şeyh Abdülkâdir*, Mısır 1303 h.

Göletderevi M.Y. *Miftahuul İrşad*, s.433- 435, 439, 441-443, 430-432.

H. Kamil Yılmaz, *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*, s,241.

Hilmi, Hacı Muharrem,” *Divan-ı Sırrı*”, Haz.Ateş, Süleyman, Mas Matbaacılık A.Ş., Mart , 2012, İstanbul. S.18.20,22.

Hacı Ömer Hüdai, *Hacı Ömer Hüdai Divanı*, Der. Hacı Muharrem Hilmi, Sad. Ateş, Süleyman. Yeni Ufuklar neş.2007, İst, s.73- 75, 77-79, 81- 82, 90-93,

Hilmi, Hacı Muharrem, “Kadiri Yolu Salıklarının Zikir Makamları”, Naşir. S.Ateş, Ank. Pars Matb. Sh50

Hocazade Ahmet Hilmi, *hadiketül Evliya'dan silsilerül meşayihil Kadiriyye*, İst., 1318, s, 32,33

Hünkar Hacı Bektaş- ı Veli, *Makalât, Alevi- Bektaşi klasikleri*. 17b, s. 102-109 T.D.V, Ank, 2007.

Hüseyin Vassaf, *Sefine-i Evliya* (çvr. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz) İstanbul, 1990, Seha Neşriyat I,129-130; 136.

Muhammed Sadık Vicdânî, *Tomar-ı Turûk-ı Âliyye: Tarikatler ve Silsileleri* (Haz. İrfan Gündüz) İstanbul, 1995, s.136.

İmam Gazali *El Minkuzu Mined Delal*, Haz. Mahmud Abdulhalim, Kayıhan yay. s.39, 252 – 253, 319-320

Kaynak kişi: Celal Mısır HocaEfendinin Notlarından

Kaynak kişi: Mustafa Hilmi Yıldırım'ın notlarından.

Kıvık, Fatih, Lisans tezi, *Beyzade Efendi'nin Hayatı ve Risaleleri*, Kayseri, 1999.

Korkmaz H.Hüseyin, “Altın Zincir” S.419,424-424-426, 428-429, 432, 436-437.

Kuşeyri, s. 305vd; Hucrivî,Keşful Mahcub, ys:1982, s, 327; İbn Abidin, c. I, s, 68

M. Necmettin Bardakçı,Sosyal Ve kültrel hayatta Tasavvuf, s,190.

Molla camii, Nefahatü'l- Üns, Çelebi, Lamii, Sad: k. Candoğan S. Malâk İst. 1971, s, 29 Müsned, c.5, s.322; Keşfü'l-Hafa, c.1, s.23, h.35.

Necmüddin Kübra, *Tasavvufi Hayat*. (Haz. Mustafa Kara), Dergah Yay. 1980 s. 47, 62, 153.

Nihat Azamat, “Kadiriyye” , *DİA*, 24, 131,

- Nureddin es- Sabuni, el- Bidaye/ Maturidiyye akaidi ç: Dr. Bekir Topaloğlu, ys:ts, s 124.
- Özarslan, Selim “Günah Musibet İlişkisi Üzeine” Nobel Yay.Ankara, 2012, S.66.
- Riyazu’s-Salihin: 1463; Kütüb-i Sitte: 6/1944
- Sadık Vicdânî, a.g.e.,s. 139;Yunus Ayten, “Ziyâüddîn-i Abdurrahmân-ı Hâlis Talâbânî”, Sahâbeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, IX, s. 129; İsa Çelik, a.g.m., s. 161.
- Sahihi Buhari, Tecridi sarih tercümesi, III, 287. İst.2000
- Sahih-i Müslim, c.4, s.1874 Hadis: 36-37; Sünen-i Tirmizî, c.5, s.662, Hadis: 2786-2788; Ayrıca Bz.Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.4, s.30-36-54, c.7, s.84, c.8, s.118-138-154; Sünen-i Darimî, c.2, s.889, Hadis: 3198; Müstedrek'üs-Sahihayn, c.3, s.118; et-Tabakat'ül-Kubra, c.2, s.196; el-Mu'cem'ül-Kebir, c.3, s.65-67; es-S.aik'ul-Muhrika (İbn-i Hacer), s.226.
- Soysaldı, İhsan “Mevlana’da Aşk” TBBD Yay, İstanbul, 2011. S.55.
- Soysaldı, İhsan, “Ağlar Baba ve Tasavvufi Anlayışı, TBDD yay, İst, 2013 s.37, 58.
- Soysaldı, Mehmet “Kulluğun Özü Dua” Bizim Büro Basımevi. Ankara, 2010. S.113.
- Sülemi, Ebu Abdurrahman, Tabkatu’s Sufiyye, Kahire, 1986, s. 35a, 210.
- Taberani ve Bezzar, ‘hasen bir senetle’ Taberanî,-el-Kebîr/Şamile, 5/163.
- Ünsal, Hatice, Yüksek Lisans Tezi, Abdurrahman Halis Talâbani ve Behcetül-Esrar Tercümesi Adlı Eseri,s.15,17, 31. İst, 2010.
- Yılmaz, H. Kamil, Tasavvuf Mes’eleleri, Erkam Yay., İst. 1997, s. 23.
- Yunus Ayten, “Mahmûde’z- Zengineyi’t- Talebânî”, *Sahâbeden Günümüze Allah Dostları*, Şule Yayınları, İstanbul, 1996, VIII, 459;
- İsa Çelik, “Kâdiriyye Tarikatı Hâlisiyye Şûbesinin Kurucusu Şeyh Abdurrahman Hâlis Kerkûkî”, *A.Ü. Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sy38(Erzurum 2008), s. 129,
- Zerkani, Muhammed Abdulazim, *Menahilu’l irfanfi ulumil’l Kran, Mısır trs, c,I,s. 49; Sabuni, Muhammed Ali, Tibyan fi ulumi’l Kur’an, İst. Trs, s. 62.*

EKLER**EK 1. Orjinallaik Raporu**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Karani ARDA
Öğrenci Numarası	121212109
Enstitü Anabilim Dalı	Temel İslam Bilimleri
Programı	Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. İhsan SOYSALDI
Tez Başlığı (Türkçe)	Hacı Ömer Hüdai Baba'nın Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 152 sayfalık kısmına ilişkin, 12/05/2015 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 17'tir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin Yüksek Lisans tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Doç. Dr. İhsan SOYSALDI
Danışman Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Erkan YAR
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ve ilgili makale şartını¹ sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

Ek 2. Türbeleri ve Dışarıdaki Tabelası

Ek 3. Tacı şerifleri

Ek 4. Türbelerinin eski hali

Ek 5. Türbelerinin şimdiki hali

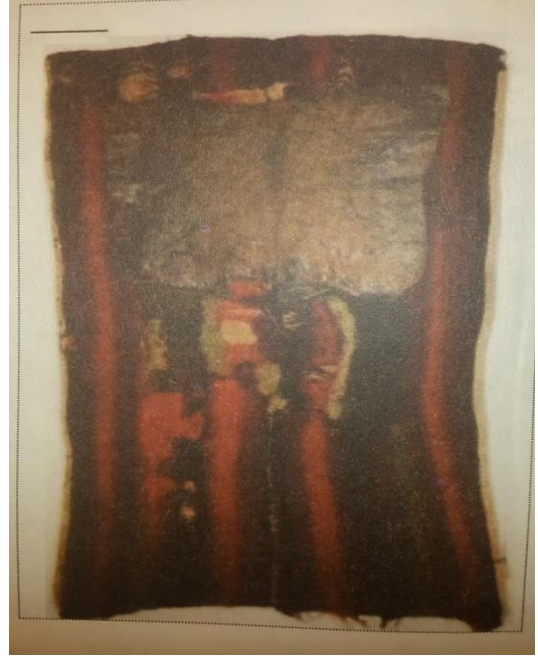
Ek 6. Hacı Ömer Hüdai Baba'nın türbelerinin tarafında bulunan yazı

Ek 7. Muhammed Baba'nın baş türbelerin baş tarafındaki yazı

Ek 8. Kadirî Tac-ı şerifleri

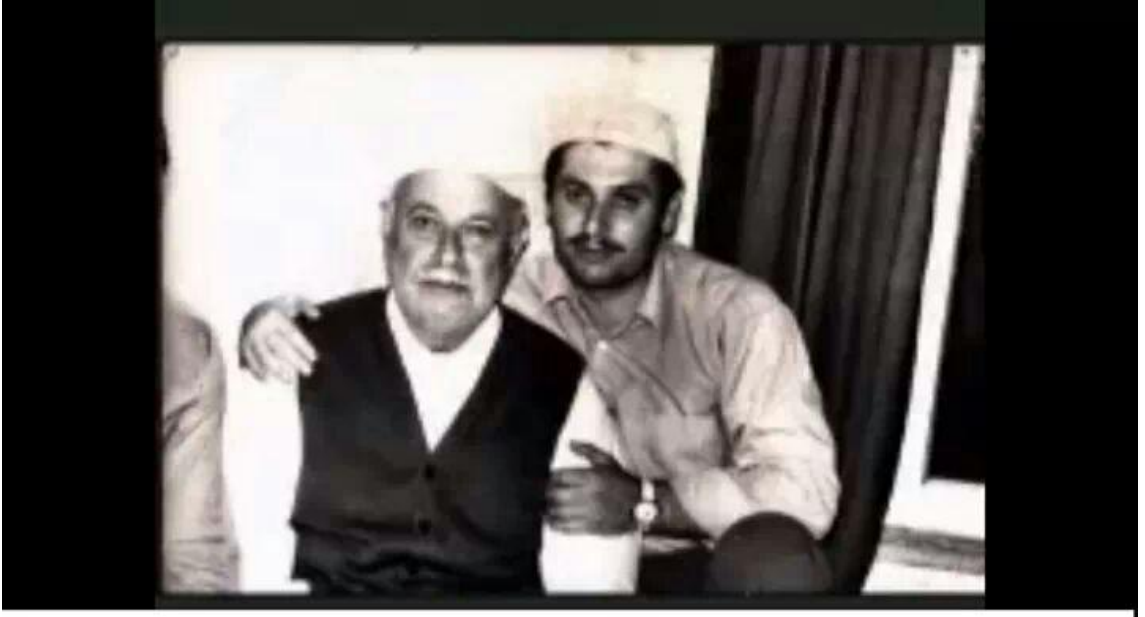
Ek 9. Zülkif Aleyhiselamdan kalan dokuma seccadesi

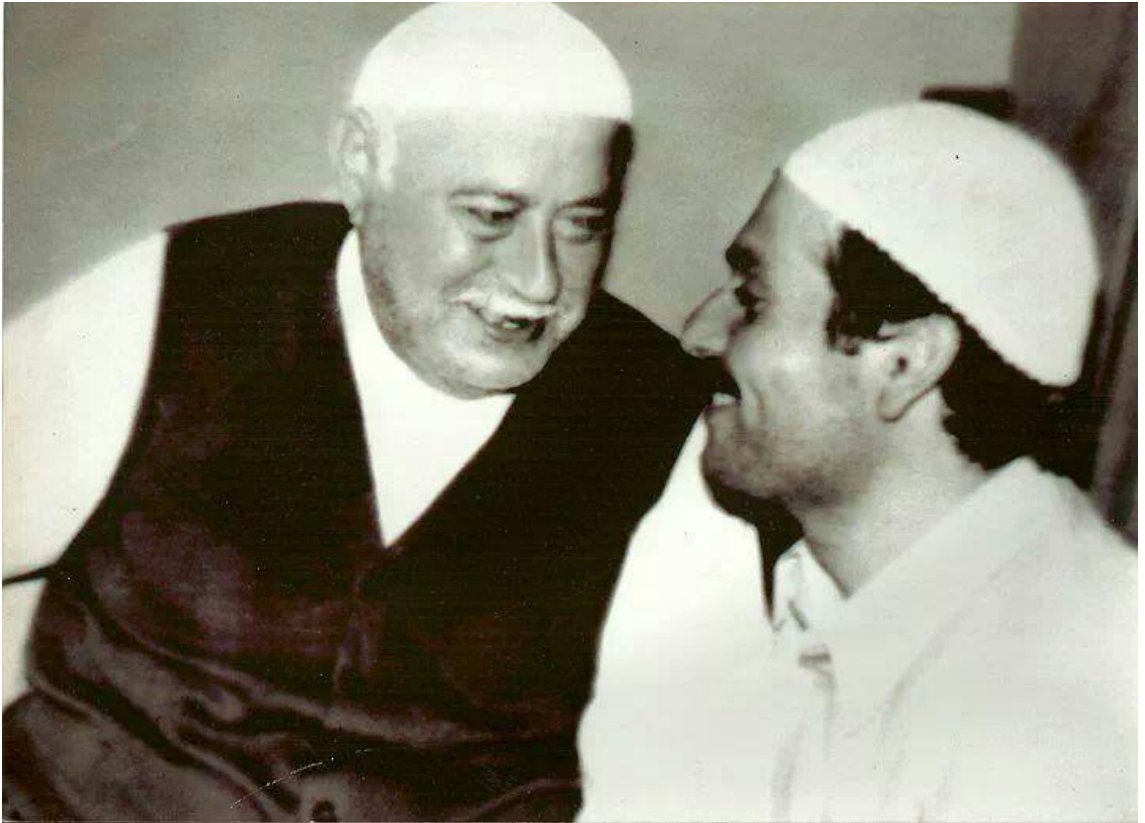
Ek 10. Oğulları Ahmet Cemali'nin kabirleri
ve Eski mezar taşı

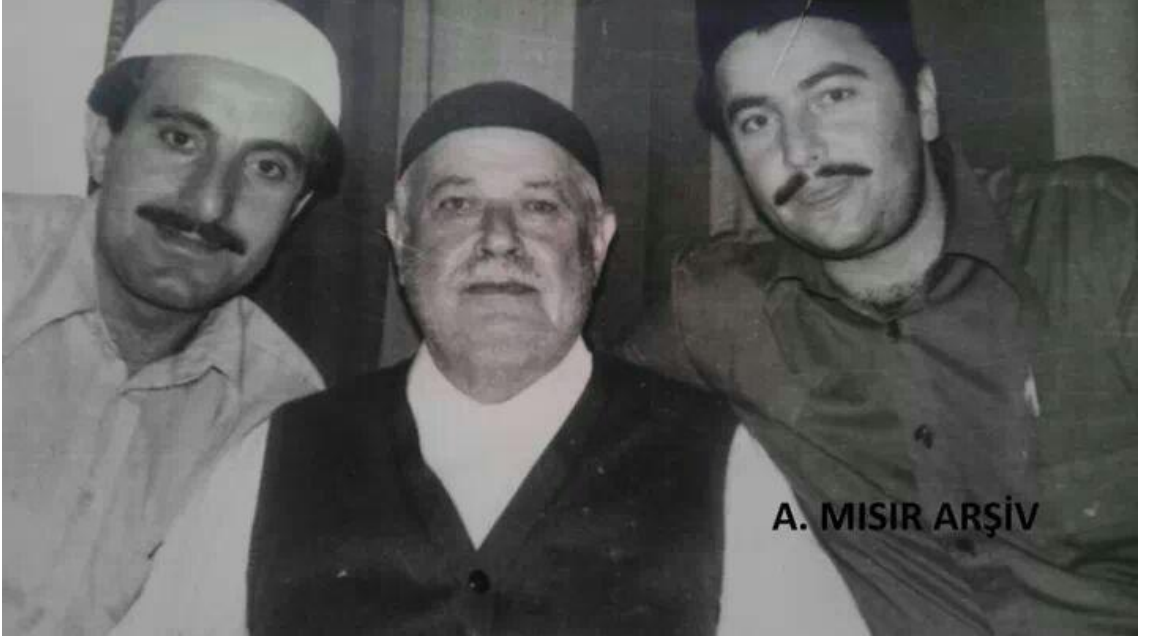
EK 11. Hanımları Pembe hanım

Ek 12. Hayri Baba Haydar Baş Hoca ile birlikte

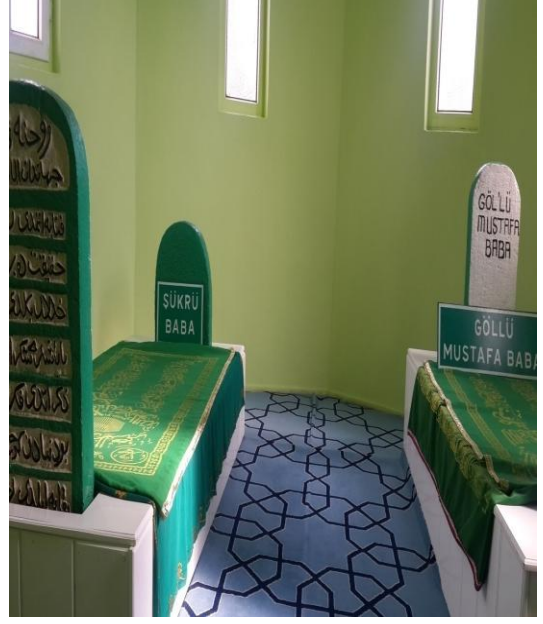
Ek 13. Hayri Baba Haydar Baş Hoca ile gönül sohbetlerinde

Ek 14. Hayri Baba, Ali Gedik ve Baki Bektaş Hocalâr ile birlikte

Ek 15. Hayri Baba Türbesi Akçaabat/Trabzon dıştan görünümü

Ek.16 Hayri Baba Türbesi Akçaabat/Trabzon **Ek. 17** Şükrü ve Göllü Mustafa Babalar

Ek 18. Dede Osman Avni Baba Türbesi /Urfa

<p>بهدای لطف و مهربانی آرزو دارم که الاجوب در آنگاه سلطان عالم الفناش</p>	<p>عشق دلمه دیده نامی و با عشق و وفا در ج صفتی نیک و خوب تر از همه و عشق و وفا در ج سواد میلی کس تا آیت اوله در وقت غلام موشه و خرافه و هر چه در ج غایت بود</p>	<p>هدای خیرشده تا لایحه و تا هر چه عجب و در آن جهان نگار و محبت خاندون</p>	<p>سپهر محقق عاشقان عشق و لاله اوله تریزی و سیراج لاله اهل نظر طرز غله و غله و در پیش و در زهر زهرات المالی دنیا فانی اهل جعدن ایربور میل دیدار ما سویه موفی بنیان ابد عاشق و اوله جهان زینهار کلامار عاشق کون عشق اهل معنی و موفی و لاله عاشق و سیراج لاله و در ج غایت بود</p>	<p>عاشق و سیراج لاله و در ج غایت بود عاشق و سیراج لاله و در ج غایت بود</p>
<p>هر چه در ج و صا جان منی فصل لیدر و ج کنه کاران کلور و ج فوج تا بوی که عاشق و جالی اولان سالیک صا در و ج بگری صولان زینا شقی نه ایامه ز نه خورن اشان آر و ج کمال شوق فایه سنا تیک الحق</p>	<p>عاشق و جالی اولان سالیک صا در و ج بگری صولان زینا شقی نه ایامه ز نه خورن اشان آر و ج کمال شوق فایه سنا تیک الحق</p>	<p>هدای نا چیره محبت و ج نه خوش تر و ج و در ج و در ج و در ج</p>	<p>اوله کلور و ج زینا اشان ایامه لایحه لیدر ایله هدایت موفی و ج فوج تا بوی که در کاهک و در و ج و در ج و در ج و در ج شیرمه لاله با لایحه عرض لاله اسوالی کیر و ج و در ج و در ج و در ج و در ج شیرمه لاله با لایحه عرض لاله اسوالی کیر و ج و در ج و در ج و در ج و در ج شیرمه لاله با لایحه عرض لاله اسوالی کیر و ج و در ج و در ج و در ج و در ج</p>	<p>عاشق و سیراج لاله و در ج غایت بود عاشق و سیراج لاله و در ج غایت بود</p>

<p>بومدنیانی تطهیر ایدر و ج موسین و ج و ج و ج و ج و ج و ج و ج انار نقابینی رویت ایدر و ج خان لیل کی شادان ایدر و ج سنک فیضک بی محمود ایدر و ج العیسوی دینیه لاله ایدر و ج</p>	<p>بومدنیانی تطهیر ایدر و ج موسین و ج و ج و ج و ج و ج و ج و ج انار نقابینی رویت ایدر و ج خان لیل کی شادان ایدر و ج سنک فیضک بی محمود ایدر و ج العیسوی دینیه لاله ایدر و ج</p>	<p>هدای نا چیره محبت و ج نه خوش تر و ج و در ج و در ج و در ج</p>	<p>اوله کلور و ج زینا اشان ایامه لایحه لیدر ایله هدایت موفی و ج فوج تا بوی که در کاهک و در و ج و در ج و در ج و در ج شیرمه لاله با لایحه عرض لاله اسوالی کیر و ج و در ج و در ج و در ج و در ج شیرمه لاله با لایحه عرض لاله اسوالی کیر و ج و در ج و در ج و در ج و در ج شیرمه لاله با لایحه عرض لاله اسوالی کیر و ج و در ج و در ج و در ج و در ج</p>	<p>عاشق و سیراج لاله و در ج غایت بود عاشق و سیراج لاله و در ج غایت بود</p>
<p>بومدنیانی تطهیر ایدر و ج موسین و ج و ج و ج و ج و ج و ج و ج انار نقابینی رویت ایدر و ج خان لیل کی شادان ایدر و ج سنک فیضک بی محمود ایدر و ج العیسوی دینیه لاله ایدر و ج</p>	<p>بومدنیانی تطهیر ایدر و ج موسین و ج و ج و ج و ج و ج و ج و ج انار نقابینی رویت ایدر و ج خان لیل کی شادان ایدر و ج سنک فیضک بی محمود ایدر و ج العیسوی دینیه لاله ایدر و ج</p>	<p>هدای نا چیره محبت و ج نه خوش تر و ج و در ج و در ج و در ج</p>	<p>اوله کلور و ج زینا اشان ایامه لایحه لیدر ایله هدایت موفی و ج فوج تا بوی که در کاهک و در و ج و در ج و در ج و در ج شیرمه لاله با لایحه عرض لاله اسوالی کیر و ج و در ج و در ج و در ج و در ج شیرمه لاله با لایحه عرض لاله اسوالی کیر و ج و در ج و در ج و در ج و در ج شیرمه لاله با لایحه عرض لاله اسوالی کیر و ج و در ج و در ج و در ج و در ج</p>	<p>عاشق و سیراج لاله و در ج غایت بود عاشق و سیراج لاله و در ج غایت بود</p>

رسالة هذا وزيره

لمن الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله
 وصحبه أجمعين أما بعد معاود أوله كه قرئت عليه فادبه به
 سبنا وآسا سبنا بصيرا عارعا حمدا به ولد يعقود اولانا لانا بيجا اولان
 بر كيمسه اهل سنت والجماعة ايقنا دعيا عينا في صحتهم ايدوب
 فرين لميه ي ده فقها عينا ماش بالاجنبا نديننا يده كوي مسابيل
 بشر عيه وراين عيله اياه ما مل اوله قد نكده نكده نفس و قصديه قلد
 انما كماله جقدر بنا عليه مسابيل عينا به وعمله به مخصوص
 عرجه ورتبه انما كماله جقدر وراين عيله اياه ما مل اوله قد نكده نكده
 مسلوب حاصل اوله جقدر بوجصوصدن مرزا نظر ايدوب بالكر كريف
 عليه انك اولان وراكا نياه اصول واذكا رندن عينا يده جكر اولان بليله
 طرف عليه اولان ابي شعبه وده ووشعبه لاون ابي اياك كريف
 اولوب هر برسي نرسول ايه كيشدر فقط بواسطه اسامي ابي سوزدر
 بونديك برينه كريفت نفساني ديگر نه كريفت روحاني ديگور

بناء عليه كريفت نفسانية شيخ سالك تسمى تربية وتذكيره وتصقيه
 ايدبه دك روحا نصال ايدوب انفسى روحه ايسال ايجون اراده ايدوب
 مراتبه بولشار وهر مرتبه مخصوص ووافق اسماء الربانية دن بوس اسم
 شريفه ونام ايشلدرد وعلامتله ظهور ايدبه ديك مرتبه به توفيق
 ايدبه دك اومته ايد ايم شريفه ولام ايدبه دك مراتب سبعة هي الخلف
 اياه وشنلدرد بناء عليه كريفت قارديه ده جهمما كرده جهم وسمو
 كرده خويا سوال تقا ايشلدرد جوي كوي جهم جهم جهم اوله نغذد
 سالكي خوار قلبه سي خرقا ولدي جهله ورجهي بافضل كور مستدر
 ورجهي كيه سالك تقا في مشرقا ولدي حسيله ورجهي بافضل
 كور مستدر فقط طرور و مشرقه كوره در برسالك مشرخ
 هانكيشنه ترق ايد رسه اكا ملام اوليليدر شو طاهه كريفت قارديه
 سالكروا ون شرا اياه عهد وميثا قاريدباور برنجسي خلافت
 سويله مكدرد ايجنسي غيب وچنان انا مكدرد اوجنسي
 كيه انك عليه نه كز امامت و شرفي فرما مكدرد درنجسي نازي وقره
 قلمدرد ايجنسي ودر نه عاز وور وحدن قناسي وانا سه قنسا
 ايجنسي ايجنسي جهله ايجاد قطع الفت و دوام خلافت ايجنسي
 وادعنان كيكردر ايجنسي ايو مكدرد سكرنجسي ربا نشنه قنسا
 ايجنسي طعمو ايجنسي نفسك خلافتي ايشاه مكدرد اوجنسي

SİLSİLE ŞERİFEL KADİRİYE	
MENBAİ FEVZİ VEL KEMAL	
1- Seyyidel evveline vel ahirîyn Muhammed Mustara Sellalahü teala aleyhi vesellem.	
2- Ebül Hasaneyn İmamı Aliyyül Mürteza Bini Ebu Talip Keremallahü vecchühü ve Radyallahü teala.	
3- Ebu Said Hasan Bini Yaserül Basri (R.teala anh.)	6
4- Eşşeyh Habibül A'cemi (Kaddesallahü Sirrehü)	7
5- Eşşeyh Davudül Tai (Kaddesallahü Sirrehü)	8
3- Ebu Said Hasan Bini Yaserül Basri (R.teala anh.)	9
4- Eşşeyh Habibül A'cemi (Kaddesallahü Sirrehü)	10
5- Eşşeyh Davudül Tai (Kaddesallahü Sirrehü)	11
6- Ebu Said Hasan Bini Yaserül Basri (R.teala anh.)	12
7- Ebu Said Hasan Bini Yaserül Basri (R.teala anh.)	13
8- Ebül Hasan İmamı Aliyyüzriza (R.teala anh.)	
9- Eşşeyhül Efhâm Ebu Mahfuz Maruf Aliyyül Kerhi (K.S.)	
10- Eşşeyh Ebül Hasan Seriyüs Sekati (K.S.)	
11- Seyyidül Taifetüs Sofiyye Cüneydi Bağdadî (K.S.)	
12- Eşşeyh Ebü Bekir Delî bini Caferiş Şibli (K.S.)	
13- Ebül Fadl Abdül Vahit bini Abdülâziz temimi (K.S.)	
14- Eşşeyh Ebül Fereç Yusufüt Tarsusi (K.S.)	
15- Ebül Hasan Ali Bini Muhammed bini Yusufül Karşiyül Hakkari (K.S.)	
16- Kadiyül Kuzat Ebu Saidül Mübarek bin Aliyyül Mahzumiyyül Bağdadî	
17- Piri Tarikat Muhylis Sünneti Veddin Gavsü Rabbülalemiyn	
Ebu Muhyiddin Abdülkadiril Geylani El Haseni	
El Hüseyini Ridvanullahi aleyhin ve Radyallahü anh.	14
18- Cemalül rah. Eşşeyh Esseyyid Abdürrezzak (R.A.)	
19- Eşşeyh Osmanül Geylani (K.S.)	
20- Eşşeyh Yahya El Basri (K.S.)	
21- Eşşeyh Nuredüddin Şami (K.S.)	
22- Eşşeyh Abdurrahmanil Haselani (K.S.)	
23- Eşşeyh Burhaneddin Zenceri (K.S.)	
24- Eşşeyh Esseyyid Muhammed Ma' sumil medeni (K.S.)	
25- Eşşeyh Esseyyid Abdürrezzakül Hamevi (K.S.)	
26- Eşşeyh Esseyyid Hüseyinil Ezmirani (K.S.)	
27- Eşşeyh Ahmedil Muhammed Hindil Lahüri (K.S.)	
28- Eşşeyh Mahmüdüz Zengine'l Telebani (K.S.)	
29- Eşşeyh Ahmedet Telebaniyyül Kerükri (K.S.)	
30- Eşşeyh Esseyyid Ziyâeddin Abdurrahmani Halis Telebani (K.S.)	
31- Eşşeyh Esseyyid Dede Osman Avni Baba Urfevi (K.S.)	24
32- Eşşeyh Esseyyid Haci Ömer Hüdai Baba Köğengi (K.S.)	35
33- Eşşeyh Esseyyid Haci Muhammed Baba Kürki (K.S.)	36
34- Eşşeyh Esseyyid Haci Mustafa Hayri Baba Malatyevi (Kaddesallahü Esrarahüm)	37

Ek 20. Silsile-i Kadiriye

ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında Elazığ' da doğdu. Gazi ilkokulu, Yüzüncü Ortaokulu ile Elazığ Lisesini aynı ilde bitirdi. Yüksek öğrenimini 2000 yılında Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde tamamladı. Lisans tezi olarak **Seyyid Ahmet El-Hüseyini (çabakçuri)'nin Dini Kişiliği ve İrşad Mektuplarını** hazırladı. Felsefe ve tarih üzerine çalıştı. Daha sonra eğitim kurumlarında ve ulusal bir gazetede çalıştı. Çeşitli ticari faaliyetlerde bulundu. Şiir ile özel ilgilenen Arda, İngilizce ve Arapça bilmekte olup 11.ve 12. Uluslararası Hazar Şiir Akşamlarının yayın kurulu ve tashihinde çalıştı. 16. Uluslararası Hazar Şiir Akşamları, Pertek, Ağın ve Arıcak Şiir Akşamlarında şiir ve tebliğlerini sundu. 2006 yılında “**Vuslata Çeyrek Kala**” isimli şiir kitabının yayınlanmasından sonra İstanbul Ümraniye Belediyesinin hazırladığı “**Mevlana Şiirleri Antolojisi (Dön Kendine)**” adlı ve yine Azerbaycan’da yayımlanan “**Harput Çelengi**” adlı kitaplarda yer aldı.

Askerlik görevini kısa dönem er olarak 2003 yılında Ağrı-Doğubeyazıt'ta tamamladı. 2004-2009 yıllarında Elazığ Valiliği Özel Kaleminde ve 2009’da İl Özel İdare Strateji Geliştirme bölümünde çalıştıktan sonra istifa edip çok sevdiği öğretmelik mesleğine geçti. Halen öğretmenliğe devam eden Arda, evli olupve üç çocuk babasıdır.

Halen Yeni Mesaj gazetesinde köşe yazarlığı yapmakta olup; Anayurt Gazetesi, Yeni Mesaj Gazetesi, Kilis Postası, Gaziantep Haber Postası, İcmal dergisi ve yerel birçok gazete, dergi ve antolojilerde şiirleri ve makaleleri yayınlandı.

Yüksek lisansını Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tasavvuf Tarihi Bilim Dalı **Hacı Ömer Hüdai Baba'nın Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri** konusu üzerine tamamladı.